

Pensioenkring
GE Nederland

Pensioenkring GE Nederland 2023

Deel-Jaarverslag

Inhoudsopgave

VERSLAG

7. Verslag Pensioenkring GE Nederland	3
7.1 Kerngegevens	4
7.2 Algemene informatie	6
7.3 Pensioen paragraaf	7
7.4 Vermogensbeheer	11
7.5 Kostentransparantie	17
7.6 Financiële positie en herstelplan (FTK)	22
7.7 Actuariële paragraaf	25
7.8 Risicoparagraaf	28
7.9 Verslag van het belanghebbendenorgaan van Pensioenkring GE Nederland	37

FINANCIËLE OPSTELLING

17. Financiële opstelling Pensioenkring GE Nederland	40
17.1 Balans per 31 december 2023	41
17.2 Staat van baten en lasten	42
17.3 Kasstroomoverzicht	43
17.4 Toelichting op de financiële opstelling van Pensioenkring GE Nederland	44
17.5 Toelichting op de balans per 31 december 2023	53
17.6 Niet in de balans opgenomen verplichtingen	77
17.7 Toelichting op de staat van baten en lasten	78
17.8 Gebeurtenissen na balansdatum	84

OVERIGE GEGEVENS

Overige gegevens	85
21.1 Resultaatbestemming	86
21.2 Actuariële verklaring Pensioenkring GE Nederland	87
21.3 Controle verklaring van onafhankelijke accountant	89
Bijlage 1: Begrippenlijst	90

7. Verslag Pensioenkring GE Nederland

7.1 Kerngegevens

	2023	2022	2021
Aantal deelnemers			
Actieven en arbeidsongeschikten	516	505	500
Gewezen deelnemers	1.854	1.907	1.868
Pensioengerechtigden	200	166	158
Totaal	2.570	2.578	2.526
Dekkingsgraad			
Beleidsdekkingsgraad	138,3%	125,6%	116,4%
Feitelijke dekkingsgraad	135,9%	129,4%	122,4%
Minimaal vereiste dekkingsgraad	104,1%	104,1%	104,1%
Vereiste dekkingsgraad	126,0%	125,2%	127,6%
Financiële positie (in € 1.000)			
Pensioenvermogen	576.368	458.757	635.768
Technische voorzieningen risico pensioenkring*	420.659	351.836	515.857
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	2.530	1.899	2.503
Technische voorzieningen risico deelnemers	798	813	991
Eigen vermogen	152.381	104.209	116.417
Minimaal vereist eigen vermogen	17.269	14.483	21.121
Vereist eigen vermogen	110.071	89.280	143.162
Premies en uitkeringen (in € 1.000)			
Kostendeekkende premie	29.864	14.796	9.684
Gedempte premie	34.908	12.560	7.766
Feitelijke premie **	35.172	12.807	7.838
Pensioenuitkeringen	4.587	3.710	1.045
Toeslagen			
Deelnemers	6,31%	3,39%	2,00%
Gewezen deelnemers en pensioengerechtigden ***	13,43%	0,00%	2,70%
Niet toegekende toeslagen deelnemers (cumulatief)	0,00%	0,00%	0,00%
Niet toegekende toeslagen gewezen deelnemers en pensioengerechtigden (cumulatief)	0,00%	0,00%	0,00%
Beleggingsrendement ****			
Beleggingsrendement risico pensioenkring	14,2%	-27,4%	0,0%
Beleggingsrendement risico deelnemer	11,9%	-17,9%	13,3%
Kostenratio's *****			
Pensioenuitvoeringskosten	0,13%	0,13%	0,04%
Vermogensbeheerkosten	0,21%	0,18%	0,06%
Transactiekosten	0,11%	0,01%	0,04%
Gemiddelde duration (in jaren)			
Actieven en arbeidsongeschikten	23,8	23,8	26,0
Gewezen deelnemers	23,8	24,8	26,7
Pensioengerechtigden	10,9	11,0	12,8
Totaal gemiddelde duration	21,5	22,4	24,7
Gemiddelde rekenrente	2,30%	2,48%	0,60%

* Het definitieve besluit voor de toeslagverlening aan de gewezen deelnemers en pensioengerechtigden is na 31 december 2022 genomen. Hierdoor is de toeslagverlening van 6,61% niet verwerkt in de technische voorzieningen risico pensioenkring ultimo 2022, maar is deze verwerkt in de technische voorziening risico pensioenkring ultimo 2023.

** Vanaf 2022 is de aanvullende bijdrage van de werkgever meegenomen in de opstelling van de feitelijke premie. Hiervoor zijn de vergelijkende cijfers van 2021 ook aangepast en is dit component meegenomen in de opstelling van de feitelijke premie.

*** Het definitieve besluit voor de toeslagverlening aan de gewezen deelnemers en pensioengerechtigden is na 31 december 2022 genomen. Hierdoor is de toeslagverlening van 6,61% niet verwerkt in 2022, maar meegenomen in 2023. Daarnaast is met terugwerkende kracht per 1 januari 2023 een aanvullende toeslag toegekend van 6,61%. Tot

slot is een toeslag toegekend per 1 januari 2024 van 0,21%.

**** De beleggingsrendementen van 2021 betreffen de periode van 1 september 2021 t/m 31 december 2021.

***** De kostenratio's van 2021 betreffen de periode van 1 september 2021 t/m 31 december 2021.

7.2 Algemene informatie

Pensioenkring GE Nederland is vanaf 1 september 2021 operationeel. Per die datum zijn de pensioenaanspraken en het vermogen van Stichting Pensioenfonds General Electric Nederland in liquidatie overgedragen aan Stap Pensioenkring GE Nederland door middel van een collectieve waardeoverdracht. De aangesloten werkgevers en Stap zijn per 1 september 2021 een uitvoeringsovereenkomst aangegaan voor een periode van vijf jaar. De uitvoeringsovereenkomsten met de aangesloten ondernemingen zijn per 1 januari 2023 aangepast omdat het General Electric concern is opgesplitst in drie separate vennootschapsrechtelijke groepen (GE Healthcare, GE Vernova en GE Aerospace). De aangesloten ondernemingen behoren tot een van deze drie groepen.

De samenstelling en zittingstermijnen van het belanghebbendenorgaan zijn op het moment van vaststellen van het jaarverslag als volgt:

Naam lid belanghebbendenorgaan	Ingangsdatum zittingstermijn	Einddatum 1ste zittingstermijn	Einddatum 1ste herbenoeming	Laatste termijn eindigt op
Nina Nijs (1953), voorzitter namens de deelnemers	01-09-2021	01-09-2025	01-09-2029	01-09-2033
Taugir Sardar (1978), vice voorzitter namens de werkgevers	01-09-2021	01-09-2025	01-09-2029	01-09-2033
Arjan van der Linde (1976), lid namens de werkgevers	01-09-2021	01-09-2025	01-09-2029	01-09-2033
Sjoerd Lousberg (1981), lid namens de werkgevers	01-09-2021	01-09-2025	01-09-2029	01-09-2033
Dirk van Unnik (1964), lid namens de deelnemers	01-09-2021	01-09-2025	01-09-2029	01-09-2033
Fred Bos (1945), lid namens de pensioengerechtigden	01-09-2021	01-09-2025	01-09-2029	01-09-2033

Het belanghebbendenorgaan van Pensioenkring GE Nederland heeft in 2023 twee keer overleg gehad met het bestuur. In mei 2023 stond het overleg in het teken van het jaarverslag 2022 en het tweede overleg heeft in december 2023 plaatsgevonden. Daarin zijn diverse onderwerpen zoals het beleggingsplan 2024, het jaarplan 2024, de toeslagverlening per 31 december 2023, het communicatiejaarplan 2024 en het pensioenreglement 2024 behandeld. Naast de vergaderingen met het bestuur, heeft het belanghebbendenorgaan ook zes eigen vergaderingen gehad waarbij een delegatie van het bestuursbureau aanwezig was.

7.3 Pensioen paragraaf

Kenmerken regeling

De belangrijkste kenmerken van de regeling luiden als volgt:

Pensioenregeling	De pensioenregeling is een onvoorwaardelijke middelloonregeling voor actieve deelnemers en met voorwaardelijke toeslagen voor gewezen deelnemers en pensioengerechtigden. De pensioenregeling heeft het karakter van een uitkeringsovereenkomst.
Pensioenleeftijd	Leeftijd 68 jaar
Toetredingsleeftijd	Leeftijd 21 jaar
Pensioengevend salaris	12 maal het overeengekomen basissalaris en de overeengekomen ploegentoeslag, alsmede de door de werkgever schriftelijk aangewezen vaste (persoonlijke) toeslagen vermeerderd met de bijbehorende vakantietoeslag en de dertiende maand. Het pensioengevend salaris is gemaximeerd € 128.810 (2023).
Franchise	€ 16.402 (2023), verhoging volgt het bruto minimumloon.
Pensioengrondslag	De pensioengrondslag bedraagt het pensioengevend salaris minus de franchise. De pensioengrondslag wordt vermenigvuldigd met de parttimefactor.
Opbouwpercentage ouderdomspensioen	Het opbouwpercentage is 1,875%.
Partnerpensioen	Het partnerpensioen bedraagt 70% van het bereikbare ouderdomspensioen.
Wezenpensioen	Het wezenpensioen bedraagt per kind 14% van het bereikbare ouderdomspensioen. Het totale bedrag aan wezenpensioen bedraagt niet meer dan 70% van het bereikbare ouderdomspensioen.
Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid	Bij arbeidsongeschiktheid wordt de pensioenopbouw geheel of gedeeltelijk voortgezet, afhankelijk van de mate van arbeidsongeschiktheid.
Arbeidsongeschiktheids-pensioen	70% van het positieve verschil tussen het pensioengevend salaris en het maximum jaarloon waarover uitkeringen ingevolge de WIA worden genoten, afhankelijk van de mate van arbeidsongeschiktheid.

Ontwikkelingen in aantallen deelnemers

In onderstaande tabel is een mutatieoverzicht opgenomen met de ontwikkelingen in het deelnemersbestand.

Deelnemers	Actief	Ingegaan OP/NP	Ingegaan WzP	Gewezen	Totaal
Per 31 december 2022	505	154	12	1.907	2.578
Bij	62	32	3	45	142
Af	51	1	0	98	150
Per 31 december 2023	516	185	15	1.854	2.570

In 2023 is de onderneming General Electric gesplitst in de groepen Healthcare, Vernova en Aerospace. In de volgende tabel zijn per groep de aangesloten ondernemingen en het aantal (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden vermeld.

Groep	Aangesloten ondernemingen	Actieven	Pensioengerechtigden	Gewezen
Healthcare	• GE Healthcare B.V. (Medical systems) • GE International (Benelux) B.V. • GE Healthcare B.V. (MDx)	412	92	849
Vernova	• GE Power Netherlands B.V. • GE Albany G. Holding B.V. • GE International INC. – Netherlands branch • GE Global Services GmbH • GE Renewable Holding • GE Digital Netherlands B.V.	91	91	771
Aerospace	• GE Captial Finance • AerCap Aircraft Leasing Netherlands B.V. • GE Aviation Netherlands B.V.	13	17	234

Financieringsbeleid

Pensioenfondsen zijn verplicht om een kostendekkende premie te berekenen. De kostendekkende premie is het (wettelijk) ijkpunt bij de beoordeling van de feitelijke premie. Bij de berekening van de kostendekkende premie moet worden uitgegaan van dezelfde grondslagen als die waarmee de technische voorzieningen worden vastgesteld volgens artikel 2 van het Besluit ftk. In afwijking daarvan mag de kostendekkende premie worden gedempt op basis van een voortschrijdend gemiddelde van de rente met een maximumperiode van 10 jaar of met het verwachte portefeuillerendement. Voor Pensioenkring GE Nederland wordt de premie gedempt op basis van het verwachte portefeuillerendement.

Feitelijke premie

De feitelijke premie is gelijk aan de gedempte premie. Om het weerstandsvermogen op peil te houden dient er tevens een bijdrage te worden geleverd aan het weerstandsvermogen. Deze opslag is geen onderdeel van de gedempte premie of het vermogen in de pensioenkring.

Basispremie	Actuariële koopsom voor het in het jaar op te bouwen ouderdomspensioen en de toegekende toeslagen vermeerderd met de risicopremies voor nog niet opgebouwde aanspraken op partnerpensioenen en wezenpensioen en de premievrijstelling en het arbeidsongeschiktheidspensioen.
Premie extra pensioenaanspraken	Dit betreft inkoop van een extra pensioenaanspraak op grond van het addendum bij het Pensioenreglement 67 jaar.

Aanvullende werkgeversbijdrage	De premie wordt elk jaar verhoogd met een aanvullende werkgeversbijdrage van 0,8% van de brutoloon van alle actieve deelnemers in de pensioenkring. De brutoloon bestaat uit de som van de bruto jaarsalarissen van de actieve deelnemers. In dit bruto jaarsalaris wordt het vakantiegeld meegenomen, maar worden variabele emolumenten (zoals onder andere bonus betalingen, toeslagen, overwerk- en/of onregelmatigheidstoelagen) buiten beschouwing gelaten. Peildatum is 1 oktober van het jaar voorafgaand aan het jaar waarover de aanvullende werkgeversbijdrage wordt betaald. Over deze bijdrage is geen opslag voor toekomstige uitvoeringskosten en solvabiliteitsopslag verschuldigd.
Rekenrente	De berekening van de gedempte premie is gebaseerd op een disconteringsvoet van 1,7%, die is vastgesteld op basis van: • een verwacht nominaal rendement op basis van de huidige strategische beleggingsmix; • een rendement op vastrentende waarden dat gelijk is aan de rentetermijnstructuur van 31 augustus 2019. Het rendement op vastrentende waarden staat voor de periode 1 januari 2020 tot 1 januari 2025 vast; • een opslag voor toekomstbestendig indexeren. De risicopremies zijn gelijkgesteld aan de maximale rendementsparameters zoals vastgesteld in artikel 23a van het Besluit FTK en geldend per 1 januari 2020 inclusief nieuwe UFR.
Solvabiliteit	De solvabiliteitsopslag is gelijk aan het percentage dat behoort bij het vereiste eigen vermogen op basis van het strategische beleggingsbeleid.
Sterftekansen	Ontleend aan de meest recente prognosetafel, zoals gepubliceerd door het Koninklijke Actuarieel Genootschap. Bij gebruik van de prognosetafel wordt rekening gehouden met leeftijdsafhankelijke ervaringssterftekansen die zijn vastgesteld met behulp van het Demographic Horizons™ Model (Aon).

Gedempte premie

Om conform de Pensioenwet te toetsen in hoeverre de feitelijke premie voldoet aan de wettelijke eisen, hanteert de pensioenkring de zogenoemde gedempte premie. De gedempte premie wordt vastgesteld op basis van onder andere de volgende uitgangspunten en wordt uitgedrukt in een percentage van de pensioengrondslagsom.

Kostendekkende premie

Naast de gedempte premie wordt jaarlijks ook de kostendekkende premie bepaald. De kostendekkende premie wordt op dezelfde grondslagen berekend als de gedempte premie, met uitzondering van de rekenrente. Bij de kostendekkende premie wordt de actuele rentetermijnstructuur gebruikt zoals door DNB gepubliceerd wordt per 31 december van het voorafgaande jaar.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen voor Pensioenkring GE Nederland bedraagt 0,2% van het beheerde pensioenvermogen. Dit weerstandsvermogen is het vermogen dat Stap volgens het bepaalde bij of krachtens de Pensioenwet ten minste moet aanhouden als vermogen om de bedrijfsrisico's te dekken. Het weerstandsvermogen maakt geen deel uit van het vermogen van Pensioenkring GE Nederland.

Voor het weerstandsvermogen geldt een wettelijk voorgeschreven minimum en maximum. Doorlopend wordt getoetst of het aanwezige weerstandsvermogen hieraan voldoet. Daarbij vastgestelde overschotten en tekorten van het weerstandsvermogen die het gevolg zijn van het behaalde positieve of negatieve rendement op het vermogen van Pensioenkring GE Nederland, komen ten goede aan respectievelijk ten laste van het behaalde bruto rendement op het vermogen van Pensioenkring GE Nederland.

Klachten

Stap vindt het belangrijk om te luisteren naar de deelnemers van de pensioenkring en daar ook naar te handelen. Daarmee volgt Stap de geactualiseerde versie (11 september 2023) van de Gedragslijn Goed omgaan met Klachten (gedragslijn). In deze gedragslijn hebben leden van de Pensioenfederatie vastgelegd wat het basisniveau is voor de wijze waarop de pensioenfondssensector wil omgaan met klachten. Stap sluit hiermee aan bij de verwachtingen van de deelnemers en is goed voorbereid op de verwachte toestroom van vragen en klachten door de stelselwijziging. De geactualiseerde versie van de gedragslijn sluit aan bij de Wet toekomst pensioenen. Daarin is een bredere definitie opgenomen van een klacht: elke uiting van ontevredenheid van een persoon gericht aan de pensioenuitvoerder. Met als vanzelfsprekend gevolg dat het aantal klachten toeneemt.

De klachtenregeling van Stap is in lijn gebracht met de nieuwe wetgeving en de gedragslijn. Met ingang van 1 januari 2024 verwijzen we in de klachtenregeling door naar de nieuw opgerichte Geschillen Instantie Pensioenfondsen (GIP).

In onderstaand schema staan de aantallen klachten en geëscaleerde klachten over 2023 voor een aantal vaste rubrieken zoals beschreven in de gedragslijn. In 2023 zijn vier klachten afgehandeld en hiervan is één klacht niet naar tevredenheid van de deelnemer afgewikkeld. Onderverdeeld naar rubriek (AFM classificatie) geeft dat het volgende beeld.

Onderwerp	Aantal klachten	Geëscaleerde klachten
Afgehandelde klachten 2023 per onderwerp:		
- service en klantgerichtheid	0	0
- behandelingsduur	1	0
- informatieverstrekking	0	0
- deelnemersportaal	0	0
- keuzebegeleiding	0	0
- pensioenberekening en -betaling	2	1
- registratie werknemersgegevens/datakwaliteit	0	0
- toepassing wet- en regelgeving: algemeen	0	0
- toepassing wet- en regelgeving: invaren, transitie	0	0
- financiële situatie	0	0
- duurzaamheid	0	0
- overig	0	0
Totaal	3	1

Op dit moment is TKP bezig met de inrichting van een periodieke meting van de klanttevredenheid over de behandeling van klachten. Deze wordt in de loop van 2024 operationeel. Ook zal dan op een stelselmatige wijze gekeken worden naar mogelijke verbeteringen die Stap kan doorvoeren op basis van de ontvangen klantsignalen.

7.4 Vermogensbeheer

Beleggingsmix

In onderstaande tabel zijn de actuele en strategische beleggingsmix per ultimo 2023 en 2022 opgenomen.

	2023			2022		
	in € miljoen	Actuele mix in %	Strategische mix in %	in € miljoen	Actuele mix in %	Strategische mix in %
Aandelen	305,1	50,3	50,0	256,6	51,6	50,0
Opkomende markten	36,8	6,1	6,5	35,2	7,1	6,5
Ontwikkelde markten	268,3	44,2	43,5	221,4	44,5	43,5
Vastrentende waarden *	267,4	49,7	50,0	227,1	48,4	50,0
Bedrijfsobligaties wereld (exclusief financials)	36,1	5,9	6,3	0,0	0,0	0,0
Bedrijfsobligaties Europa	36,8	6,1	6,3	0,0	0,0	0,0
Hypotheek Nederland	52,9	8,7	10,0	17,8	3,6	5,0
Green Bonds	14,3	2,4	2,5	0,0	0,0	0,0
Discretionaire bedrijfsobligaties	0,0	0,0	0,0	64,7	13,0	15,0
Discretionaire portefeuille nominale staatsobligaties	127,3	21,0	25,0	144,6	29,1	30,0
Liquiditeiten	23,4	3,9		6,5	1,3	
Overlay	11,1	1,8		6,8	1,4	
Interest Rate Swap	8,3	1,4		6,8	1,4	
FX Forward	2,8	0,5		0,0	0,0	
Totaal ** / ***	607,1	100,0	100,0	497,0	100,0	100,0

* % inclusief liquiditeiten en overlay.

** Vanwege afrondingen kunnen sommaties van de getoonde cijfers afwijken van de totalen.

*** Dit betreft de eindstand van de beleggingen inclusief de negatieve derivaten.

In december 2023 is het beleggingsplan 2024 vastgesteld. Het beleggingsplan 2024 heeft als ingangsdatum 1 januari 2024.

Ten opzichte van het beleggingsplan 2023 zijn de volgende wijzigingen in de portefeuille aangebracht:

- De wereldaandelenportefeuille ontwikkelde markten wordt sinds 2023 geleidelijk omgezet naar de MSCI World SRI Index. Per eind 2023 resteerde nog een bedrag van 53,4 mln, wat in 2024 onder dezelfde voorwaarden wordt voortgezet.

Resultaten beleggingen

In onderstaande tabel worden de beleggingsresultaten van 2023 weergegeven.

Cijfers in %	Pensioenkring *	Benchmark	Relatief	Bijdrage aan totaal rendement
Aandelen	19,0	18,0	0,9	9,4
Aandelen opkomende markten (Northern Trust - Emerging Markets Custom ESG EI FGR-HE)	5,1	5,9	-0,8	0,3
Aandelen ontwikkelde markten (MM Developed World Equity Index Fund)	21,2	19,6	1,4	7,1
Aandelen ontwikkelde markten (MM World Equity Index SRI Fund)	5,5	5,4	0,1	2,1
Vastrentende waarden	7,0	6,5	0,5	3,1
Bedrijfsobligaties Europa (MM Euro Credit ESG Fund)	7,5	6,5	0,9	0,5
Bedrijfsobligaties wereld (exclusief financials) (MM Global Credit Ex Financials Fund - Unhedged)	3,2	3,5	-0,3	0,2
Hypotheek Nederland (MM Dutch Mortgage Fund)	2,3	5,7	-3,3	0,2
Green Bonds (MM Global Green Bond Fund)	5,2	5,1	0,0	0,1
Discretionaire portefeuille bedrijfsobligaties	4,3	1,2	3,0	0,6
Discretionaire portefeuille nominale staatsobligaties	7,2	7,2	0,0	1,5
Liquiditeiten				0,1
Totaal exclusief overlay	12,7	12,3	0,4	12,6
Totaal overlay				1,5
Interest Rate Swap				1,4
FX Forward				0,2
Totaal inclusief overlay	14,2			14,2

* De getoonde rendementen zijn door de pensioenkring behaald, via participaties in de genoemde beleggingsfondsen.

Toelichting resultaten beleggingen 2023

In deze paragraaf wordt ingegaan op de behaalde rendementen van de pensioenkring (1). De belangrijkste bijdragen aan het rendement en de meest opvallende relatieve en absolute rendementen worden hierna toegelicht.

(1) Voor de meeste beleggingscategorieën wordt passief belegd. Doordat de benchmark geen rekening houdt met transactiekosten is het rendement van de passief beheerde beleggingsfondsen, als gevolg van de transactiekosten, meestal iets lager dan de gehanteerde benchmark.

Toelichting resultaten aandelen

Door de sterke stijging van de aandelenmarkt droeg de categorie aandelen met 9,4%-punt positief bij aan het totaal rendement. Het MM Developed World Equity Index Fund had met 7,1%-punt de grootste positieve bijdrage aan deze beleggingscategorie.

Ontwikkeling aandelen opkomende markten

Het Northern Trust Emerging Markets ESG Fund is een passief beleggingsfonds dat als doel heeft het rendement van de benchmark zo nauwkeurig mogelijk te benaderen. Over 2023 behaalde het beleggingsfonds een rendement dat lager lag dan het rendement van de benchmark. Dit kan deels worden verklaard door een aantal meer technische factoren. Een deel wordt verklaard door de timing van het ontvangen van de fondswaardering en de methodiek die wordt gebruikt voor de fondswaardering. Zo loopt

de fondswaardering één dag achter bij de benchmark omdat deze te laat was ontvangen. Daarnaast wordt het beleggingsfonds gewaardeerd tegen de 'swing' Net Asset Value (NAV), zijnde een waardering waarbij transactiekosten voor toe- en uittredingen zijn meegenomen. Gecorrigeerd voor deze posten bleef het beleggingsfonds circa 0,20% achter bij de benchmark. Daarbij wordt 0,15% gedreven door de lopende kostenfactor van het beleggingsfonds, en het overige deel door onder andere de impact van de kaspositie van het beleggingsfonds en transactiekosten voor het repliceren van de index. Hierdoor presteerde het beleggingsfonds in 2023 in lijn met de verwachting.

Ontwikkeling aandelen ontwikkelde markten

Het MM Developed World Equity Index Fund kent een passieve beleggingsstijl waardoor het rendement in lijn is met het rendement van de benchmark. Dat het beleggingsfonds een positief relatief rendement behaalde kwam vooral door het uitsluitingsbeleid. Daarnaast droeg het terugvorderen van dividendbelasting positief bij. Bij het berekenen van het benchmarkrendement wordt de mogelijkheid om dividendbelasting terug te vorderen niet meegenomen, terwijl dit door de fiscale status van het beleggingsfonds deels wel mogelijk is.

In het derde kwartaal van 2023 heeft de toetreding tot het MM World Equity Index SRI Fund plaatsgevonden. Het beleggingsfonds kent een passieve beleggingsstijl waardoor het rendement in lijn is met het rendement van de benchmark. Het terugvorderen van dividendbelasting droeg dit jaar positief bij en als gevolg hiervan behaalde het beleggingsfonds een positief relatief rendement.

Toelichting resultaten vastrentende waarden

Vastrentende waarden droegen 3,1%-punt bij aan het totaal rendement. De portefeuille met discretionaire nominale staatobligaties leverde met 1,5%-punt de grootste positieve bijdrage aan deze beleggingscategorie.

Begin 2023 is de samenstelling van de portefeuille met vastrentende waarden gewijzigd. De portefeuille met discretionaire bedrijfsobligaties is omgezet naar een breder gespreid mandaat inclusief een actieve strategie in euro bedrijfsobligaties, een passieve strategie in wereldwijde bedrijfsobligaties exclusief financials en Green Bonds.

Ontwikkeling bedrijfsobligaties Europa

Het MM Euro Credit ESG Fund heeft beter gerendeerd dan de benchmark en presteerde ook beter dan de lange termijn doelstelling, terwijl het risicoprofiel van het beleggingsfonds laag is. Het beleggingsfonds profiteerde vooral van de selectie van obligaties binnen de sectoren. Vooral posities in financiële waarden en nutsbedrijven droegen positief bij.

Ontwikkeling bedrijfsobligaties wereld (exclusief financials)

Het MM Global Credit Ex Financials Fund – Unhedged kent een passieve beleggingsstijl. Het beleggingsfonds kan, in tegenstelling tot de benchmark naar BBB afgewaardeerde obligaties aanhouden om transactiekosten te beperken. Eind 2023 is 7% belegd in obligaties met een rating van BBB+ of BBB. Het aanhouden van deze obligaties had een licht positief effect op het rendement. Transactiekosten hadden een licht negatief effect.

Ontwikkeling Nederlandse hypotheek

Het rendement van de belegging in het MM Dutch Mortgage Fund wordt op de lange termijn vergeleken met het rendement van Nederlandse staatsobligaties, omdat een goede benchmark voor Nederlandse hypotheek ontbreekt. Het rendement was in 2023 fors lager dan dat van Nederlandse staatsobligaties. Sinds de start van het beleggingsfonds (oktober 2013) is er echter sprake van een geannualiseerd relatief rendement van 2%, terwijl de doelstelling ligt op het behalen van minimaal 1%. De risicopremie van hypotheek liep op van 1,6% naar een niveau net boven de 2% voor een 20-jaars hypotheek met NHG. De kredietopslag van 2% ligt dicht bij het gemiddelde over de afgelopen jaren.

De huizenmarkt in Nederland was redelijk stabiel in 2023. Het beleggingsfonds is relatief goed beschermd tegen mindere economische periodes door de relatief lage loan-to-value (minder dan 60%). Betalingsachterstanden op hypotheeklen zijn nog steeds zeer laag ondanks de gestegen prijzen voor energie.

Ontwikkeling Green Bonds

Het MM Global Green Bond Fund belegt uitsluitend in erkende green bonds volgens strenge maatstaven. De opbrengst van deze obligaties wordt geheel gebruikt voor projecten met een aanwijsbaar positieve impact op het milieu op het gebied van schone energie, energiebesparing, waterbeheer en milieuvriendelijke transportmiddelen en gebouwen. Het beleggingsfonds behaalde een iets hoger rendement dan de benchmark.

Ontwikkeling discretionaire bedrijfsobligaties

In de verslagperiode behaalde de portefeuille met discretionaire bedrijfsobligaties een positief rendement.

Ontwikkeling discretionaire staatsobligaties

In de verslagperiode behaalde de portefeuille met discretionaire nominale staatsobligaties een positief rendement. Europese staatsobligaties lieten een stijging zien als gevolg van een dalende rente, met name in december. Waar de rente in de eerste 11 maanden nog gestaag opliep, in lijn met het verkrappende beleid van de ECB, stond de maand december volledig in het teken van verwachtingen omtrent renteverlagingen voor het komend jaar en nam de rente hiervoor alvast een afslag op. Een belangrijke reden voor deze dalende rente was het einde van de reeks renteverhogingen van de centrale bank, als ook de verzwakkende economische indicatoren.

Ontwikkelingen liquiditeiten

De liquiditeiten worden in een drietal geldmarktfondsen belegd. Voor het Morgan Stanley Euro Liquidity Fund, het Fidelity Institutional Liquidity Fund en het BlackRock ICS Euro Liquidity Fund, was het de primaire focus om te kunnen voorzien in liquiditeit vanwege de aanhoudende onzekerheden in de financiële markten. Om dit te bewerkstelligen hield men vast aan een relatief hoge allocatie naar dagelijks opvraagbare deposito's en posities met een looptijd van maximaal één week. Om te profiteren van de oplopende rente werd gedurende het jaar meer belegd in posities met een relatief korte looptijd. Het behaalde rendement was positief.

Toelichting resultaten overlay

De overlay, bestaande uit renteswaps en valutaforwards, heeft voornamelijk als doel om de dekking van de pensioenkring te beschermen tegen financiële risico's en droeg in 2023 1,5%-punt bij aan het rendement. Markrentes zijn in 2023 tot en met december gedaald. Deze daling van de rente had een positief effect op de afdekking van het renterisico, die daardoor een positieve bijdrage had aan het totale beleggingsresultaat.

Attributie analyse

De attributie geeft een nadere verklaring van de behaalde out-performance over een bepaalde periode. Dit wordt verklaard door twee elementen:

- allocatie: out-performance behaald door meer/minder te beleggen (alloceren) in categorieën die het relatief beter/slechter doen ten opzichte van het totaal;
- selectie: out-performance behaald door binnen de beleggingscategorie bepaalde beleggingen te kiezen die een out-performance behalen ten opzichte van hun respectievelijke benchmark.

Attributie beleggingscategorieën eind 2023		
Cijfers in % *	Allocatie effect	Selectie effect
Aandelen	-0,10	0,40
Vastrentende waarden	0,00	0,20
Liquiditeiten	-0,10	0,00
Totaal	-0,20	0,60

* Als gevolg van afrondingen is het mogelijk dat de optelling van de verschillende effecten niet overeenkomt met het eerder getoonde relatieve rendement.

Het positieve relatieve rendement wordt met name veroorzaakt door het selectie effect. Het MM Developed World Equity Index Fund zorgde voor de grootste positieve bijdrage aan het selectie effect, namelijk met 0,5%-punt. Hier stond een negatieve bijdrage van het MM Dutch Mortgage Fund van -0,3%-punt tegenover.

Uitvoering MVB beleid

Voor de pensioenkring geldt dat, naast de genoemde uitvoering van het MVB beleid in het hoofdstuk 'Beleggingen', voor de beleggingen in het Northern Trust Emerging Markets Fund de volgende additionele activiteiten zijn uitgevoerd.

Voor de beleggingen in het Northern Trust Emerging Markets Fund voert de fondsbeheerder stem- en engagement activiteiten uit en bepaalt de fondsbeheerder de uitsluitingslijst. Het MVB-instrumentarium binnen het Northern Trust Emerging Markets Fund wordt hieronder toegelicht.

Uitsluitingen

- Het Global Sustainable Investing Team van Northern Trust is verantwoordelijk voor het bepalen van de uitsluitingen van ondernemingen die deel uitmaken van de MSCI Emerging Markets. Op basis van de uitsluitingen construeert MSCI de MSCI Emerging Markets Custom ESG Index. Per eind 2023 werden 128 ondernemingen uitgesloten van het MSCI Emerging Markets universum met een gewicht van 5,9%.
- Ondernemingen binnen het fonds worden uitgesloten op basis van onderstaande criteria:
 - Het niet voldoen aan de UN's Global Compact Ten Principles;
 - Tabak (5% of meer van omzet);
 - Wapens;
 - Thermische kolen (productie & stroomopwekking) (5% of meer van omzet);
 - Unconventional Oil & Gas (>5% van de omzet) en Arctic Oil (>1% van de omzet);
 - Commerciële gevangenissen (5% of meer van omzet);
 - Governance restricties:
 - Individuele aandeelhouder mag max 30% van het stemrecht hebben;
 - Minimaal de helft van de raad van bestuur moet onafhankelijk zijn;
 - Minimaal de helft van de audit commissie moet onafhankelijk zijn;
 - Minimaal de helft van de remuneratie commissie moet onafhankelijk zijn;
 - De ondernemingen moeten een clean (non-qualified) auditor opinion hebben.

Screening en engagement

- Het engagementbeleid van Northern Trust Asset Management is gericht op governance, risicobeheer, audit, bedrijfscultuur, energie, sociale & ethische waarden en duurzame waarde creatie. Engagement activiteiten worden uitgevoerd door een intern ESG team en via de stewardship service provider Hermes EOS. Per eind 2023 vinden er met 67 ondernemingen engagement activiteiten plaats.

Stembeleid

- Northern Trust stemt namens de beleggingen in het beleggingsfonds. De Northern Trust Policy heeft specifiek betrekking op SRI-richtlijnen die mensenrechten, dierenrechten, aandacht voor vrouwen in raden van bestuur, diversiteit en gelijke werkgelegenheid, milieu en duurzaamheid en liefdadigheidsbijstand overwegen. De Northern Trust's Proxy Committee is verantwoordelijk voor de inhoud, interpretatie en toepassing van de proxy voting guidelines.

7.5 Kostentransparantie

Het onderstaande overzicht is opgesteld conform de Aanbeveling Uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie. Mede op basis van deze aanbevelingen is een deel (30% van de exploitatiekosten) van de uitvoeringskosten voor pensioenbeheer gealloceerd naar de kosten voor vermogensbeheer. Genoemde bedragen zijn vermeld in € 1.000, tenzij anders is aangegeven.

Soort kosten	2023 €	2022 €	2023 % *	2022 % *
Uitvoeringskosten pensioenbeheer	719	731	0,13	0,13
Kosten vermogensbeheer	1.116	987	0,21	0,18
Transactiekosten	614	47	0,11	0,01
Totaal **	2.449	1.765	0,45	0,32

* Percentage van het gemiddeld belegd vermogen.

** Vanwege afrondingen kunnen sommaties van de getoonde cijfers afwijken van de totalen.

De hierboven vermelde kosten zijn uitgedrukt in een percentage van het gemiddeld belegd vermogen in het betreffende jaar en worden in de volgende paragrafen nader uitgesplitst en toegelicht.

Uitvoeringskosten pensioenbeheer

Deze kosten betreffen de kosten voor pensioenbeheer en de exploitatie van Stap. De wijziging van het weerstandsvermogen wordt hierbij buiten beschouwing gelaten.

Soort kosten	2023 €	2022 €	2023 % *	2022 % *
Administratiekostenvergoeding	454	409	0,08	0,07
Administratiekostenvergoeding meerwerk	12	58	0,00	0,01
Exploitatiekosten	341	306	0,06	0,06
Overige kosten	18	48	0,00	0,01
Allocatie naar kosten vermogensbeheer	-106	-90	-0,02	-0,02
Totaal **	719	731	0,13	0,13

* Percentage van het gemiddeld belegd vermogen.

** Vanwege afrondingen kunnen sommaties van de getoonde cijfers afwijken van de totalen.

De administratiekostenvergoeding is in 2023 toegenomen als gevolg van de jaarlijkse indexatie. Deze bedroeg 1,75% voor 2023. De administratiekostenvergoeding meerwerk bestaat in 2023 uit een vergoeding voor aanvullende dienstverlening.

De exploitatiekosten zijn in 2023 toegenomen. Deze kosten zijn in 2023 onder meer toegenomen door de voorbereidende werkzaamheden voor de Wtp en een toename van de kosten voor het toezicht door DNB.

De exploitatiekosten betreffen kosten die vanuit de pensioenkring worden betaald aan Stap voor governance (341). Deze kosten bestaan uit een vaste vergoeding voor Stap, kosten voor de werkzaamheden door de externe accountant en de certificerend actuaire, kosten voor de actuariële functie, kosten voor het toezicht door AFM en DNB, kosten voor de Pensioenfederatie en Eumedion, kosten die samenhangen met voorbereidende werkzaamheden voor de Wtp en kosten van het belanghebbendenorgaan. Een deel (30%) van de exploitatiekosten wordt toegerekend aan de kosten vermogensbeheer.

Onder overige kosten zijn bankkosten, kosten voor communicatie-uitingen en kosten voor de voorbereidende werkzaamheden voor de Wtp opgenomen. De overige kosten zijn in 2023 afgenomen doordat er minder juridische advieskosten zijn gemaakt dan in 2022.

Kosten per deelnemer

De uitvoeringskosten pensioenbeheer per actieve deelnemer/pensioengerechtigde zijn in de volgende tabel weergegeven.

	2023	2022
Uitvoeringskosten pensioenbeheer		
Totale uitvoeringskosten pensioenbeheer (in € 1.000)	719	731
Uitvoeringskosten pensioenbeheer per actieve deelnemer/pensioengerechtigde (in €) *	1.004	1.089
<i>* Deze kosten zijn vastgesteld conform de Aanbeveling Uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie en exclusief de kosten vermogensbeheer.</i>		

De kosten per deelnemer zijn ten opzichte van 2022 op totaalniveau met 8% gedaald door de afname van de totale uitvoeringskosten en een toename van het aantal actieve deelnemers en pensioengerechtigden.

Voor de kosten per deelnemer/pensioengerechtigde is geen benchmark opgenomen, omdat de meerwaarde van het laten uitvoeren van een benchmark niet opweegt tegen de vergoeding die daarvoor gevraagd wordt. Daarnaast worden de kosten per deelnemer tot de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel beïnvloed door de eenmalige kosten die hiervoor in de uitvoeringskosten pensioenbeheer zijn opgenomen.

Kosten vermogensbeheer

Het bedrag van 1.116 betreft alle door de pensioenkring betaalde kosten vermogensbeheer (direct en indirect).

	2023	2022
Kosten vermogensbeheer	€	€
Directe kosten vermogensbeheer	741	745
Indirecte kosten vermogensbeheer (ten laste van beleggingsresultaat)	376	242
Totale kosten van vermogensbeheer *	1.116	987
<i>* Vanwege afrondingen kunnen sommaties van de getoonde cijfers afwijken van de totalen.</i>		

De directe kosten vermogensbeheer bestaan uit de volgende posten:

- dienstverlening integraal balansbeheerder:
 - *beheervergoeding*: dit is een vaste beheervergoeding voor het operationeel vermogensbeheer per tijdsperiode die onafhankelijk is van de prestatie;
 - *vergoeding advies, administratie en rapportage*: dit is de vergoeding voor de integrale dienstverlening conform de uitbestedingsovereenkomst;
- overige directe kosten: dit betreft onder andere bankkosten en custody-kosten;
- allocatie van de exploitatiekosten van Stap die betrekking hebben op vermogensbeheer.

De hoogte van de directe kosten vermogensbeheer (741) wijkt af van de weergave in de financiële opstelling (786). Een deel van de directe kosten vermogensbeheer betreffen transactiekosten (25) en deze zijn in het bestuursverslag in de paragraaf "Transactiekosten" verantwoord. Daarnaast wordt een deel van de overige kosten (20) bij de vermogensbeheerder en in het bestuursverslag onder indirecte kosten verantwoord. De verschillen tussen de financiële opstelling en het bestuursverslag betreffen verschuivingen in de weergave en hebben geen invloed op het totaal aan kosten vermogensbeheer.

De indirecte kosten vermogensbeheer bestaan uit kosten die worden gemaakt binnen de onderliggende beleggingsfondsen. Deze bestaan uit de volgende posten:

- *beheervergoeding externe managers*: dit is een (basis) vergoeding per tijdsperiode die onafhankelijk is van de prestatie.

- *performance fee externe managers*: dit is een prestatieafhankelijke vergoeding voor het verslaan van de benchmark door een externe manager.
- *overige kosten*: dit betreft onder andere de vergoeding van de bewaarbank, administratiekosten, accountantskosten en juridische kosten.

De kosten vermogensbeheer worden gerapporteerd in euro's en als percentage van het gemiddelde van het totaal belegd vermogen. De volgende tabel geeft dit per beleggingscategorie weer. Het aandeel aan geschatte kosten is beperkt. De schattingen zijn gebaseerd op opgaven van externe managers van kosten in onderliggende beleggingsstructuren.

Categorie beleggingen	2023 €	2022 €	2023 % *	2022 % *
Aandelen	274	284	0,05	0,05
Vastrentende waarden	366	240	0,07	0,04
Overig	371	373	0,07	0,07
Totaal	1.011	897	0,19	0,16
Allocatie vanuit pensioenbeheer	106	90	0,02	0,02
Totaal **	1.117	987	0,21	0,18

* Percentage van het gemiddeld belegd vermogen.

** Vanwege afrondingen kunnen sommaties van de getoonde cijfers afwijken van de totalen.

De kosten vermogensbeheer zijn als percentage van het gemiddeld belegd vermogen in 2023 0,03%-punt hoger dan in 2022 (0,18%). De stijging van de kosten vermogensbeheer is voornamelijk het gevolg van de hogere kosten in de categorie vastrentende waarden. Dit kan worden verklaard doordat de portefeuille met vastrentende waarden begin 2023 gewijzigd is. De portefeuille met discretionaire bedrijfsobligaties is omgezet naar een breder gespreid mandaat inclusief een actieve strategie in euro bedrijfsobligaties, een passieve strategie in wereldwijde bedrijfsobligaties exclusief financials en Green Bonds.

Transactiekosten

Deze kosten betreffen de toe- en uittredingsvergoedingen van de beleggingsfondsen, de transactiekosten van discretionaire portefeuilles en de derivatentransacties. Deze kosten zijn in het gerapporteerde rendement verwerkt.

Transactiekosten in beleggingsfondsen zijn wel onderdeel van het rendement, maar worden niet apart gespecificeerd. De transactiekosten zijn als volgt bepaald:

- aandelen: op basis van directe transactiekosten zoals commissie en belastingen en indirecte geschatte kosten zoals spread en marktimpat. Indien deze kosten niet aanwezig zijn worden deze vastgesteld op basis van schattingen;
- vastrentende waarden en derivaten: van vastrentende waarden zijn de transactiekosten slechts bij benadering vast te stellen. Deze kosten zijn niet zichtbaar bij aan- en verkopen, maar zijn een impliciet onderdeel van de spread tussen bied- en laatkoersen. Binnen deze fondsen worden de transactiekosten geschat op basis van de gemiddelde spread gedurende het jaar en de som van aan- en verkopen.

De (geschatte) transactiekosten, waaronder ook de kosten voor toe- en uittreding vallen, worden gerapporteerd in euro's en als een percentage van het gemiddelde van het totaal belegd vermogen.

Categorie beleggingen	2023 €	2022 €	2023 % *	2022 % *
Aandelen	65	20	0,01	0,00
Vastrentende waarden	500	20	0,09	0,00
Derivaten	48	7	0,01	0,00
Totaal **	614	47	0,11	0,01

* Percentage van het gemiddeld belegd vermogen.

** Vanwege afrondingen kunnen sommaties van de getoonde cijfers afwijken van de totalen.

In bovenstaande kosten is een bedrag van 196 (2022: 9) begrepen voor toe- en uittredingskosten van de pensioenkring. Het restant betreft werkelijke en geschatte transactiekosten van de beleggingen.

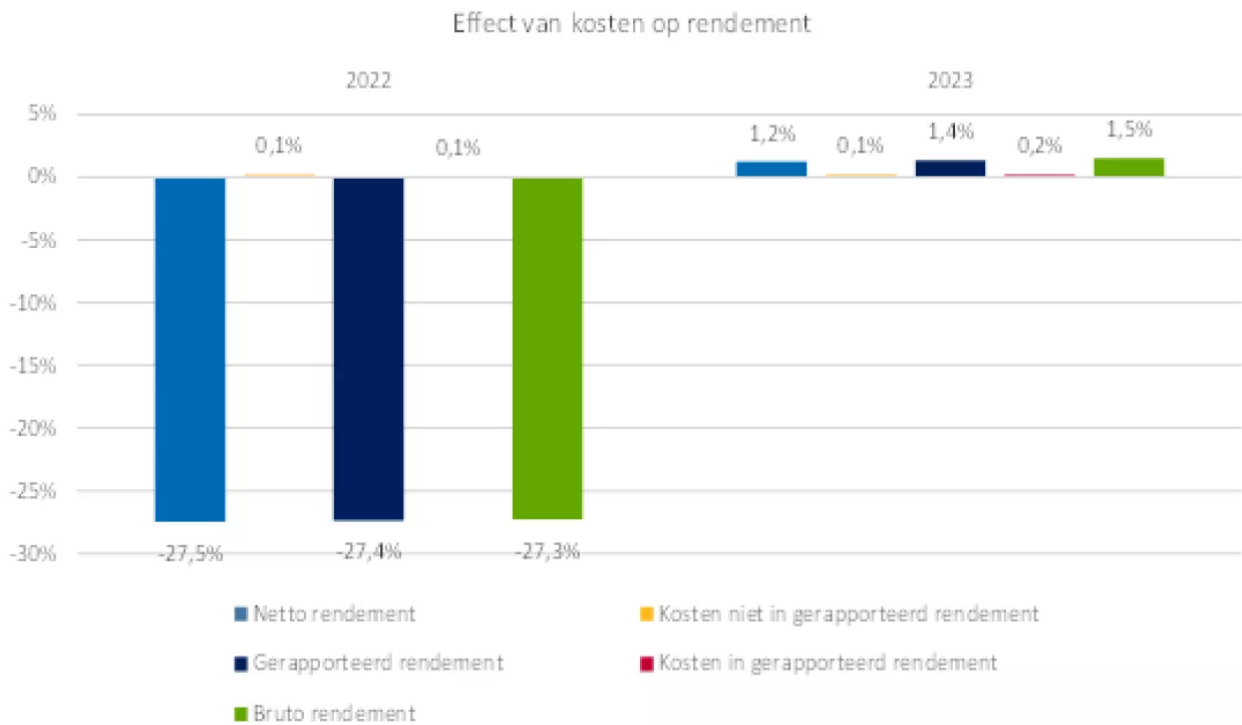
De transactiekosten in 2023 zijn 0,10%-punt hoger dan vorig jaar (2022: 0,01%). Deze stijging is voornamelijk veroorzaakt door de bovengenoemde wijziging in de samenstelling van de portefeuille met vastrentende waarden. Hierdoor zijn de toe- en uittredingskosten binnen de portefeuille met vastrentende waarden gestegen ten opzichte van vorig jaar. Daarnaast zijn bij deze wijziging nieuwe beleggingsfondsen toegevoegd aan de portefeuille met vastrentende waarden, waardoor de transactiekosten van deze beleggingen gestegen zijn ten opzichte van vorig jaar.

Beleggingskosten en relatie rendement, risico en kosten

De totale kosten vermogensbeheer in 2023 bedroegen 0,21% van het gemiddeld belegd vermogen. Van deze totale kosten bestaat 0,00%-punt (afgerond) uit prestatieafhankelijke vergoedingen. Een deel van de beleggingsportefeuille wordt namelijk actief beheerd, met als uitgangspunt dat actief beheer voor de geselecteerde beleggingscategorieën op termijn een hoger rendement oplevert.

Hier stond een gerealiseerd relatief rendement op de actieve beleggingen van 0,05%-punt ten opzichte van de benchmarks tegenover. Deze percentages zijn berekend op basis van de gemiddelde standen in 2023 en op basis van de totale portefeuille. In absolute getallen heeft het actief beheer een opbrengst opgeleverd van 294 ten opzichte van -18 aan kosten.

Om het effect van de kosten in relatie tot het totale rendement van de pensioenkring te duiden, geeft onderstaande grafiek weer welke kosten onderdeel uitmaken van het gerapporteerde rendement van de pensioenkring en welke kosten hier buiten vallen. Ter vergelijking worden hierbij de cijfers over het voorgaande boekjaar getoond.

Toelichting grafiek:

Netto rendement	Rendement na kosten binnen en buiten de beleggingen.
Kosten niet in gerapporteerd rendement	Kosten die buiten de beleggingsportefeuille om betaald zijn.
Gerapporteerd rendement	Gerapporteerd rendement van de beleggingen
Kosten in gerapporteerd rendement	Kosten binnen de beleggingen (vermogensbeheer en transactiekosten).
Bruto rendement	Rendement zonder het effect van kosten.

Uitvoeringskosten en oordeel bestuur

Het bestuur van Stap vindt kostenbeheersing belangrijk. Daarom streeft het bestuur naar een acceptabel kostenniveau in verhouding tot de kwaliteit van de uitvoering en besteedt het bestuur aandacht aan de beheersing van de uitvoeringskosten voor pensioenbeheer en vermogensbeheer.

Jaarlijks wordt voor de pensioenkring een begroting opgesteld. De realisatie van de uitvoeringskosten wordt door het bestuursbureau gemonitord via de maand- en kwartaalrapportages van pensioenbeheer en vermogensbeheer. Op basis van de kwartaalrapportages en via een evaluatie van de uitbestedingsovereenkomsten wordt tevens de kwaliteit van de uitvoering gemonitord.

Het bestuur heeft de uitvoeringskosten beoordeeld en vastgesteld dat deze verklaarbaar en acceptabel zijn in het licht van de gemaakte afspraken.

7.6 Financiële positie en herstelplan (FTK)

Dekkingsgraden

In 2023 is de rentetermijnstructuur (RTS) gedaald, waardoor de technische voorzieningen (TV) van de pensioenkring zijn gestegen. De rente heeft in 2023 een negatief effect gehad op de ontwikkeling van de dekkingsgraad. Een positief beleggingsrendement van 14,2% zorgde daarentegen voor een stijging van de feitelijke dekkingsgraad. Uiteindelijk is de feitelijke dekkingsgraad in 2023 gestegen van 129,4% naar 135,9%.

De beleidsdekkingsgraad is in 2023 gestegen van 125,6% naar 138,3% en is hoger dan de dekkingsgraad behorend bij het vereist vermogen van 126,0%. Daarmee is ultimo 2023 sprake van een toereikende solvabiliteit. Eind 2023 bedraagt de dekkingsgraad op basis van marktrente 136,2%. De dekkingsgraad op basis van marktrente wordt bepaald door het pensioenvermogen te delen door de TV op marktwaarde.

Dekkingsgraad- en renteniveaus		
Cijfers in %	2023	2022
Beleidsdekkingsgraad	138,3	125,6
Feitelijke dekkingsgraad	135,9	129,4
Dekkingsgraad op basis van marktrente	136,2	129,1
Reële dekkingsgraad	99,5	92,9
Minimaal vereiste dekkingsgraad	104,1	104,1
Vereiste dekkingsgraad	126,0	125,2
Rekenrente vaststelling TV	2,30	2,48

Herstelplan

De pensioenkring hoefde in 2023 geen herstelplan in te dienen, omdat de beleidsdekkingsgraad (125,6%) per 31 december 2022 hoger lag dan de dekkingsgraad die hoort bij het vereist vermogen per 31 december 2022 (125,2%). Daardoor had Pensioenkring GE Nederland eind 2022 geen reservetekort.

De situatie is eind 2023 ongewijzigd, omdat de beleidsdekkingsgraad per 31 december 2023 (138,3%) hoger ligt dan de vereiste dekkingsgraad per 31 december 2023 (126,0%).

Minimaal vereist vermogen

Indien de beleidsdekkingsgraad gedurende vijf achtereenvolgende jaren (6 peilmomenten) lager is dan het vermogen dat hoort bij het minimaal vereist vermogen, dienen de pensioenaanspraken en -rechten te worden gekort. Dit betreft de korting op basis van de Maatregel minimaal vereist eigen vermogen (de zogenoemde MVEV-korting). Het korten is hierbij onvoorwaardelijk, maar mag worden verdeeld over (maximaal) 10 jaar.

Ultimo 2023 is de beleidsdekkingsgraad (138,3%) hoger dan de dekkingsgraad die hoort bij het minimaal vereist vermogen (104,1%). De MVEV-korting is per 31 december 2023 voor Pensioenkring GE Nederland daarom niet aan de orde.

Toekomst Bestendig Indexeren (TBI)

De Nederlandsche Bank heeft aan Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap voor Pensioenkring GE Nederland ontheffing verleend van het bij of krachtens artikel 137, lid 2 van de Pensioenwet bepaalde onder de volgende voorwaarden:

1. Het verlenen van de voorwaardelijke toeslagen is alleen mogelijk als de dekkingsgraad ligt boven het niveau behorend bij het minimaal vereist vermogen;
2. De ontheffing vervalt met ingang van het moment dat de voorwaardelijke toeslagverlening niet langer wordt gefinancierd door een opslag op de premie;
3. De ontheffing vervalt met ingang van het moment dat de verplichting van de aangesloten ondernemingen om herstellpremies te betalen, wordt aangepast, tenzij Stap ten genoegen van DNB kan onderbouwen dat de aanpassing geen gevolgen heeft voor de herstellpremies die Stap voor de Pensioenkring GE Nederland ontvangt of zal ontvangen.

De verleende ontheffing heeft tot doel dat Stap jaarlijks de door de ondernemingen betaalde premie voor toeslagverlening voor de inactieve deelnemers behorend bij Pensioenkring GE Nederland kan aanwenden voor toeslagverlening aan de inactieve deelnemers, voor zover de feitelijke dekkingsgraad boven het niveau behorend bij het minimaal vereist vermogen ligt. DNB kan de verleende ontheffing wijzigen of intrekken, bijvoorbeeld indien gewijzigde omstandigheden daartoe aanleiding geven of omstandigheden/feiten bekend worden, waar DNB op het tijdstip van het verlenen van de ontheffing, niet van op de hoogte was.

Toeslagbeleid

De indexatie van de aanspraken van actieve en arbeidsongeschikte deelnemers maakt deel uit van de pensioenovereenkomst, en is derhalve onvoorwaardelijk. De toeslag voor actieve deelnemers wordt gefinancierd uit de premie.

De indexatie van de opgebouwde pensioenaanspraken van gewezen deelnemers en van de ingegane pensioenrechten van pensioengerechtigden (waaronder arbeidsongeschiktheidspensioenen) is voorwaardelijk. De toeslag wordt gefinancierd uit de premie. De Nederlandsche Bank heeft voor Pensioenkring GE Nederland aan Stap ontheffing verleend voor de toepassing van de methodiek van toekomstbestendig indexeren (TBI), zoals vastgelegd in artikel 137 lid 2 van de Pensioenwet. Dat betekent dat de opgebouwde pensioenaanspraken van gewezen deelnemers en de ingegane pensioenrechten van pensioengerechtigden voorwaardelijk (gedeeltelijk) kunnen worden verhoogd bij een feitelijke dekkingsgraad die hoger is dan de dekkingsgraad die hoort bij het minimaal vereist vermogen.

De opgebouwde pensioenen zijn per 1 januari 2024 voor actieve deelnemers met 6,31% (2022: 3,39%) verhoogd. Begin 2023 heeft het bestuur besloten om aan gewezen deelnemers en pensioengerechtigden per 1 januari 2023 een toeslag van 6,61% te verlenen. Deze toeslag is gefinancierd uit de premie en verantwoord in het jaarwerk over 2023. In het najaar van 2023 is het besluit genomen om per 1 januari 2023 een aanvullende toeslag van 6,61% toe te kennen aan gewezen deelnemers en pensioengerechtigden die gefinancierd is uit het eigen vermogen van het fonds. Ook deze aanvullende toeslag aan gewezen deelnemers en pensioengerechtigden wordt verantwoord in het jaarwerk over 2023. De totale toeslag voor gewezen deelnemers en pensioengerechtigden per 1 januari 2023 is gelijk aan 13,22%. De opgebouwde pensioenen zijn per 1 januari 2024 voor gewezen deelnemers en pensioengerechtigden met 0,21% verhoogd.

Richtlijnen voor toeslagen

Zowel de onvoorwaardelijke toeslag voor de deelnemers als de voorwaardelijke toeslag voor gewezen deelnemers en pensioengerechtigden wordt uit de premie gefinancierd. De aanvullende toeslag van 6,61% aan gewezen deelnemers en pensioengerechtigden is gefinancierd uit het eigen vermogen van het fonds.

Eenmalige bijdrage bij uittreding (sub)onderneming

Indien en nadat een onderneming al dan niet als gevolg van een overdracht de status van aangesloten onderneming verliest, is deze onderneming aan de pensioenkring een eenmalige bijdrage verschuldigd ter dekking van de lasten voor de toekomstige toeslagverlening aan de gewezen deelnemers die op het moment waarop de onderneming niet langer kan worden aangemerkt als aangesloten onderneming, in dienst zijn van deze onderneming.

Inhaaltoeslag

De Nederlandsche Bank heeft voor Pensioenkring GE Nederland aan Stap ontheffing verleend voor de toepassing van de methodiek van toekomstbestendig indexeren (TBI). Dat betekent dat de opgebouwde pensioenaanspraken voor gewezen deelnemers en ingegane pensioenrechten van pensioengerechtigden voorwaardelijk (gedeeltelijk) kunnen worden verhoogd bij een feitelijke dekkingsgraad die hoger is dan behorend bij het minimaal vereist vermogen. Indien er een toeslag wordt gemist doordat de feitelijke dekkingsgraad lager is dan behorend bij het minimaal vereist vermogen kan deze toeslag worden ingehaald op het moment dat de feitelijke dekkingsgraad hoger is dan behorend bij het minimaal vereist vermogen. Voorwaarde hierbij is wel dat ook na de toekenning, de feitelijke dekkingsgraad hoger is dan (of gelijk aan) de dekkingsgraad die hoort bij het minimaal vereist vermogen.

Het inhalen van een eventuele indexatieachterstand en herstel van kortingen zal als volgt worden toegepast:

- volledige toeslagverlening;
- herstel van kortingen;
- inhaal van indexatieachterstand (verjaringstermijn 10 jaar).

7.7 Actuariële paragraaf

Het verloop van de technische voorzieningen werd voor een groot deel bepaald door de bewegingen van marktrenten en beleggingsrendementen en de verleende toeslagen.

In onderstaande tabel staat een analyse van het actuariële resultaat. Hierbij worden de actuariële uitgangspunten van de pensioenkring vergeleken met de werkelijke actuariële ontwikkelingen over het verslagjaar. De bedragen wijken af van de bedragen in de financiële opstelling, die boekhoudkundig zijn bepaald.

(bedragen x € 1.000)		
Categorie resultaat	2023	2022
Resultaat op beleggingen	62.252	-180.024
Resultaat op wijziging RTS	-11.561	171.722
Resultaat op premie	10.075	305
Resultaat op waardeoverdrachten	-111	251
Resultaat op kosten	0	0
Resultaat op uitkeringen	-122	143
Resultaat op kanssystemen	1.744	239
Resultaat op toeslagverlening	-14.684	400
Resultaat op overige (incidentele) mutaties technische voorzieningen	509	-5.270
Resultaat op andere oorzaken	70	26
Totaal saldo van baten en lasten	48.172	-12.208

Toelichting actuariële resultaat

In 2023 zijn de volgende belangrijke effecten in het actuariële resultaat te onderscheiden. Genoemde bedragen zijn vermeld in € 1.000, tenzij anders is aangegeven.

Beleggingen

Onder beleggingsrendementen worden verstaan:

- alle directe en indirecte beleggingsopbrengsten inclusief kosten vermogensbeheer;
- de benodigde intresttoevoeging aan de technische voorzieningen. Deze wordt vastgesteld aan de hand van de eerstejaars 'spot rate' uit de door DNB gepubliceerde RTS per jaar aan de start van de analyseperiode.

Het resultaat op beleggingen in het boekjaar bedraagt 62.252. Op dit resultaat is uitgebreid ingegaan in het hoofdstuk 'Vermogensbeheer'. Het resultaat op beleggingen draagt in 2023 positief bij aan de ontwikkeling van de dekkingsgraad.

Wijziging rentetermijnstructuur (RTS)

De RTS ultimo 2023 ligt gemiddeld genomen onder de RTS ultimo 2022. Wanneer beide curves worden uitgedrukt in één gemiddeld rentepercentage is de rente in 2023 met circa 0,25%-punt gedaald. Dit heeft geleid tot een toename van de technische voorzieningen en dus tot een negatief resultaat. Het resultaat hiervan bedraagt -13.301.

Daarnaast heeft DNB eind 2022 aangegeven dat de nieuwe UFR-methode per 1 januari 2023 wordt ingevoerd. Hiervan is het resultaat 1.740. Het totaal resultaat van de wijziging van de rente bedraagt -11.561.

Kanssystemen

Aan het vaststellen van de technische voorzieningen liggen kanssystemen ten grondslag. De belangrijkste zijn sterfte, pensionering en arbeidsongeschiktheid. Het resultaat op kanssystemen bedraagt 1.744.

Toeslagverlening

Per 1 januari 2023 is aan de actieve deelnemers een toeslag van 3,39% en aan de gewezen deelnemers en pensioengerechtigden een toeslag van 13,22% verleend. In eerste instantie is aan gewezen deelnemers en pensioengerechtigden een toeslag van 6,61% toegekend (welke gefinancierd is uit de premie). In het najaar van 2023 is het besluit genomen om per 1 januari 2023 een aanvullende toeslag van 6,61% toe te kennen (welke gefinancierd is uit het eigen vermogen van de pensioenkring). Deze aanvullende toeslag aan gewezen deelnemers en pensioengerechtigden verklaart een groot deel van het resultaat. Per 1 januari 2024 is aan de actieve deelnemers een toeslag van 6,31% en aan de gewezen deelnemers en pensioengerechtigden een toeslag van 0,21% verleend. Beide worden gefinancierd uit premie. Het resultaat op toeslagverlening in het boekjaar bedraagt -14.684.

Overige (incidentele) mutaties technische voorzieningen

Het resultaat op overige (incidentele) mutaties technische voorzieningen bedraagt 509. In 2023 heeft de pensioenkring de partnerfrequentie gewijzigd. Het effect hiervan is 10. Naast deze wijziging heeft ook een actualisatie van de kostenvoorziening plaatsgevonden. Het resultaat hiervan is 499.

Kostendeekkende premie

De kostendeekkende premie bestaat uit een actuariel benodigde premie voor de pensioenopbouw, de risicodekkingen voor overlijden en arbeidsongeschiktheid, de solvabiliteitsopslag en de opslag voor directe en toekomstige uitvoeringskosten.

In de volgende tabel is een overzicht van de kostendeekkende premie opgenomen. De kostendeekkende premie is berekend op basis van de rentetermijnstructuur. De gedempte premie bestaat uit dezelfde componenten als de kostendeekkende premie. Bij de gedempte premie wordt uitgegaan van een vaste disconteringsvoet van 1,70%. Deze curve geldt voor de periode 1 januari 2020 tot 1 januari 2025. De solvabiliteitsopslag is gelijk aan het vereist vermogen gebaseerd op het strategische beleggingsbeleid ultimo 2022. Als peildatum voor het vereist eigen vermogen geldt het jaareinde van het jaar voorafgaand aan het gerapporteerde verslagjaar.

Premie voor risico pensioenkring		Premie RTS	Premie gedempt	Premie feitelijk
(bedragen x € 1.000)				
Actuarieel benodigde premie voor inkoop onvoorwaardelijke onderdelen van de regeling	regulier	8.778	10.253	10.253
	risicopremie overlijden	287	287	287
Opslag voor toekomstige uitvoeringskosten		246	287	287
De risicopremie voor WIA-excedent en premievrijstelling bij invaliditeit		156	156	156
Solvabiliteitsopslag		2.386	2.789	2.789
Toetswaarde premie *		11.853	13.772	13.772
Overige premie				
Directe uitvoeringskosten		1.860	1.860	1.860
Actuarieel benodigd voor inkoop voorwaardelijke onderdelen van de regeling		16.151	19.276	19.276
Extra bijdrage werkgever		0	0	264
Totaal *		29.864	34.908	35.172

* Vanwege afrondingen kunnen sommaties van de getoonde cijfers afwijken van de totalen.

De pensioenkring voldoet aan de eis dat de feitelijke premie minimaal gelijk moet zijn aan de gedempte premie.

Vereist vermogen

Het vereist vermogen is gebaseerd op het strategisch beleggingsbeleid en is vastgesteld op 126,0%. Indien het vereist vermogen bepaald zou zijn op basis van de actuele portefeuille zou deze uitkomen op 125,2%.

7.8 Risicoparagraaf

Bij het bepalen van het beleid en het nemen van belangrijke besluiten maakt het bestuur een afweging tussen risico, rendement en beheersing van de risico's. Daarbij heeft het bestuur bovendien grenzen (risicobereidheid) gedefinieerd aan de omvang van de risico's. Het beleid is vastgelegd in de ABTN van de pensioenkring. In 2023 zijn geen wijzigingen aangebracht in de risicobereidheid van de pensioenkring.

Integraal risicomanagement

In het hoofdstuk integraal risicomanagement van Stap is de beschrijving van het integraal risicomanagement op instellingsniveau opgenomen. Deze beschrijving is van toepassing op alle pensioenkringen.

Doelstellingen en risicobereidheid

Op het niveau van de pensioenkringen zijn specifieke doelstellingen voor de pensioenkringen bepaald. Hierbij is een verdeling gemaakt naar financiële en niet-financiële doelstellingen. Om deze doelstellingen te behalen is per pensioenkring de risicobereidheid bepaald. In onderstaande tabel wordt de risicobereidheid voor de doelstellingen op het niveau van de pensioenkring weergegeven. Voor de risicobereidheid bij de doelstellingen op het niveau van Stap wordt verwezen naar het hoofdstuk integraal risicomanagement.

Doelstelling niveau pensioenkring	Risicobereidheid Pensioenkring GE Nederland
<i>Financiële doelstellingen</i>	
Verantwoorde pensioenopbouw binnen de pensioenkring.	De minimale premiedekkingsgraad van Pensioenkring GE Nederland voldoet aan de afspraken die zijn gemaakt met de sociale partners (opdrachtaanvaarding).
Behoud nominale aanspraken binnen de pensioenkring.	Risicobereidheid op korte termijn Risicobereidheid op korte termijn wordt uitgedrukt in termen van vereist eigen vermogen (VEV). Deze is gelijk aan 25,5% met een bandbreedte tussen 20,5% en 30,5%. Het VEV wordt hierbij berekend op de door DNB voorgeschreven methode. Bijstortingsverplichting Op basis van de bijstortingsverplichting van de aangesloten onderneming is korting van aanspraken in principe nooit aan de orde. Uitsluitend indien de aangesloten ondernemingen onevenredig worden geschaad kan het Fonds het instrument van korten toepassen.

Doelstelling niveau pensioenkring	Risicobereidheid Pensioenkring GE Nederland
Streven naar waardevast houden van pensioenrechten. Specifiek voor Pensioenkring GE Nederland is dit vertaald naar: een onvoorwaardelijke toeslagambitie van 100% van de maatstaf voor actieve en arbeidsongeschikte deelnemers en een voorwaardelijke toeslagambitie van 100% van de maatstaf voor gewezen deelnemers en pensioengerechtigden. Hierbij is de maatstaf voor actieve en arbeidsongeschikte deelnemers gelijk aan de procentuele jaarstijging van de CAO-lonen per uur inclusief bijzondere beloningen per 30 september. De maatstaf voor gewezen deelnemers en pensioengerechtigden is gelijk aan de procentuele jaarstijging van het consumentenprijsindexcijfer (CPI) alle bestedingen per 30 september (niet afgeleid).	Risicobereidheid op korte termijn Risicobereidheid op korte termijn wordt uitgedrukt in termen van VEV. Deze is gelijk aan 25,5% met een bandbreedte tussen 20,5% en 30,5%. Het VEV wordt hierbij berekend op de door DNB voorgeschreven methode. Risicobereidheid op lange termijn: Passend binnen de gestelde grenzen uit de aanvangshaalbaarheidstoets. Gebaseerd op de voorgeschreven uitgangspunten en parameters van de haalbaarheidstoets (hierna: "HBT") is een drietal beleidskaders geformuleerd: • Vanuit de financiële positie waarbij aan het VEV wordt voldaan, is de ondergrens op fondsniveau van het verwacht pensioenresultaat (mediaan) uit het HBT gelijk aan 90%; • Vanuit de actuele financiële positie is de ondergrens op fondsniveau van het verwacht pensioenresultaat (mediaan) uit het HBT gelijk aan 90%; • Vanuit de actuele financiële positie is de afwijking van het pensioenresultaat in het slechtweerscenario (5e percentiel) ten opzichte van het verwacht pensioenresultaat (mediaan) maximaal 15%.
Niet-financiële doelstellingen	
Adequate communicatie. Specifiek voor Pensioenkring GE Nederland is dit vertaald naar: 1. Een proactieve en inzichtelijke deelnemerscommunicatie zodat deelnemers bewust zijn van hun pensioeninkomen en in staat zijn naar eigen inzicht keuzes te maken over hun pensioen. 2. Kennis en inzicht verschaffen aan de werkgever voor een passende arbeidsvoorwaarde pensioen.	De risicobereidheid is risicoavers. Uitgangspunt is dat alle deelnemers en werkgever juist, volledig en tijdig geïnformeerd worden.

Financieel crisisplan

Voor de pensioenkring is een financieel crisisplan opgesteld. In dit financieel crisisplan zijn maatregelen beschreven die het bestuur kan inzetten wanneer op korte termijn de financiële positie van de pensioenkring zich bevindt op of snel beweegt richting kritische waarden, waardoor het realiseren van de doelstellingen van de pensioenkring in gevaar komt. Het financieel crisisplan vormt hiermee een handleiding voor het bestuur voor de wijze waarop het zal handelen. Het financieel crisisplan is onderdeel van de ABTN en wordt jaarlijks getoetst en waar nodig aangepast aan de actualiteit.

Risico-inschatting en -beheersing

Zoals in het hoofdstuk integraal risicomanagement is benoemd identificeert en beoordeelt het bestuur van Stap de risico's van Stap en de pensioenkringen op een gestructureerde wijze met een RSA. De geïdentificeerde risico's worden door het bestuur kwalitatief beoordeeld voor de kans dat deze risico's zich manifesteren, alsmede voor de impact die deze risico's hebben op het behalen van de doelstellingen. Hierbij wordt onderscheid gemaakt naar het bruto risico, het netto risico en de risico reactie. Zo wordt er inzicht verkregen in de risico's die Stap loopt, welke beheersmaatregelen zijn genomen en de effectiviteit daarvan, evenals in de beheersmaatregelen die nog genomen moeten worden of gewenst zijn.

Voor boekjaar 2023 is de RSA eind 2023 uitgevoerd op het niveau van Stap en op het niveau van de pensioenkringen. De RSA betreft alle risico's die Stap onderscheidt. Daaronder zijn de Systematische Integriteitsrisicoanalyse (SIRA) en het risico self assessment voor ICT (RSA ICT) als bijzondere aandachtsgebieden begrepen.

Risico's met mogelijke impact op financiële positie pensioenkring

Elke pensioenkring heeft te maken met financiële risico's om haar doelstellingen behalen. Het bestuur is van mening dat door het inzetten van effectieve beheersmaatregelen de impact op een ongunstige gebeurtenis wordt verkleind. Hieronder wordt voor de belangrijkste financiële risico's toegelicht wat de impact van deze mogelijk ongunstige gebeurtenissen is op de financiële positie van de pensioenkring.

Solvabiliteitsrisico

Het belangrijkste risico van de pensioenkring is het solvabiliteitsrisico. Dit is het risico dat de pensioenkring op lange termijn de pensioenverplichtingen niet kan nakomen. Om het solvabiliteitsrisico te beheersen dient de pensioenkring over voldoende buffers in het vermogen te beschikken. De vereiste buffers voor het vereist eigen vermogen worden vastgesteld met de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets. Ook wordt door middel van een ALM-studie inzicht verkregen in de toekomstige ontwikkeling van de solvabiliteit. In een ALM-studie wordt namelijk het premiebeleid, het toeslagbeleid en het beleggingsbeleid integraal getoetst.

Matching/Renterisico

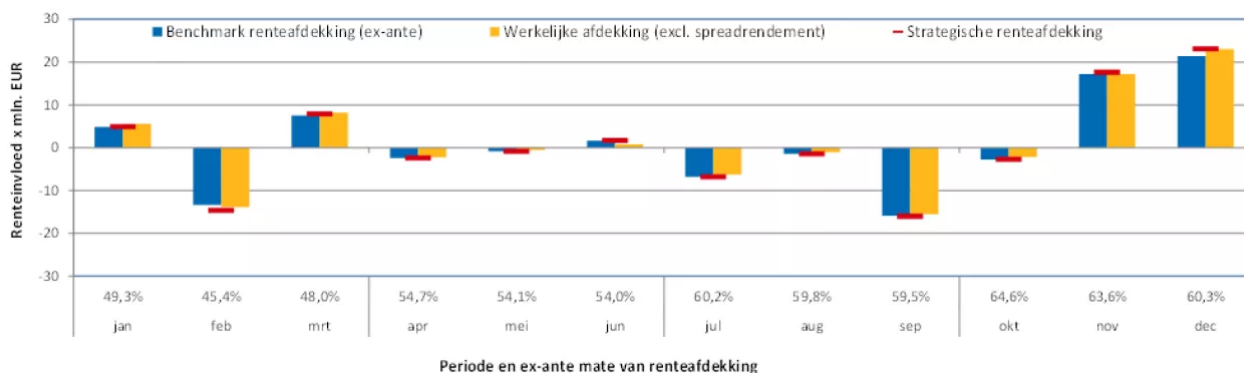
De pensioenkring loopt renterisico over de verplichtingen, omdat de verplichtingen in waarde veranderen door mutaties in de marktrente. De waarde van de pensioenverplichtingen is gelijk aan de hoeveelheid geld die nu gereserveerd zou moeten worden om bij de gegeven rente precies te kunnen voldoen aan alle toekomstige uitkeringen. Hoe lager de rente, hoe minder het geld naar verwachting zal groeien en hoe meer geld er nu gereserveerd moet worden om de uitkering in de toekomst te kunnen verrichten. Omdat de uitkeringen zo ver in de toekomst liggen, heeft de rente een zeer grote invloed op de waarde van de pensioenverplichtingen. Om het renterisico af te dekken maakt de pensioenkring gebruik van vastrentende waarden en renteswaps. Wanneer de rente daalt, zullen de verplichtingen toenemen, maar daar staat een waardestijging van de afdekkingsportefeuille tegenover. Hiermee wordt het renterisico dat de pensioenkring loopt (deels) afgedekt.

De pensioenkring dekt strategisch 70% van het renterisico van de nominale verplichtingen af. Hierbij geldt een marge van 3%-punt boven en onder het gewenste niveau van de afdekking van het renterisico. Het gewenste niveau van de afdekking van het renterisico is gebaseerd op de rentegevoeligheid van de verplichtingen onder de swapcurve zonder UFR.

Naast het risico dat het algehele renteniveau daalt, bestaat ook het risico dat de beleggingen de waarde mutatie van de verplichtingen niet kunnen opvangen vanwege rentemutaties die per looptijd verschillend zijn (curverisico). Rentes met korte looptijden (0 tot 5 jaar) kunnen namelijk anders bewegen dan rentes met langere looptijden (bijvoorbeeld 30 jaar). Om dit risico te beheersen maakt de pensioenkring gebruik van bandbreedtes per looptijdbucket. Per looptijdbucket wordt gemonitord of de afdekking van het renterisico zich binnen de vooraf gestelde bandbreedtes bevindt. Wanneer de gestelde bandbreedte wordt overschreden vindt bijsturing plaats.

De volgende figuur toont de gerealiseerde afdekking van het renterisico ten opzichte van de strategische afdekking van het renterisico en de ex-ante mate van afdekking van het renterisico, zoals op de laatste dag van de voorgaande maand is vastgesteld. Zichtbaar is dat gedurende 2023 zowel de benchmark voor de afdekking van het renterisico als de werkelijke afdekking van het renterisico zich dicht bij strategische mate

van afdekking van het renterisico bevonden. Indien de benchmark voor de afdekking van het renterisico zich buiten de bandbreedte bevindt, worden transacties uitgevoerd om de afdekking van het renterisico bij te sturen naar de strategische mate van de afdekking van het renterisico.

Toelichting grafiek:

- De blauwe balken tonen de ex-ante mate van afdekking van het renterisico (benchmark afdekking) zoals op maandeinde van de voorgaande maand is vastgesteld. In feite is dit de verwachte afdekking van het renterisico gedurende de daarop volgende maand. De benchmark afdekking van het renterisico wordt bepaald aan de hand van de actuele rentegevoeligheid van renteswaps en beleggingen die een onderdeel zijn van de matching portefeuille en de actuele rentegevoeligheid van de verplichtingen. Deze waarde is weergegeven in de horizontale as.
- De rode horizontale strepen tonen de strategisch gewenste mate van afdekking van het renterisico. De strategische mate van afdekking van het renterisico is afhankelijk van de huidige rentestand. Periodiek wordt gemonitord of de benchmark afdekking van het renterisico zich binnen de bandbreedtes rondom de strategische mate van afdekking van het renterisico bevindt.
- De gele balken tonen de waardeontwikkeling van de vastrentende waarden en renteswaps als gevolg van de rentemutatie (exclusief het spreadrendement).
- De afdekking van het renterisico wordt maandelijks berekend door de rentegevoeligheid van de beleggingen te delen door de rentegevoeligheid van de verplichtingen.

Gedurende 2023 is de renterisico-afdekking verhoogd naar een nieuw strategisch niveau van 70,0%.

Marktrisiko

Marktrisiko is het risico als gevolg van het blootstaan aan wijzigingen in marktprijzen van verhandelbare financiële instrumenten. Voor de pensioenkring heeft dit risico betrekking op de zakelijke waarden. Het risico voor de vastrentende waarden valt onder het krediet- en renterisico. De zakelijke waarden bestaan uit aandelenbeleggingen. Bij aandelenbeleggingen vinden de beleggingen wereldwijd plaats. Door de spreiding binnen de portefeuille (diversificatie) wordt het prijsrisico gedempt en dat is daarmee één van de belangrijkste mitigerende beheersmaatregelen.

Daarnaast is de periodieke ALM-studie een belangrijke beheersmaatregel om vast te stellen of gekozen portefeuille met allocatie naar zakelijke waarden voldoet aan de gewenste afweging van risico versus rendement.

Scenario's dekkingsgraad voor markt- en renterisico per eind 2023

De volgende tabel geeft de gevoeligheid van de dekkingsgraad (op basis van de rentetermijnstructuur inclusief UFR) weer voor het rente- en aandelenrisico waarbij beide risico's zich gecombineerd voordoen. De actuele portefeuille geldt als uitgangspunt. Dat wil zeggen dat de actuele mate van afdekking van het renterisico wordt gehanteerd. Er wordt verondersteld dat beide risico's zich manifesteren als een instantane schok, dus als een schok ineens zonder tussenstappen. De afdekking van het renterisico blijft dan ook in de

gehele schok hetzelfde en wordt dus niet gedurende de schok aangepast conform de rentestaffel. Verder wordt verondersteld dat de andere beleggingen onveranderd blijven. De aandelenkoersen variëren hierbij tussen de -20% en +20%. De rente varieert tussen -1,5% en +1,5% ten opzichte van het renteniveau op het einde van de maand.

Rente	-1,50%	-1,00%	-0,50%	0,00%	0,50%	1,00%	1,50%
Aandelen							
20%	127,5	134,7	142,3	150,3	158,8	167,5	176,7
10%	122,4	128,9	135,9	143,1	150,7	158,7	167,0
0%	117,2	123,1	129,4	135,9	142,7	149,8	157,2
-10%	112,0	117,3	122,9	128,7	134,7	141,0	147,5
-20%	106,9	111,5	116,4	121,5	126,7	132,1	137,7

Gedurende 2023 hebben zich de volgende gebeurtenissen voor dit risico voorgedaan:

- Naast het renterisico vormde het risico van zakelijke waarden in 2023 het grootste risico voor de pensioenkring. Een schok (volgens de in de standaardtoets van DNB gedefinieerde negatieve gebeurtenis), die zich met een kans van 2,5% geïsoleerd kan voordoen, leidt tot een significant effect op de dekkingsgraad op basis van de UFR. Van de geïsoleerde schokken vormt het zakelijke waarden risico het grootste risico voor de dekkingsgraad.
- De centrale banken verhoogden in 2023 de rente om de inflatie omlaag te brengen. Ondanks het verkrappende beleid van de centrale banken hebben de categorieën binnen de zakelijke waarden goed gepresteerd, onder andere als gevolg van beter dan verwachte macro-economische omstandigheden en ontwikkelingen op het vlak van AI. Afgelopen jaar eindigden de aandelenmarkten in de plus. De rente liet een stijgende trend zien tot oktober 2023, waarna de rente weer begon te dalen.

Valutarisico

De verplichtingen van de pensioenkring luiden in euro's. Binnen de beleggingsportefeuille wordt wereldwijd belegd. Hierdoor ontstaat valutarisico. Valutarisico is het risico dat de beleggingsportefeuille in waarde daalt als gevolg van het zwakker worden van vreemde valuta ten opzichte van de euro. Afhankelijk van de beleggingscategorie is de valuta van notering niet per definitie een goede indicatie voor het daadwerkelijke valutarisico. Voor obligaties geldt normaliter dat de valuta van notering een goede indicatie is van het daadwerkelijke valutarisico omdat de te verwachten kasstromen vaststaan in de valuta van notering. Dit pleit voor het afdekken van vreemde valuta voor obligaties.

Binnen obligaties opkomende markten mag maximaal voor 20% in lokale valuta worden belegd. Beleggingen in lokale valuta worden voor de afdekking van het valutarisico beschouwd als USD beleggingen en worden dan ook conform het beleid voor de USD voor 100% afgedekt. Aandelen zijn aan meerdere directe en indirecte valutarisico's onderhevig en de valuta van notering is steeds meer slechts een rapportagevaluta. Dit geldt vooral voor multinationals. Het internationale karakter van ondernemingsactiviteiten pleit voor het slechts deels afdekken van het valutarisico van aandelen. Daarom wordt binnen de categorie aandelen de exposure naar USD, GBP en JPY voor 50% afgedekt.

De pensioenkring dekt valutarisico af door middel van een overlay. De bandbreedtes rondom de strategische afdekkingspercentages bedragen +/- 10%.

Het afdekken van valutarisico brengt verschillende kosten met zich mee. Deze zijn grofweg in vier categorieën onder te verdelen:

- Het renteverskil tussen de twee valuta. Indien de risicovrije rente in vreemde valuta hoger is, worden de kosten voor het afdekken ook hoger;
- Een cross currency basisspread, die het gevolg is van liquiditeit en vraag/aanbod;
- Transactiekosten voor het afsluiten/tegensluiten van de benodigde derivaten;
- Operationele kosten voor het mogelijk maken en beheer van valutarisico-afdekking.

Een belangrijke kostencomponent in de afdekking van het valutarisico is het renteverskil tussen de rente in het land van de betreffende valuta en de rente in de Eurozone. Hoe groter dit verschil, hoe hoger de kosten. Omdat de theorie die stelt dat de wisselkoers dit renteverskil goed zal maken in praktijk niet volledig opgaat, kan dit renteverskil als een verwachte kostenpost of opbrengst bestempeld worden.

Kredietrisico

Kredietrisico is het risico dat tegenpartijen van de pensioenkring hun verplichtingen niet of niet volledig nakomen. De pensioenkring loopt tegenpartijrisico op de tegenpartijen voor derivaten en heeft het tegenpartijrisico voor derivaten deels gemitigeerd door gebruik te maken van central clearing en uitwisselen van onderpand.

Daarnaast loopt de pensioenkring kredietrisico op de beleggingen in vastrentende waarden. Door te beleggen in breed gespreide portefeuilles wordt het specifieke risico van individuele debiteuren beheerst. De risico's van deze categorieën voor de balans van de pensioenkring zijn meegewogen in de ALM-studie. Ter compensatie van de exposure naar kredietrisico wordt naar verwachting een risicopremie verdiend.

Liquiditeitsrisico open pensioenkring

Pensioenkringen kennen drie bronnen van liquiditeitsbehoefte: pensioenuitkeringen, onderpand voor derivaten en efficiënt portefeuillebeheer. Het primaire belang is om aan de financiële verplichtingen (pensioenuitkeringen en onderpand derivaten) te voldoen. De pensioenkring is een open pensioenkring met premie-inkomsten. Dit betekent dat de uitkeringen vanuit de premie-inkomsten en aanvullend vanuit de kasstromen van de vastrentende waarden en het belegd vermogen gefinancierd dienen te worden.

De beleggingsportefeuille van de pensioenkring is voor het grootste deel belegd in liquide beleggingscategorieën, die snel verkocht kunnen worden. Daarnaast worden kasbuffers aangehouden voor de uitvoering van operationele activiteiten en het beheer van onderpand uit hoofde van het gebruik van derivaten. Eén keer per jaar, in het kader van de beleggingsplancyclus, wordt voor de pensioenkring een liquiditeitstoets uitgevoerd. Binnen de liquiditeitstoets wordt gekeken in hoeverre de portefeuille past binnen de grenzen van het liquiditeitsbudget.

Verzekeringstechnisch risico

Het verzekeringstechnisch risico heeft betrekking op alle verzekeringstechnische grondslagen die voor de pensioenkring een risico vormen. Het belangrijkste verzekeringstechnisch risico voor de pensioenkring is het langlevensrisico. Dit betreft het risico dat deelnemers langer leven dan verondersteld bij de vaststelling van de technische voorzieningen. Bij de vaststelling van het verzekeringstechnisch risico als onderdeel van het vereist eigen vermogen wordt voor het sterfterisico onderscheid gemaakt tussen procesrisico, trendsterfteonzekerheid en negatieve stochastische afwijkingen.

ESG-risico

ESG-risico's zijn risico's die verband houden met milieu, sociale verhoudingen en ondernemingsbestuur. De risico's vloeien voort uit de invloed die de activiteiten van een onderneming hebben op de omgeving (bijvoorbeeld land, water, lucht en ecosystemen), de maatschappij en de manier waarop ondernemingen beheerd zijn. Materialisatie van deze risico's kan, naast reputatie schade, materiële invloed hebben op de waarde van een onderneming.

De mate waarin de pensioenkring is blootgesteld aan de ESG-risico's en de beheersing daarvan is afhankelijk van de samenstelling van de beleggingsportefeuille. In beginsel wordt een combinatie van meerdere instrumenten ingezet om deze risico's te beperken, dan wel te mitigeren: stemmen, screening en dialoog, uitsluitingen en ESG-integratie. Het MVB-beleid van Stap bevat richtlijnen met betrekking tot ESG-risicobeheersing op portefeuilleniveau. Daarnaast is MVB een vast onderdeel van de investment cases, die gehanteerd worden voor het vaststellen van het strategisch beleid per beleggingscategorie.

Toelichting niet-financiële risico's

De niet financiële risico's zijn voor Stap op instellingsniveau uitgewerkt in het hoofdstuk integraal risicomanagement. Op het niveau van de pensioenkringen zijn de volgende belangrijkste niet-financiële risico's onderkend.

Omgevingsrisico

De pensioenkringen van Stap zijn, net als de hele pensioensector, onderhevig aan diverse ontwikkelingen, zoals de rente- en inflatieontwikkelingen, de volatiliteit op de financiële markten, de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel, de overgang naar een CO₂ neutrale samenleving en overige nieuwe (Europese) wet- en regelgeving. Als omgevingsrisico is dan ook het risico van het niet tijdig of adequaat inspelen op van buiten Stap komende veranderingen op het gebied van reputatie en ondernemingsklimaat geïdentificeerd.

Met de oprichting en inrichting van Stap is reeds beoogd in te spelen op (toekomstige) ontwikkelingen in de pensioensector. Door het, in afstemming met de strategische partners, voortdurend monitoren van de ontwikkelingen in de pensioensector en financiële markten en het hierop inspelen in de uitvoering van het beleid, acht Stap het netto risico voldoende beheerst. Het bestuur zorgt daarbij voor een adequate en tijdige communicatie naar de deelnemers, belanghebbendenorganen en andere stakeholders van Stap.

Uitbestedingsrisico

Onder het uitbestedingsrisico voor de pensioenkringen verstaat Stap het risico dat de continuïteit, integriteit en/of kwaliteit van de aan derden uitbestede werkzaamheden of door derden ter beschikking gestelde apparatuur en personeel wordt geschaad.

Voor de beheersing van het uitbestedingsrisico heeft Stap onder andere de volgende beheersmaatregelen getroffen:

- Stap beschikt over marktconforme uitbestedingsovereenkomsten met al haar uitbestedingspartners, die voldoen aan de wettelijke regels op het gebied van uitbesteding.
- De afspraken omtrent de uitbestede werkzaamheden en informatieverschaffing zijn contractueel vastgelegd in een Service Level Agreement met bijbehorende kritische performance-indicatoren.
- Stap ontvangt en beoordeelt periodieke rapportages van haar strategische uitbestedingspartners (maand-, kwartaal-, SLA- en risicorapportages), die in de bestuursadviescommissies en bestuursvergaderingen worden besproken.
- Stap vormt een oordeel over de kwaliteit van de interne beheersing bij de uitbestedingspartijen en over de maatregelen die de uitbestedingspartijen nemen om de kwaliteit te verbeteren op basis van extern gecertificeerde ISAE 3402-type II-verklaringen en aanvullende assurance verklaringen.
- Stap voert periodiek strategisch overleg met de uitbestedingspartners en monitort, mede met het oog op de transitie naar de Wet toekomst pensioenen, het verandermanagement van de uitbestedingspartners. Specifiek voor de implementatie van de Wet toekomst pensioenen ontvangt Stap van TKP per kwartaal zowel een voortgangsrapportage als een risicorapportage.

IT-risico

De beschikbaarheid en beveiliging van IT-systemen wordt onderkend als een belangrijk risico. Door het niet beschikbaar zijn van (belangrijke) IT-systemen en/of de IT-omgeving bestaat het risico van operationele verstoringen. Daarnaast bestaat het risico bij niet adequate IT-beveiliging, dat informatie toegankelijk wordt voor niet geautoriseerde gebruikers en/of dat niet geautoriseerde gebruikers het functioneren van de IT-systemen verstoren of veranderen. Dit risico beperkt zich niet tot de IT-omgeving van Stap, maar omvat tevens de IT-omgeving van de uitbestedingspartners. De genoemde IT-risico's kunnen daarom van invloed zijn op de dienstverlening aan de deelnemers.

Voor de beheersing van het IT-risico heeft Stap onder andere de volgende beheersmaatregelen getroffen:

- Het ICT-beleid, het Informatiebeveiligingsbeleid en het privacy beleid van Stap worden periodiek geëvalueerd en geactualiseerd en er worden maatregelen getroffen ter beheersing van het risico. Het ICT-beleid en het informatiebeveiligingsbeleid zijn gerelateerd aan het Uitbestedingsbeleid en hierin zijn adviezen van de externe partij Quint verwerkt.
- Gedurende het jaar monitort Stap of de beheersing van het IT-risico bij de uitbestedingspartners overeenkomt met het beleid aan de hand van onder meer de SLA- en risicorapportages. Daarnaast rapporteren de uitbestedingspartners over de voor het IT-risico getroffen maatregelen en de interne beheersing via de ISAE 3402 type II-rapportages.
- Op basis van de ISAE 3402 type II-rapportages en aanvullende assuranceverklaringen vormt Stap zich een oordeel over de kwaliteit van de interne beheersing voor het IT-risico bij de uitbestedingspartners en over de maatregelen die de uitbestedingspartners nemen om de kwaliteit te verbeteren.
- Daarnaast wordt periodiek een RSA ICT uitgevoerd. Daarbij wordt onder andere gebruikgemaakt van het COBIT-raamwerk van de uitbestedingspartners. Belangrijke aandachtsgebieden zijn onder meer cyberrisico's en datakwaliteit.
- Zowel TKP als Aegon Asset Management hebben in 2023 gerapporteerd dat zij (blijvend) voldoen aan de DNB good practice op het gebied van informatiebeveiliging.

Stap onderkent het toenemende risico op cyberaanvallen gezien de hoge mate van digitalisering van de bedrijfsvoering en de afhankelijkheid hiervan. De analyse van de verhoogde gevoeligheid voor cybercrime maakt deel uit van de RSA ICT en de SIRA. Om dit risico te mitigeren, heeft Stap het ICT- en informatiebeveiligings-beleid geïmplementeerd en maatregelen getroffen. Zo laat de uitvoeringsorganisatie periodiek penetratietesten uitvoeren en worden (mogelijke) beveiligingsproblemen direct opgevolgd. Zowel bij de uitbestedingspartners als bij Stap hebben in 2023 geen incidenten, gerichte aanvallen (zoals DDoS) of andere verstoringen van de dienstverlening plaatsgevonden. Alle maatregelen in het kader van informatiebeveiliging zijn in werking en worden continu gemonitord. En met het oog op de thuiswerksituatie zijn er extra activiteiten op het gebied van bewustzijn uitgevoerd om medewerkers blijvend alert te houden.

In het kader van het nieuwe pensioenstelsel onderkent Stap het risico dat de IT-systemen hiervoor tijdig aangepast dienen te worden. TKP informeert Stap periodiek over de voortgang van de wijzigingen die doorgevoerd moeten worden in de (administratieve) systemen als gevolg van de Wet toekomst pensioenen en de herijking van haar veranderportfolio. Stap heeft binnen de governance nadrukkelijk aandacht voor het TKP programma Wet toekomst pensioenen.

Juridisch risico

Stap opereert als financiële instelling in een omgeving die de sterk gereguleerd is en de komende jaren flink verandert. De pensioensector heeft te maken met aangepaste wetgeving, zoals de Wet toekomst pensioenen. Daarnaast is sprake van toenemende vereisten op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen. Tevens heeft de Europese Commissie (EC) regelgeving ingevoerd om de digitale weerbaarheid te vergroten en is begin 2024 een voorlopig akkoord bereikt over een pakket wetgevingsvoorstellen om de financieel-economische criminaliteit effectiever tegen te gaan.

Voor het vergroten van de digitale weerbaarheid van de sector heeft de Europese Commissie (EC) begin 2023 een verordening ingevoerd: de digital operational resilience act (DORA). DORA stelt eisen aan financiële organisaties ten aanzien van IT-risicomanagement, IT-incidenten, het periodiek testen van de digitale weerbaarheid en de beheersing van risico's bij uitbesteding aan (kritieke) derden. Daarbij wordt rekening gehouden met de grootte, het risicoprofiel en het systeembelang van de individuele organisaties. DORA wordt met ingang van 17 januari 2025 van kracht.

Ook werkt de EC aan een nieuw kader voor de bestrijding van het witwassen van geld en de financiering van terrorisme. Het doel hiervan is een gelijk speelveld te creëren tussen EU-jurisdicties voor het toezicht, gericht op het voorkomen van financieel-economische criminaliteit. Om te zorgen dat dit kader beter werkt,

wil de EU een specifieke antiwitwasautoriteit oprichten. Ondertussen zet Nederland in op meer mogelijkheden voor instellingen om onderling informatie uit te wisselen. Kennisdeling vergroot het zicht op financieel-economische criminaliteit.

Bovenstaande ontwikkelingen leiden tot een verhoogd risico dat Stap niet voldoet aan wet- en regelgeving. Ter beheersing van dit juridisch risico maakt Stap gebruik van de binnen het bestuur, het bestuursbureau en bij de uitbestedingspartners aanwezige (juridische) kennis en kunde en bereidt Stap zich samen met de uitbestedingspartners op voor op de gewijzigde wetgeving. Daarnaast heeft Stap een externe Compliance Officer aangesteld en wordt waar nodig juridische expertise ingehuurd.

Ontwikkelingen in 2024

Wijziging opnameleeftijd pensioenregeling

Met ingang van 1 januari 2024 is voor werknemers de opnameleeftijd in de pensioenregeling gewijzigd in 18 jaar. Tot nu toe was de opnameleeftijd 21 jaar. Deze wijziging komt voort uit de Wet toekomst pensioenen. Voor jongeren betekent dit dat ze langer pensioen op kunnen bouwen.

Vorbereiding transitie Wet toekomst pensioenen

Stap is in overleg met sociale partners en het belanghebbendenorgaan van de pensioenkring de voorbereidingen gestart voor de mogelijke overgang naar het nieuwe pensioenstelsel. Dit houdt in dat Stap de sociale partners faciliteert bij de totstandkoming van het transitieplan opdat dit uiterlijk op 1 januari 2025 vastgesteld kan worden. Bij overgang naar het nieuwe pensioenstelsel is de beoogde transitiedatum voor de pensioenkring 1 januari 2026 en wordt de transitie tot die datum verder voorbereid.

7.9 Verslag van het belanghebbendenorgaan van Pensioenkring GE Nederland

Belanghebbendenorgaan Pensioenkring GE Nederland

Het belanghebbendenorgaan van Pensioenkring GE Nederland is per 1 september 2021 ingesteld. Dat is de datum waarop Pensioenkring GE Nederland van start is gegaan.

Samenstelling Belanghebbendenorgaan Pensioenkring GE Nederland

Het belanghebbendenorgaan bestaat uit de vertegenwoordiging van de geledingen van de aangesloten werkgevers, (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden. De samenstelling van het belanghebbendenorgaan is op het moment van vaststellen van het jaarverslag als volgt:

- Nina Nijs (voorzitter) - namens de deelnemers
- Taugir Sardar - namens de werkgevers
- Sjoerd Lousberg - namens de werkgevers
- Dirk van Unnik - namens de deelnemers
- Fred Bos - namens de pensioengerechtigden
- Arjan van der Linde - namens de werkgevers
- Herman van der Breggen - aspirant lid belanghebbendenorgaan

Aspirant lid Herman van der Breggen heeft in oktober 2023 het leertraject "Geschikt worden op niveau A" bij SPO Nyenrode afgerond.

Taken en bevoegdheden

De taken en bevoegdheden van het belanghebbendenorgaan worden bepaald door het wettelijke kader, de Code Pensioenfondsen, de statuten en de reglementen van Stap.

Vergaderingen van het belanghebbendenorgaan in 2023

Het belanghebbendenorgaan heeft in 2023 twee vergaderingen gehad met het bestuur. De eerste vergadering met het bestuur vond plaats in mei. Deze vergadering stond in het teken van het deeljaarverslag 2022 met de financiële opstelling van Pensioenkring GE Nederland. De tweede vergadering vond plaats in december. In deze vergadering zijn onderwerpen zoals het beleggingsplan 2024, de pensioenopbouw en premie voor 2024, het pensioenreglement 2024, de toeslagverlening, het communicatiejaarplan en het jaarplan 2024 van de pensioenkring behandeld.

Het belanghebbendenorgaan heeft in 2023 zeven eigen vergaderingen gehad. Bij deze vergaderingen is een delegatie van het bestuursbureau aanwezig geweest. In deze vergaderingen zijn de onderwerpen behandeld die in de vergaderingen met het bestuur op de agenda stonden. Verder zijn onder meer de volgende onderwerpen behandeld:

Wet toekomst pensioenen;

- Wet toekomst pensioenen
- ontheffing van DNB voor toekomstbestendig indexeren
- keuzebegeleiding door middel van videobellen
- communicatiecampagne najaar 2023
- haalbaarheidstoets
- beleggingsplan 2024
- rapportages over Pensioenkring GE Nederland

Informatie-uitwisseling

Het belanghebbendenorgaan ontvangt informatie en rapportages over de pensioenkring van het bestuursbureau via een eigen digitale vergaderomgeving. Dit betreft onder andere maand- en kwartaalrapportages en per kwartaal een risicomanagementrapportage. Daarnaast ontvangt het belanghebbendenorgaan tenminste maandelijks een nieuwsbrief over de actualiteiten. Deze frequentie wordt verhoogd wanneer hiertoe aanleiding is. Daarnaast hebben de leden van belanghebbendenorgaan toegang tot SPO-Perform.

Stap heeft in 2023 twee themadagen voor leden van belanghebbendenorganen georganiseerd. Tijdens de themadagen zijn onderwerpen behandeld zoals het invaren en het nabestaandenpensioen in het nieuwe stelsel en was er een bewustwordingssessie voor compliance. Een aantal leden van het belanghebbendenorgaan van Pensioenkring GE Nederland heeft deze themadagen bijgewoond.

Verslag over 2023

Het belanghebbendenorgaan heeft goedkeuring verleend aan:

- toeslagverlening inactieven
- beleggingsplan 2024
- jaarplan 2024 van de pensioenkring
- toeslagbesluit 2024.

Het belanghebbendenorgaan heeft in 2023 advies gegeven over:

- deel-jaarverslag 2022 met de financiële opstelling van de pensioenkring over 2022
- pensioenreglement 2024 van de pensioenkring
- communicatiejaarplan 2024 van de pensioenkring
- ABTN 2023 van de pensioenkring

In de eigen vergaderingen van het belanghebbendenorgaan zijn verder onder meer de maand- en kwartaalrapportages en de risicomanagementrapportages van de pensioenkring behandeld. Het belanghebbendenorgaan heeft in de eigen vergaderingen verdiepende vragen gesteld naar aanleiding van deze rapportages. Deze zijn door het bestuursbureau beantwoord.

Bevindingen

De bevindingen hebben betrekking op het verslagjaar 2023. Het belanghebbendenorgaan heeft de volgende bevindingen:

Financieel

Het verloop van de dekkingsgraad werd in 2023 bepaald door twee factoren. Enerzijds is de rente licht gedaald, anderzijds was het beleggingsrendement over alle beleggingscategorieën positief. Per saldo was het effect van de rente en het beleggingsrendement op de dekkingsgraad positief. Per eind december 2023 bedroeg de actuele dekkingsgraad 135,9% (129,4% per eind 2022) en de beleidsdekkingsgraad 138,3% (125,6% per eind 2022). Ook is er een aanvullende toeslag verleend aan inactieven.

Toeslagverlening

Het definitieve besluit voor de toeslagverlening aan de gewezen deelnemers en pensioengerechtigden is na 31 december 2022 genomen. Hierdoor is de toeslagverlening van 6,61% niet verwerkt in 2022, maar meegenomen in 2023. Het belanghebbendenorgaan adviseerde een aanvullende toeslagverlening die in overleg met DNB is gerealiseerd. Met terugwerkende kracht is per 1 januari 2023 een aanvullende toeslag toegekend van 6,61%. Tot slot is een toeslag toegekend per 1 januari 2024 van 0,21%. Aan de actieven is per 1 januari 2024 een onvoorwaardelijke toeslag verleend van 6,31%.

Beleggingen

Het totale beleggingsrendement in 2023 bedroeg 14,2%. De categorie aandelen droeg 9,4%-punt bij aan het totaalrendement en de categorie vastrentend 3,1%-punt. Verder leverde de overlay nog een bijdrage van 1,5%-punt.

Over 2023 is een goed beleggingsrendement behaald van 14.2%. Door de sterke stijging van de aandelenmarkt droeg de categorie aandelen met 9,4%-punt positief bij aan het totaal rendement. Het belanghebbendenorgaan heeft het beleggingsrendement beoordeeld en vastgesteld dat deze verklaarbaar en acceptabel is in het licht van de marktontwikkelingen.

Verslaglegging en verantwoording

Het belanghebbendenorgaan is van mening dat de verslaglegging en het afleggen van verantwoording goed en professioneel geregeld zijn. De maandelijkse verslaglegging en de kwartaalrapportages stellen het belanghebbendenorgaan voldoende in staat het bestuur en de uitvoerders te beoordelen.

Communicatie

Gezien de complexe pensioenregeling is er regelmatig overleg geweest over voldoende maatwerk in onder andere de communicatie naar de (gewezen) deelnemers maar ook in de projectaanpak van de transitie naar de Wtp.

Het totale oordeel

Op grond van het voorgaande komt het belanghebbendenorgaan tot het volgende totale oordeel.

Het belanghebbendenorgaan heeft de samenwerking met Stap, het bestuur en het bestuursbureau als constructief en plezierig ervaren. Er is altijd bereidheid voor meer overleg en aanvullende expertise om tot het beste besluit te kunnen komen. Binnen het belanghebbendenorgaan is de samenwerking goed en harmonieus verlopen.

Rotterdam, 13 mei 2024

Belanghebbendenorgaan Pensioenkring GE Nederland

Nina Nijs (voorzitter)

Taugir Sardar

Sjoerd Lousberg

Dirk van Unnik

Fred Bos

Arjan van der Linde

Reactie bestuur

Met waardering voor de betrokkenheid van de leden van het belanghebbendenorgaan heeft het bestuur kennis genomen van het verslag van het belanghebbendenorgaan van Pensioenkring GE Nederland en het positieve oordeel over het in 2023 gevoerde beleid.

Het bestuur bedankt het belanghebbendenorgaan van Pensioenkring GE Nederland voor de verrichte werkzaamheden en kijkt er naar uit de constructieve samenwerking met het belanghebbendenorgaan in de toekomst voort te zetten.

17. Financiële opstelling Pensioenkring GE Nederland

17.1 Balans per 31 december 2023

(na resultaatbestemming)

(bedragen x € 1.000)		31-12-2023	31-12-2022
ACTIVA			
Beleggingen voor risico Pensioenkring GE Nederland	1		
Aandelen		305.132	256.575
Vastrentende waarden		267.444	227.080
Derivaten		11.301	7.132
Overige beleggingen		23.436	6.497
		607.313	497.284
Beleggingen voor risico deelnemers	2	798	813
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	3	2.530	1.899
Vorderingen en overlopende activa	4	772	17.510
Overige activa	5	2.839	2.315
TOTAAL ACTIVA		614.252	519.821
PASSIVA			
Algemene reserve Pensioenkring GE Nederland	6	152.381	104.209
Technische voorzieningen			
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring GE Nederland	7	423.189	353.735
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemer	8	798	813
Overige voorzieningen	9	31.379	41.548
Derivaten	10	210	288
Overige schulden en overlopende passiva	11	6.295	19.228
TOTAAL PASSIVA		614.252	519.821

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de balans.

17.2 Staat van baten en lasten

(bedragen x € 1.000)		2023	2022
BATEN			
Premiebijdragen voor risico Pensioenkring GE Nederland	12	35.237	14.051
Beleggingsresultaten risico Pensioenkring GE Nederland	13	73.886	-183.713
Beleggingsresultaten risico deelnemer	14	89	-178
Baten uit herverzekering	15	631	-604
Overige baten	16	72	0
TOTAAL BATEN		109.915	-170.444
LASTEN			
Pensioenuitkeringen	17	4.587	3.710
Pensioenuitvoeringskosten	18	719	731
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring GE Nederland	19		
Pensioenopbouw		5.370	7.836
Toeslagverlening		42.203	2.165
Rentetoevoeging		12.840	-2.683
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten		-4.141	-3.137
Wijziging marktrente		11.561	-171.722
Wijziging actuariële grondslagen		-10	2.541
Wijziging uit hoofde overdracht van rechten		579	-1.494
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen		421	2.473
		68.823	-164.021
Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen	20	631	-604
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers	21	-15	-178
Mutatie overige voorzieningen	22	-10.169	1.142
Saldo herverzekering	23	-2.471	-266
Saldo overdrachten van rechten	24	-364	1.243
Overige lasten	25	2	7
TOTAAL LASTEN		61.743	-158.236
Saldo van baten en lasten		48.172	-12.208
Bestemming van het saldo van baten en lasten			
Algemene reserve Pensioenkring GE Nederland		48.172	-12.208
Totaal saldo van baten en lasten		48.172	-12.208

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de staat van baten en lasten.

17.3 Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

(bedragen x € 1.000)	2023	2022
KASSTROOM UIT PENSIOENACTIVITEITEN		
Ontvangsten		
Ontvangen premiebijdragen voor risico Pensioenkring GE Nederland	39.013	16.539
Ontvangen in verband met overdracht van rechten	1.543	1.426
Ontvangen uitkeringen van herverzekeraars	2.823	356
Overig ontvangsten	110	485
	43.489	18.806
Uitgaven		
Betaalde pensioenuitkeringen	-4.481	-3.691
Betaalde premies herverzekering	-517	-518
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-799	-922
Afdracht inzake weerstandsvermogen	-79	293
Betaald in verband met overdracht van rechten	-1.145	-2.669
Overig uitgaven	-2	-6
	-7.023	-7.513
Totaal kasstroom uit pensioenactiviteiten	36.466	11.293
KASSTROOM UIT BELEGGINGSACTIVITEITEN		
Ontvangsten		
Directe beleggingsopbrengsten voor risico Pensioenkring GE Nederland	2.663	3.158
Verkopen en aflossingen van beleggingen voor risico Pensioenkring GE Nederland	419.632	46.486
	422.295	49.644
Uitgaven		
Aankopen beleggingen voor risico Pensioenkring GE Nederland	-469.393	-61.694
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-662	-770
	-470.055	-62.464
Totaal kasstroom uit beleggingsactiviteiten	-47.760	-12.820
Netto kasstroom	-11.294	-1.527
Koers-/omrekenverschillen	-1	876
Mutatie liquide middelen	-11.295	-651
Liquide middelen per 1 januari	7.440	8.091
Liquide middelen per 31 december	-3.855	7.440
Mutatie liquide middelen	-11.295	-651
Waarvan:		
Voor risico pensioenkring (5)	2.839	2.315
Binnen de beleggingsportefeuille	-6.694	5.125
Liquide middelen per 31 december	-3.855	7.440
Liquide middelen binnen de beleggingsportefeuille:		
- Cash collateral	-14.123	(6.941)
- Liquide middelen bij de vermogensbeheerder	7.429	12.067
Totaal (1)	-6.694	5.126

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de balans.

17.4 Toelichting op de financiële opstelling van Pensioenkring GE Nederland

Algemeen

Activiteiten

Pensioenkring GE Nederland is een pensioenkring met een eigen afgescheiden positie binnen Stichting Algemeen Pensioenfonds (Stap). Pensioenkring GE Nederland is op 1 september 2021 opgericht en ontstaan na een collectieve waardeovername vanuit Stichting Pensioenfonds General Electric in liquidatie (PF GE). Deze collectieve waardeovername betreft actieven, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden.

Het doel van de Pensioenkring GE Nederland is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan pensioengerechtigden en nabestaanden ter zake van ouderdom en overlijden; tevens verstrekt Pensioenkring GE Nederland uitkeringen aan arbeidsongeschikte deelnemers. De Belastingdienst hanteert voor een algemeen pensioenfonds (inclusief de pensioenkringen) één fiscaal nummer. Daarom treedt Stap voor bepaalde geldstromen, zoals uitkeringen, als kassier voor Pensioenkring GE Nederland op. Pensioenkring GE Nederland geeft invulling aan de uitvoering van de pensioenregeling van de aangesloten ondernemingen.

Overeenstemmingsverklaring

De financiële opstelling is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving. Het bestuur heeft op 5 juni 2024 deze financiële opstelling vastgesteld.

Referenties

In de balans en de staat van baten en lasten zijn referenties opgenomen waarmee wordt verwezen naar de toelichting.

Grondslagen

Algemene grondslagen

Alle bedragen in de financiële opstelling van Pensioenkring GE Nederland zijn vermeld in € 1.000, tenzij anders is aangegeven. De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd gebleven ten opzichte van het voorgaande jaar, tenzij anders aangegeven.

Continuïteitsveronderstelling

De financiële opstelling van Pensioenkring GE Nederland is opgesteld met inachtneming van de continuïteitsveronderstelling. Voor de toelichting op de continuïteit wordt verwezen naar de toelichting op het eigen vermogen.

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar Pensioenkring GE Nederland zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de rekening van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

De baten en lasten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Vreemde valuta

Functionele valuta

De financiële opstelling van Pensioenkring GE Nederland is opgesteld in euro's, zijnde de functionele en presentatievaluta van Pensioenkring GE Nederland.

Transacties, vorderingen en schulden

Transacties in vreemde valuta gedurende de verslagperiode zijn in de financiële opstelling van Pensioenkring GE Nederland verwerkt tegen de koers op transactiedatum. Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. De uit de afwikkeling en omrekening voortvloeiende koersverschillen komen ten gunste of ten laste van de staat van baten en lasten.

De koersen van de belangrijkste valuta in euro's zijn:

	31-12-2023	Gemiddeld 2023	31-12-2022	Gemiddeld 2022
USD	0,9053	0,9249	0,9370	0,9495
GBP	1,1540	1,1498	1,1271	1,1726
JPY	0,0064	0,0066	0,0071	0,0072

Schattingswijziging

De financiële opstelling in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld.

Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende posten in de financiële opstelling. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

In 2023 heeft de pensioenkring de partnerfrequentie gewijzigd. Het effect op de voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers is -10. Het effect hiervan op de dekkingsgraad is nihil.

Dekkingsgraden

De feitelijke dekkingsgraad van Pensioenkring GE Nederland wordt berekend door op balansdatum het pensioenvermogen te delen door de technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

De reële dekkingsgraad wordt berekend als de dekkingsgraad gedeeld door de grens voor Toekomst Bestendig Indexeren (TBI-grens) per 30 september 2023. De TBI-grens per 30 september van een jaar is bepalend voor het besluit of de volledige toeslag op basis van Toekomst Bestendig Indexeren kan worden toegekend.

De beleidsdekkingsgraad is normaliter gebaseerd op het rekenkundig gemiddelde van de dekkingsgraden over de laatste 12 maanden. Bij de bepaling van de beleidsdekkingsgraad wordt steeds gebruik gemaakt van de meest actuele inschatting van de betreffende dekkingsgraden.

Grondslagen voor waardering van activa en passiva

Beleggingen voor risico Pensioenkring GE Nederland

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd tegen actuele waarde. Onder waardering tegen actuele waarde wordt verstaan: het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een passief kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen, die tot een transactie bereid en onafhankelijk van elkaar zijn.

De waardering van participaties in beleggingsinstellingen geschiedt tegen actuele waarde. Voor beursgenoteerde beleggingsinstellingen is dit de marktnotering per balansdatum. De waardering in niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen geschiedt tegen de netto vermogenswaarde per balansdatum, die is gebaseerd is op de actuele waarde.

Slechts indien de actuele waarde van een belegging niet betrouwbaar kan worden vastgesteld vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde en niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen marktwaarde, zijnde de marktnotering per balansdatum. De waardering in niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen geschiedt tegen de netto vermogenswaarde per balansdatum, die gebaseerd is op de actuele waarde.

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen marktwaarde, zijnde de beurswaarde per balansdatum.

Indien vastrentende waarden of participaties in beleggingsinstellingen niet-beursgenoteerd zijn, vindt waardebepaling plaats op basis van de geschatte toekomstige netto kasstromen (rente en aflossingen) die uit de beleggingen zullen voortvloeien, contant gemaakt tegen de ultimo boekjaar geldende marktrente en rekening houdend met het risicoprofiel (kredietrisico; oninbaarheid) en de looptijden.

De beleggingen in het MM Dutch Mortgage Fund worden gekwalificeerd als beleggingen waarvan de waarde is vastgesteld op basis van een waarderingsmodel. De bepaling van de waarde van de hypothecaire vorderingen binnen de onderliggende hypotheekfondsen geschiedt door de toekomstige contractuele kasstromen te verdisconteren en rekening houdend met vervroegde aflossingen.

De lopende interest op vastrentende waarden wordt gepresenteerd als onderdeel van de marktwaarde van de vastrentende waarden.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op marktwaarde, te weten de relevante marktnoteringen of, als die niet beschikbaar zijn, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingsmodellen.

Indien een derivatenpositie negatief is wordt het bedrag onder de schulden verantwoord.

Overige beleggingen

Overige beleggingen worden gewaardeerd op marktwaarde. De actuele waarde van niet-beursgenoteerde participaties in beleggingsinstellingen is gebaseerd op het aandeel dat Pensioenkring GE Nederland heeft in het eigen vermogen van de betreffende beleggingsinstellingen per balansdatum.

Onder de overige beleggingen worden tevens vorderingen en schulden voor de beleggingen gepresenteerd.

Beleggingen voor risico deelnemers

De grondslagen voor de waardering van de beleggingen voor risico deelnemers zijn gelijk aan die voor de beleggingen voor risico van Pensioenkring GE Nederland worden aangehouden.

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Bij de waardering worden de bij een verzekeraar verzekerde pensioenuitkeringen contant gemaakt met de rentetermijnstructuren de actuariële grondslagen van Pensioenkring GE Nederland.

Conform RJ 610 paragraaf 224 is de latente vordering op de verzekeraar gelijkgesteld aan het herverzekeringsdeel technische voorzieningen. De kredietwaardigheid van de verzekeraar is dusdanig dat het bestuur van mening is dat een eventueel kredietrisico niet significant is en daardoor afwaardering voor het kredietrisico niet benodigd is

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Overige activa

Liquide middelen worden tegen nominale waarde gewaardeerd. Onder de liquide middelen zijn opgenomen die kas- en banktegoeden die onmiddellijk opeisbaar zijn dan wel een looptijd korter dan twaalf maanden

hebben. De liquide middelen van tegoeden in verband met beleggingstransacties behoren niet tot de overige activa.

Algemene reserve Pensioenkring GE Nederland

De algemene reserve van Pensioenkring GE Nederland worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, inclusief de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van Pensioenkring GE Nederland, het herverzekeringsdeel technische voorzieningen en de voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn opgenomen.

Technische voorzieningen

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring GE Nederland

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring GE Nederland wordt gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen.

Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toezeggingen tot) toeslagen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de marktrente, waarvoor de actuele rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door DNB wordt gebruikt.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of toeslagen op de opgebouwde pensioenaanspraken worden verleend. Alle per balansdatum bestaande besluiten tot toeslagverlening (ook voor besluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex-ante- condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van premies waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

De actuariële grondslagen en veronderstellingen van Pensioenkring GE Nederland zijn vastgesteld conform de bepalingen in de Pensioenwet, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De berekeningen voor de voorziening pensioenverplichtingen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen:

- De voorziening pensioenverplichtingen wordt berekend als de contante waarde van de op de balansdatum opgebouwde pensioenen inclusief de eventueel op 1 januari daaropvolgend toe te kennen verhoging in verband met toeslagverlening.
- Voor arbeidsongeschikte deelnemers wordt de voorziening pensioenverplichtingen voor het arbeidsongeschikte deel berekend als de contante waarde van de op de pensioendatum in uitzicht gestelde pensioenen bij een tot die datum voortgezette pensioenopbouw.
- Voor mannen en vrouwen is gebruik gemaakt van de door het Koninklijk Actuarieel Genootschap gepubliceerde Prognosetafel AG2022 (2022: idem). Om rekening te houden met het gegeven dat de populatie van de pensioenkring af kan wijken van de totale populatie waarop de prognosetafel gebaseerd, worden leeftijdsafhankelijke correctiefactoren op de sterftekansen toegepast. Deze correctiefactoren zijn in 2023 vastgesteld met het Demographic Horizons™ model van Aon (Aon ervaringssterfte 2022) (2022: idem).

- De leeftijd per de berekeningsdatum wordt vastgesteld in maanden nauwkeurig, waarbij de geboortedatum gelijk wordt gesteld aan de 1e dag van de geboortemaand.
- De reservering voor partnerpensioen wordt voor pensioendatum bepaald op basis van partnersfrequenties, de CBS-cijfers van 2023 vermenigvuldigt met 1,45 (2022: voor alle leeftijden een partnerfrequentie van 1). Na pensioendatum wordt uitgegaan van een bepaalde partner.
- Het leeftijdsverschil tussen man en vrouw wordt gesteld op 3 jaar.
- De leeftijd en duur worden in maanden nauwkeurig vastgesteld.
- Ter dekking van toekomstige administratiekosten en excassokosten is een separate kostenvoorziening gevormd.
- Voor het latent wezenpensioen wordt 1,5% van de voorziening pensioenverplichtingen voor het latent nabestaandenpensioen van actieve, premievrije en arbeidsongeschikte deelnemers gereserveerd.
- Als rekenrente voor de voorziening pensioenverplichtingen wordt de rentetermijnstructuur per 31 december van het betreffende boekjaar zoals die door DNB is gepubliceerd, gehanteerd.

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Uitgaande herverzekeringspremies worden verantwoord in de periode waarop de herverzekering betrekking heeft. Vorderingen uit herverzekeringscontracten op risicobasis worden verantwoord op het moment dat de verzekerde gebeurtenis zich voordoet.

Bij de waardering worden de verzekerde uitkeringen contant gemaakt met de rentetermijnstructuur en de actuariële grondslagen van Pensioenkring GE Nederland. Bij de waardering van de vorderingen wordt rekening gehouden met de kredietwaardigheid van de herverzekerder (afslag voor kredietrisico).

Vorderingen uit hoofde van winstdelingsregelingen in herverzekeringscontracten worden verantwoord op het moment van toekenning door de herverzekerder.

Voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers

De waardering van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers wordt bepaald door de waardering van de tegenover deze voorzieningen aangehouden beleggingen.

Overige voorzieningen

Onder overige voorzieningen zijn de verschillende exit-bijdragen van vertrekkende ondernemingen opgenomen. Deze bedragen betreffen premies voor toekomstige toeslagverlening voor inactieven.

Voor de ondernemingen waarvan een deel van de deelnemers zijn vertrokken geldt dat over een periode van 30 jaar er elk jaar een vrijval ten behoeve van indexatie plaatsvindt vanuit het exit-depot. Voor de ondernemingen die in zijn geheel zijn vertrokken wordt de vrijval vanuit het exit-depot bepaald op basis van de toeslagkoopsom voor inactieven van de vertrokken deelnemers van deze ondernemingen. De vrijgevallen bedragen worden toegevoegd aan het indexatiedepot, indien er geen toeslag wordt verleend.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Kortlopende schulden hebben een looptijd korter dan één jaar.

Grondslagen voor bepaling van het resultaat

Algemeen

De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de technische voorzieningen. Zowel

gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat van het betreffende boekjaar.

Premiebijdragen voor risico Pensioenkring GE Nederland

Onder premiebijdragen (van werkgevers en werknemers) wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen premie. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. Extra stortingen en opslagen op de premie zijn eveneens als premiebijdragen verantwoord. Daarnaast zijn bijdragen voor toekomstige toeslagen voor inactieven ook verantwoord in de premiebijdragen.

Beleggingsresultaten risico Pensioenkring GE Nederland

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardewijzigingen en valutaresultaten. In de financiële opstelling van Pensioenkring GE Nederland wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. (In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten worden in dit verband rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten verstaan.

Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten vermogensbeheer

Onder kosten vermogensbeheer worden de kosten voor fiduciair beheer verstaan. Deze kosten worden verantwoord op basis van de opgave van de vermogensbeheerder.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen en dergelijke. Deze kosten worden verantwoord op basis van de opgave van de vermogensbeheerder.

Mutatie weerstandsvermogen

De mutatie weerstandsvermogen betreft het afgedragen bedrag aan Stap. In geval van een storting wordt deze als last verantwoord en in geval van vordering als bate. De financiering van het weerstandsvermogen vindt plaats door:

- Een opslag van 0,2% op de pensioenpremie;
- Een opslag van 0,2% op de koopsom bij een collectieve waardeoverdracht, danwel vanuit de vrijval van de kostenvoorziening;
- Een afslag van 0,2% op het bruto beleggingsrendement bij autonome groei van het belegd vermogen;
- Een onttrekking ter grootte van 0,2% van de wettelijke overdrachtswaarde bij inkomende individuele waardeoverdrachten;
- Saldering van het rendement op het belegde weerstandsvermogen ten gunste of ten laste van het bruto beleggingsrendement;
- Een onttrekking als gevolg van een uitgaande collectieve waardeoverdracht.

Beleggingsresultaten risico deelnemers

De grondslagen voor bepaling van het resultaat betreffende beleggingsresultaten risico deelnemers zijn gelijk aan de grondslagen voor bepaling van het resultaat betreffende beleggingsresultaten risico Pensioenkring GE Nederland.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. Stap berekent kosten door aan Pensioenkring GE Nederland. Het gaat daarbij om de volgende componenten:

- Uitvoeringskosten pensioenbeheer: administratiekostenvergoeding voor de pensioenadministratie bij TKP en meerwerk-activiteiten die conform afspraak worden doorbelast.
- Exploitatiekosten Stap: vaste bedragen die op maandbasis in rekening worden gebracht en kosten gemaakt door derde partijen die conform gemaakte afspraken worden doorbelast.
- Overige pensioenuitvoeringskosten die conform afspraak door de pensioenkring danwel een aangesloten werkgever worden betaald.

Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring GE Nederland

Pensioenopbouw

Bij de pensioenopbouw zijn aanspraken en rechten over het boekjaar gewaardeerd naar het niveau dat zij op balansdatum hebben.

Toeslagverlening

Pensioenkring GE Nederland streeft ernaar de opgebouwde pensioenrechten van de actieve deelnemers jaarlijks aan te passen aan de loonontwikkeling volgens de cao. De toeslagverlening heeft een onvoorwaardelijk karakter voor de actieven en een voorwaardelijk karakter voor de inactieven.

Pensioenkring GE Nederland streeft ernaar de ingegane pensioenen en de premievrije pensioenrechten (gewezen deelnemers) jaarlijks aan te passen aan de ontwikkeling van de prijsindex.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen zijn opgerent met 3,264% (2022: -0,486%) op basis van de éénjaarsrente van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur per 31 december 2022 (2022: de éénjaarsrente van de DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur per 31 december 2021).

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Vooraf wordt een actuariële berekening gemaakt van de toekomstige pensioenuitvoeringskosten (met name excassokosten) en pensioenuitkeringen die in de voorziening pensioenverplichtingen worden opgenomen. Deze post betreft de vrijval voor de financiering van de kosten en uitkeringen van het verslagjaar.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging marktrente.

Wijzigingen actuariële grondslagen

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien voor de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen voor sterfte, langlevens en arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen, zowel voor de gehele bevolking als voor de populatie van de pensioenkring.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Een resultaat op overdrachten kan ontstaan doordat de vrijval van de voorziening pensioenverplichtingen plaatsvindt op basis van de actuariële grondslagen van Pensioenkring GE Nederland, terwijl het bedrag dat wordt overgedragen gebaseerd is op de wettelijke factoren voor waardeoverdrachten. De actuariële grondslagen van Pensioenkring GE Nederland wijken af van de wettelijke tarieven.

Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen

De overige mutaties ontstaan door mutaties in de aanspraken door overlijden, arbeidsongeschiktheid en pensioneren.

Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers

De mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers betreft de wijzigingen in de waarde van de technische voorziening voor risico deelnemers.

Saldo herverzekeringen

De inkomende en uitgaande geldstromen worden gesaldeerd opgenomen en verantwoord in de periode waarop de herverzekering betrekking heeft.

Saldo overdrachten van rechten

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Overige baten en lasten

Overige baten en lasten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is volgens de directe methode opgesteld. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. Onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen onder de overige activa, de liquide middelen en de op korte termijn zeer liquide activa onder de overige beleggingen. De op korte termijn zeer liquide activa zijn die beleggingen die zonder beperkingen en zonder materieel risico van waardeverminderingen als gevolg van de transactie kunnen worden omgezet in geldmiddelen.

17.5 Toelichting op de balans per 31 december 2023

ACTIVA

1. Beleggingen voor risico Pensioenkring GE Nederland

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Aandelen	305.132	256.575
Vastrentende waarden	267.444	227.080
Derivaten	11.301	7.132
Overige beleggingen	23.436	6.497
Totaal	607.313	497.284

(bedragen x € 1.000)	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Stand per 1 januari 2023	256.575	227.080	6.844	6.497	496.996
Aankopen	276.056	158.142	0	35.195	469.393
Verkopen	-274.730	-132.854	-5.547	-6.500	-419.631
Herwaardering	47.231	15.076	9.794	346	72.447
Overige mutaties	0	0	0	-12.102	-12.102
Stand per 31 december 2023	305.132	267.444	11.091	23.436	607.103
Schuldpositie derivaten (credit)					210
Totaal					607.313

In 2023 heeft de fondsbeheerder de structuur van een aantal beleggingsfondsen vereenvoudigd. Dit betekent dat beleggingen in bepaalde 'feeder' fondsen verkocht werden en dat voor dezelfde waarde werd belegd in het 'master' fonds. De pensioenkring behield daarmee dezelfde onderliggende beleggingen. De hieruit voortvloeiende transacties zijn in bovenstaande overzicht meegenomen onder verkopen respectievelijk aankopen.

De overige mutaties onder de overige beleggingen bestaan uit toe- en afname van liquide middelen binnen de beleggingsportefeuille en de mutaties binnen de vorderingen en schulden voor de beleggingen, die onder de overige beleggingen worden gepresenteerd.

Het economisch risico ligt bij Pensioenkring GE Nederland. Het juridisch eigendom is ondergebracht bij Stap.

(bedragen x € 1.000)	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Stand per 1 januari 2022	350.798	314.504	-1.392	7.272	671.182
Aankopen	752	55.942	0	5.000	61.694
Verkopen	-47.400	-21.328	26.242	-4.000	-46.486
Herwaardering	-47.575	-122.038	-18.006	877	-186.742
Overige mutaties	0	0	0	-2.652	-2.652
Stand per 31 december 2022	256.575	227.080	6.844	6.497	496.996
Schuldpositie derivaten (credit)					288
Totaal					497.284

In 2022 zijn de mutaties in liquide middelen en vorderingen als onderdeel van de Overige beleggingen onterecht gepresenteerd als aankopen in plaats van overige mutaties. Daarom is ervoor gekozen om de fout aan te passen in de huidige jaarrekening. Dit heeft geleid tot de volgende aanpassing van de

vergelijkende cijfers: toename in de aankopen van 2.627 en afname van de overige mutaties van 2.627. Deze correctie heeft geen invloed op de financiële positie, de resultaten en/of de kasstromen van Pensioenkring GE Nederland.

Aandelen

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Beursgenoteerde en niet beursgenoteerde beleggingsinstellingen die beleggen in aandelen	305.132	256.575
Totaal	305.132	256.575

Ultimo boekjaar zijn er geen posities binnen de betreffende beleggingscategorie met een belang groter dan 5%.

Pensioenkring GE Nederland belegt niet in de werkgever.

Vastrentende waarden

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Obligatiefondsen	127.316	209.288
Niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen die beleggen in vastrentende waarden	87.238	0
Hypotheekfondsen	52.890	17.792
Totaal	267.444	227.080

De waarde in de Hypotheekfondsen betreffen de beleggingen in het MM Dutch Mortgage Fund.

Ultimo boekjaar bedragen de volgende posten meer dan 5% van de betreffende beleggingscategorie:

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023		31-12-2022	
Duitse staatsobligaties	47.527	17,8%	56.337	24,8%
Franse staatsobligaties	43.330	16,2%	37.560	16,5%
Nederlandse staatsobligaties	19.436	7,3%	24.412	10,8%
Finse staatsobligaties	8.769	3,3%	11.646	5,1%
Totaal	119.062	44,5%	129.955	57,2%

De totale waarde van de beleggingen in het MM Dutch Mortgage Fund bedraagt 52.890 en is meer dan 5% van de totale beleggingscategorie. De beleggingen in deze vastrentende waarden zijn uiteindelijk verspreid over meerdere beleggingsfondsen.

Derivaten

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Valutaderivaten	2.777	6.844
Rentederivaten	8.314	0
Totaal	11.091	6.844

Overige beleggingen

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Money Market fund	30.043	1.001
Cash collateral	-14.123	-6.941
Vorderingen inzake beleggingen	90	371
Schulden inzake beleggingen	-3	0
Liquide middelen bij de vermogensbeheerder	7.429	12.067
Totaal	23.436	6.497

In de bovenstaande weergave zijn zowel de positieve als negatieve derivatenposities meegenomen. Een toelichting op de derivatenpositie is opgenomen in de paragraaf Risicobeheer.

De vorderingen en schulden op beleggingen zijn kortlopend.

Ultimo boekjaar bedragen de volgende posten meer dan 5% van de betreffende beleggingscategorie:

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023		31-12-2022	
Morgan Stanley Liquidity Funds - Euro Liquidity Fund	10.663	45,5%	0	0,0%
Fidelity Institutional Liquidity Fund PLC - The Euro Fund	9.940	42,4%	0	0,0%
BlackRock ICS Euro Liquidity Fund	9.440	40,3%	1.001	15,4%
Totaal	30.043	128,2%	1.001	15,4%

Securities lending

Pensioenkring GE Nederland participeert niet in securities lending programma's.

(bedragen x € 1.000)	Genoteerde marktprijzen	Afgeleide markt-noteringen	Waarderings-modellen	Overig	Totaal
Aandelen	36.816	268.316	0	0	305.132
Vastrentende waarden	127.316	87.239	52.889	0	267.444
Derivaten	0	11.091	0	0	11.091
Overige beleggingen	0	30.043	0	-6.607	23.436
Stand per 31 december 2023	164.132	396.689	52.889	-6.607	607.103

Schattingen en oordelen

Zoals vermeld in de toelichting zijn de beleggingen van Pensioenkring GE Nederland gewaardeerd tegen actuele waarde per balansdatum en is het over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de actuele waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Voor sommige andere financiële instrumenten, zoals beleggingsvorderingen en -schulden, geldt dat de boekwaarde de actuele waarde benadert als gevolg van het kortetermijnkarakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de actuele waarde.

Voor de meerderheid van de financiële instrumenten van Pensioenkring GE Nederland kan gebruik worden gemaakt van afgeleide marktnoteringen. Echter, voor de onderliggende beleggingen binnen het MM Dutch Mortgage Fund wordt gebruik gemaakt van waardering door middel van gebruikmaking van waarderingsmodellen en -technieken, inclusief verwijzing naar de huidige reële waarde van vergelijkbare instrumenten. De tabel is gebaseerd op de levelindeling van het beleggingsfonds waarin wordt belegd. Op basis van de boekwaarde kan het volgende onderscheid worden gemaakt:

De posities uit hoofde van de derivaten betreffen zowel positieve als negatieve posities. Een toelichting op de derivatenposities is opgenomen in de paragraaf Risicobeheer.

(bedragen x € 1.000)	Genoteerde marktprijzen	Afgeleide markt- noteringen	Waarderings- modellen	Overig	Totaal
Aandelen	35.214	221.361	0	0	256.575
Vastrentende waarden	145.095	64.193	17.792	0	227.080
Derivaten	0	6.844	0	0	6.844
Overige beleggingen	0	1.001	0	5.496	6.497
Stand per 31 december 2022	180.309	293.399	17.792	5.496	496.996

(bedragen x € 1.000)	Vastgoed	Aandelen	Vastrentende waarden	Overige beleggingen	Totaal
Stand per 1 januari 2023	78	356	373	6	813
Aankopen	0	0	0	0	0
Verkopen	1	76	25	1	104
Herwaardering	6	28	25	1	60
Overige mutaties	3	-132	-52	2	-179
Stand per 31 december 2023	88	329	371	10	798

2. Beleggingen voor risico deelnemers

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Vastgoed	88	78
Aandelen	329	356
Vastrentende waarden	371	373
Overige beleggingen	10	6
Totaal	798	813

(bedragen x € 1.000)	Vastgoed	Aandelen	Vastrentende waarden	Overige beleggingen	Totaal
Stand per 1 januari 2022	91	407	492	1	991
Aankopen	0	0	0	0	0
Verkopen	0	0	0	0	0
Herwaardering	-15	-59	-115	-1	-190
Overige mutaties	3	8	-4	6	13
Stand per 31 december 2022	78	356	373	6	813

Voor de waardering van de Beleggingen voor risico deelnemers van de pensioenkring is gebruik gemaakt van genoteerde marktprijzen.

Vastgoed

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Indirecte vastgoedbeleggingen, zijn de participaties in beleggingsinstellingen die beleggen in vastgoed	88	78
Totaal	88	78

Aandelen

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Beursgenoteerde en niet beursgenoteerde beleggingsinstellingen die beleggen in aandelen	329	356
Totaal	329	356

Vastrentende waarden

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Beursgenoteerde beleggingsinstellingen die beleggen in vastrentende waarden	371	373
Totaal	371	373

Overige beleggingen

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Liquide middelen	10	6
Totaal	10	6

3. Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Herverzekeringsdeel technische voorziening	2.530	1.899
Totaal	2.530	1.899

Het aandeel herverzekeraar betreft zeven AO-gevallen, waarvoor de contante waarde van de toekomstige uitkeringen van de herverzekeraar aan de pensioenkring bepaald is. Hierbij is er gerekend met een revalidatiekans van 0%, wat betekent dat het uitgangspunt is dat de deelnemer arbeidsongeschikt blijft. Conform RJ 610 paragraaf 224 is het aandeel herverzekeraar gelijkgesteld aan het herverzekeringsdeel technische voorzieningen. Dit betreft een latente vordering op de herverzekeraar.

Het herverzekeringsdeel van de technische voorzieningen bestaat uit een vordering op elipsLife van 2.530. De vordering op de herverzekeraar betreft pensioenuitkeringen die door de herverzekeraar aan de pensioenkring worden betaald en betalingen voor de pensioenopbouw van arbeidsongeschikten. Op de vordering is geen kredietafslag opgenomen gezien de kredietwaardigheid van elipsLife.

4. Vorderingen en overlopende activa

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Vorderingen werkgevers	0	17.071
Vorderingen uit herverzekeringsinstellingen	734	428
Overige vorderingen en overlopende activa	38	11
Totaal	772	17.510

De vorderingen uit herverzekeringsinstellingen hebben betrekking op een nog te ontvangen claim (360) uit 2022, de eindafrekening 2022 voor de premie herverzekering (68) en drie nog te ontvangen claims (306) uit 2023.

De overige vorderingen en overlopende activa bestaan uit nog te ontvangen interest (17). Daarnaast een vordering (15) in verband met beleggingen voor risico deelnemers die in 2023 is verwerkt in de beleggingstand, maar in januari 2024 daadwerkelijk is ontvangen. Tot slot twee vorderingen op Stap in verband met kosten van het belanghebbendenorgaan (6).

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

5. Overige activa

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Liquide middelen	2.839	2.315
Totaal	2.839	2.315

Pensioenkring GE Nederland heeft twee bankrekeningen, waarvan één met name wordt gebruikt voor de financiële verrekening met Stap. Stap betaalt de pensioenuitkeringen aan de pensioengerechtigden van Pensioenkring GE Nederland en betaalt een deel van de pensioenuitvoeringskosten aan crediteuren. De tweede bankrekening wordt gebruikt voor de verwerking van waardeoverdrachten klein pensioen.

De liquide middelen bij banken staan ter vrije beschikking van Pensioenkring GE Nederland

De liquide middelen komen economisch toe aan Pensioenkring GE Nederland. Het juridisch eigendom ligt bij Stap.

PASSIVA

6. Algemene reserve Pensioenkring GE Nederland

(bedragen x € 1.000)	2023	2022
Stand per 1 januari	104.209	116.417
Bestemming saldo van baten en lasten boekjaar	48.172	-12.208
Stand per 31 december	152.381	104.209

Dekkingsgraad, vermogenspositie en herstelplan

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Feitelijke dekkingsgraad	135,9%	129,4%
Reële dekkingsgraad	99,5%	92,9%
Beleidsdekkingsgraad	138,3%	125,6%

De feitelijke dekkingsgraad van Pensioenkring GE Nederland wordt berekend door op de balansdatum het pensioenvermogen te delen door de technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

De reële dekkingsgraad wordt berekend door de beleidsdekkingsgraad te delen door de grens voor Toekomst Bestendig Indexeren (TBI-grens) per 30 september 2023. De TBI-grens per 30 september van een jaar is bepalend voor het besluit of de volledige toeslag op basis van Toekomst Bestendig Indexeren kan worden toegekend.

De beleidsdekkingsgraad is gebaseerd op het rekenkundig gemiddelde van de dekkingsgraden over de laatste 12 maanden. Bij de bepaling van de beleidsdekkingsgraad wordt steeds gebruik gemaakt van de meest actuele inschatting van de betreffende dekkingsgraden.

Voor het bepalen van het vereist eigen vermogen (de solvabiliteitstoets) maakt Pensioenkring GE Nederland gebruik van het standaard model. Het bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van Pensioenkring GE Nederland. De uitkomsten van de solvabiliteitstoets zijn opgenomen in de paragraaf 'Risicobeheer'.

Op basis hiervan bedraagt het (minimaal) vereist eigen vermogen op 31 december:

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023		31-12-2022	
Algemene reserve Pensioenkring GE Nederland	152.381	35,9%	104.209	29,4%
Minimaal vereist eigen vermogen	17.269	4,1%	14.483	4,1%
Vereist eigen vermogen	110.071	26,0%	89.280	25,2%

De vermogenspositie van Pensioenkring GE Nederland wordt gekarakteriseerd als een situatie met een toereikende solvabiliteit (2022: idem).

Herstelplan

De pensioenkring hoefde in 2023 geen herstelplan in te dienen, omdat de beleidsdekkingsgraad (125,6%) per 31 december 2022 hoger lag dan de dekkingsgraad die hoort bij het vereist vermogen per 31 december 2022 (125,2%). Daardoor had Pensioenkring GE Nederland eind 2022 geen reservetekort.

De situatie is eind 2023 ongewijzigd, omdat de beleidsdekkingsgraad per 31 december 2023 (138,3%) hoger ligt dan de vereiste dekkingsgraad per 31 december 2023 (126,0%).

Minimaal vereist vermogen

Indien de beleidsdekkingsgraad gedurende vijf achtereenvolgende jaren (6 peilmomenten) lager is dan het vermogen horende bij het minimaal vereist vermogen, dienen de pensioenaanspraken en -rechten te worden gekort. Dit betreft de korting op basis van de Maatregel minimaal vereist eigen vermogen (de zogenoemde MVEV-korting). Het korten is hierbij onvoorwaardelijk, maar mag worden verdeeld over (maximaal) 10 jaar.

Ultimo 2023 is de beleidsdekkingsgraad (138,3%) hoger dan de dekkingsgraad die hoort bij het minimaal vereist vermogen (104,1%). De MVEV-korting is per 31 december 2023 voor Pensioenkring GE Nederland dus niet aan de orde.

Statutaire regelingen voor de bestemming van het saldo van baten en lasten

Er zijn geen statutaire bepalingen voor de bestemming van het resultaat. Het positieve saldo van de staat van baten en lasten, van 48.120 over het boekjaar, verlaagt de algemene reserve van Pensioenkring GE Nederland.

7. Technische voorzieningen

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring GE Nederland	420.659	351.836
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	2.530	1.899
Totaal	423.189	353.735

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring GE Nederland

(bedragen x € 1.000)	2023	2022
Stand per 1 januari	351.836	515.857
Pensioenopbouw	5.370	7.836
Toeslagverlening	42.203	2.165
Rentetoevoeging	12.840	-2.683
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	-4.141	-3.137
Wijziging marktrente	11.561	-171.722
Wijziging actuariële grondslagen	-10	2.541
Wijziging uit hoofde overdracht van rechten	579	-1.494
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	421	2.473
Stand per 31 december	420.659	351.836

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariële berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

Toeslagverlening

Pensioenkring GE Nederland streeft ernaar de pensioenaanspraken en -rechten van actieve en arbeidsongeschikte deelnemers jaarlijks aan te passen aan de loonontwikkeling volgens de CAO. Het betreft een onvoorwaardelijke toeslagverlening die gefinancierd wordt door premiebetaling.

Voor inactieve deelnemers probeert Pensioenkring GE Nederland ieder jaar het pensioen te verhogen met het consumenten prijsindexcijfer alle huishoudens over de periode 30 september van het voorafgaande jaar tot en met 30 september van het jaar waarover de verhoging plaatsvindt, zoals gepubliceerd door het

Centraal Bureau voor de Statistiek. Het betreft een voorwaardelijke toeslagverlening die gefinancierd wordt door premiebetaling. Het bestuur van Stap neemt ieder jaar een besluit over de toeslagverlening. Per 31 december 2023 is een volledige toeslag verleend van 6,31% (2022: 3,39%) aan de actieve deelnemers van Pensioenkring GE Nederland. Begin 2023 heeft het bestuur besloten om aan de gewezen deelnemers en pensioengerechtigden per 1 januari 2023 een toeslag van 6,61% te verlenen. In het najaar van 2023 is het besluit genomen om per 1 januari 2023 een aanvullende toeslag van 6,61% toe te kennen aan gewezen deelnemers en pensioengerechtigden. De totale toeslag voor gewezen deelnemers en pensioengerechtigden per 1 januari 2023 is gelijk aan 13,22%. De opgebouwde pensioenen zijn per 1 januari 2024 voor gewezen deelnemers en pensioengerechtigden met 0,21% verhoogd.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen zijn opgerent met 3,264% (2022: -0,486%) op basis van de éénjaarsrente van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur per 31 december 2022 (2022: de éénjaarsrente van de DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur per 31 december 2021).

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuair berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder deze regel opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte pensioenuitkeringen in de verslagperiode.

Toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuair berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder deze regel opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt voor de financiering van de verwachte pensioenuitvoeringskosten in de verslagperiode.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenkring herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder wijziging marktrente.

DNB heeft eind 2022 aangegeven dat de nieuwe UFR-methode, zoals geadviseerd door de Commissie Parameters 2022, per 1 januari 2023 wordt ingevoerd. In het effect van de wijziging marktrente is een klein bedrag opgenomen dat samenhangt met de wijziging van de UFR-methode. Van het totale effect van de wijziging van de rente wordt -13.301 veroorzaakt door de reguliere wijziging van de (markt)rente en 1.740 door de aanpassing van de UFR-methodiek.

Rentepercentage per	31-12-2023	31-12-2022
	2,30%	2,48%

Wijziging actuariële grondslagen

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien voor de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van de veronderstellingen voor sterfte, langlevens en arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen, zowel voor de gehele bevolking als voor de populatie van de pensioenkring.

In 2023 heeft de pensioenkring de partnerfrequentie gewijzigd. Het effect op de voorziening pensioenverplichtingen risico pensioenkring is -10. Het effect hiervan op de dekkingsgraad is nihil.

Wijziging uit hoofde overdracht van rechten

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Toevoeging aan de technische voorzieningen	1.677	1.205
Onttrekking aan de technische voorzieningen	-1.098	-2.699
Totaal	579	-1.494

Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Resultaat op kanssystemen:		
- Sterfte	506	-321
- Arbeidsongeschiktheid	154	-199
- Mutaties	260	281
Overige	-499	2.712
Totaal	421	2.473

Onder sterfte is de afwijking tussen de werkelijke sterfte ten opzichte van de veronderstelde sterfte weergegeven. Het effect onder arbeidsongeschiktheid ontstaat doordat de werkelijke schade als gevolg van invalidering afwijkt van de in de premiestelling veronderstelde invalidering.

Onder Overige is het effect voor de mutatie van de kostenvoorziening in de voorziening pensioenverplichtingen opgenomen.

De voorziening pensioenverplichtingen, inclusief het herverzekerde deel van de technische voorzieningen is naar categorieën deelnemers als volgt samengesteld:

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023		31-12-2022	
	Voorziening	Aantallen	Voorziening	Aantallen
Actieven	75.681	516	67.390	505
Pensioengerechtigden	72.812	200	53.226	166
Gewezen	254.790	1.854	213.961	1.907
	403.283	2.570	334.577	2.578
Overig	19.906	0	19.158	0
Voorziening pensioenverplichtingen	423.189	2.570	353.735	2.578

'Overig' bestaat uit de reservering voor toekomstige uitvoeringskosten voor de uitvoering van de pensioenregeling (inclusief kostenvoorziening voor vooruitontvangen toeslagpremie), de voorziening voor ingegane ziektegevallen (IBNR) en de toegekende indexatie per 1 januari 2024.

Korte beschrijving pensioenregeling

De pensioenregeling is een uitkeringsovereenkomst in de zin van de Pensioenwet. Meer in het bijzonder betreft het een middelloonregeling met een pensioenleeftijd van 68 jaar. Jaarlijks wordt een aanspraak op ouderdomspensioen opgebouwd van 1,875% van de in dat jaar geldende pensioengrondslag met een franchise van 16.402. Het pensioengevend salaris is gemaximeerd op 128.810 (voor het WIA-excedentpensioen geldt de maximering van het salaris op 128.810 niet). Tevens bestaat het recht op nabestaandenpensioen, arbeidsongeschiktheidspensioen en wezenpensioen. Als ambitie geldt een onvoorwaardelijke toeslagverlening van reeds opgebouwde pensioenaanspraken van de actieven. De toeslagen van inactieven zijn voorwaardelijk en afhankelijk van de financiële positie. Als de actuele dekkingsgraad boven het niveau behorend bij het minimaal vereist vermogen ligt wordt er een toeslag verleend aan de inactieven. Jaarlijks beslist het bestuur van Stap de mate waarin de opgebouwde aanspraken van inactieven worden geïndexeerd.

Toeslagverlening

De indexatie van de aanspraken van actieve en arbeidsongeschikte deelnemers maakt deel uit van de pensioenovereenkomst, en is derhalve onvoorwaardelijk. De toeslagverlening voor actieve deelnemers en arbeidsongeschikten wordt gefinancierd uit de premie.

De indexatie van de aanspraken van gewezen deelnemers en van de pensioenrechten van pensioengerechtigden (waaronder arbeidsongeschiktheidspensioenen) betreft een voorwaardelijke toeslagverlening die afhankelijk is van de financiële situatie van de pensioenkring. De toeslag wordt gefinancierd door overrendement en uit de premie. De Nederlandsche Bank heeft ten aanzien van de pensioenkring aan Stap een ontheffing verleend voor toepassing van de methodiek van toekomstbestendig indexeren (TBI), zoals vastgelegd in artikel 137 lid 2 van de Pensioenwet. Dat betekent dat de opgebouwde pensioenaanspraken voor gewezen deelnemers en ingegane pensioenrechten van pensioengerechtigden voorwaardelijk (gedeeltelijk) kunnen worden verhoogd bij een feitelijke dekkingsgraad die hoger is dan behorend bij het minimaal vereist eigen vermogen. Indien er geen toeslag toegekend wordt, dan wordt de premie inclusief opslagen toegevoegd aan het indexatiedepot.

Per 31 december 2023 is een volledige toeslag verleend van 6,31% (2022: 3,39%) aan de actieve deelnemers van Pensioenkring GE Nederland. Begin 2023 heeft het bestuur besloten om aan gewezen deelnemers en pensioengerechtigden per 1 januari 2023 een toeslag van 6,61% te verlenen. In het najaar van 2023 is het besluit genomen om per 1 januari 2023 een aanvullende toeslag van 6,61% toe te kennen aan gewezen deelnemers en pensioengerechtigden. De totale toeslag voor gewezen deelnemers en pensioengerechtigden per 1 januari 2023 is gelijk aan 13,22%. De opgebouwde pensioenen zijn per 1 januari 2024 voor gewezen deelnemers en pensioengerechtigden met 0,21% verhoogd.

Inhaaltoeslagen

Onder bepaalde omstandigheden kunnen inhaaltoeslagen worden toegekend. Inhaaltoeslagen zijn toeslagen die worden toegezegd, voor zover in het verleden niet voor 100% is geïndexeerd. Bij de start van de pensioenkring was er geen toeslagachterstand voor actieve deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden. Het bestuur van Stap geeft in de financiële opstelling elk jaar een specificatie van het verschil tussen de volledige en de werkelijk toegekende toeslagen.

Voor de actieve deelnemers is deze specificatie in de volgende tabel opgenomen.

Actieve deelnemers	Volledige toeslag-verlening	Toegekende toeslagen	Vershil	Cumulatief verschil (t.o.v. ambitie)
2022	2,00%	2,00%	0,00%	0,00%
2023	3,39%	3,39%	0,00%	0,00%
2024	6,31%	6,31%	0,00%	0,00%

Voor de gewezen deelnemers en de pensioengerechtigden is deze specificatie in de volgende tabel opgenomen.

Gewezen deelnemers en pensioengerechtigden	Volledige toeslag-verlening	Toegekende toeslagen	Vershil	Cumulatief verschil (t.o.v. ambitie)
2022	2,70%	2,70%	0,00%	0,00%
2023	13,22%	13,22%	0,00%	0,00%
2024	0,21%	0,21%	0,00%	0,00%

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Pensioenkring GE Nederland heeft een herverzekeringscontract overgenomen van PF GE met betrekking tot het risico van arbeidsongeschiktheid met elipsLife, onderdeel van Swiss Re.

Mutatie overzicht herverzekeringsdeel technische voorzieningen

(bedragen x € 1.000)	2023	2022
Stand per 1 januari	1.899	2.503
Rentetoevoeging	70	-11
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	-458	-471
Wijziging marktrente	64	-155
Wijziging actuariële grondslagen	0	-2
Overige wijzigingen	955	35
Totaal per 31 december	2.530	1.899

In 2023 zijn er voor twee overleden deelnemers overlijdenskapitalen uitgekeerd door Aegon, daarnaast is er één nieuwe arbeidsongeschiktheidsclaim ingediend bij elipsLife. De pensioenkring ontvangt in 2023 voor 7 arbeidsongeschikten een jaarlijkse uitkering van 479. Voor deze deelnemers heeft de vordering op elipsLife geleid tot de vorming van een herverzekerd deel van de technische voorziening op de balans. Hierbij is gerekend met een revalidatiekans van 0% conform de grondslagen van de pensioenkring.

8. Voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers

(bedragen x € 1.000)	2023	2022
Stand per 1 januari	813	991
Onttrekkingen	-104	0
Beleggingsresultaten	89	-178
Totaal per 31 december	798	813

9. Overige voorzieningen

(bedragen x € 1.000)	2023	2022
Stand per 1 januari	41.548	40.406
Toevoeging exit bijdrage	0	1.224
Onttrekking voor toevoeging kostenvoorziening	0	-33
Stand na toevoeging exit bijdrage en onttrekking voor toevoeging kostenvoorziening	41.548	41.597
Onttrekking voor toekenning indexatie	-10.169	-49
Totaal per 31 december	31.379	41.548

Onder overige voorzieningen zijn de verschillende exit-bijdragen van vertrekkende ondernemingen opgenomen. Deze bedragen betreffen premies voor toekomstige toeslagverlening voor gewezen deelnemers en pensioengerechtigden. Voor de ondernemingen waarvan een deel van de deelnemers zijn vertrokken geldt dat over een periode van 30 jaar er elk jaar een vrijval ten behoeve van indexatie plaats vindt vanuit het exit-depot. Voor de ondernemingen die in zijn geheel zijn vertrokken wordt de vrijval vanuit het exit-depot bepaald op basis van de toeslagkoopsom voor inactieven van de vertrokken deelnemers van deze ondernemingen. De vrijgevallen bedragen worden toegevoegd aan een indexatiedepot, indien er geen toeslag wordt verleend. Naast de vrijval van 605, is daarnaast in 2023 een bedrag van 9.564 onttrokken in verband met de indexatie per 1 januari 2023 voor gewezen deelnemers en pensioengerechtigden. Dit besluit is na 1 januari 2023 genomen en daarom verwerkt in het jaarwerk over 2023.

10. Derivaten

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Derivaten	210	288
Totaal	210	288

Een uitgebreide toelichting op de derivatenpositie is opgenomen onder paragraaf risicobeheer.

11. Overige schulden en overlopende passiva

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Schulden werkgevers	5.489	18.785
Schulden uit herverzekering	141	0
Belastingen en premie sociale verzekeringen	184	78
Overige schulden en overlopende passiva	481	365
Totaal	6.295	19.228

De schulden werkgevers hebben betrekking op de premieafrekening over 2023.

De schulden uit herverzekering betreffen vooruitontvangen claims, die betrekking hebben op 2024.

De post 'Belastingen en premies sociale verzekeringen' betreft de nog af te dragen loonheffing aan Stap, die hoort bij de pensioenuitkeringen van december 2023. De betaling van de loonheffing aan de Belastingdienst wordt door Stap gedaan en aan de pensioenkring doorbelast. Deze afdracht heeft in januari 2024 plaatsgevonden.

De overige schulden en overlopende passiva bestaan uit de overlopende kosten uit 2023 (309), de schuld voor het weerstandvermogen (122), de nog met Stap af te rekenen exploitatiekosten over het vierde kwartaal van 2023 (36) en crediteuren (14).

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Risicobeheer

Pensioenkring GE Nederland wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van Pensioenkring GE Nederland is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Het solvabiliteitsrisico is daarmee het belangrijkste risico voor Pensioenkring GE Nederland.

Het risicobeleid wordt verwoord in de ABTN van Pensioenkring GE Nederland. Het bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van de risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- beleggingsbeleid;
- premiebeleid;
- verzekeringsbeleid;
- toeslagbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses voor te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruik gemaakt van de meest recent uitgevoerde Asset Liability Management-studie (ALM-studie) en (aanvangs)haalbaarheidstoets(en). Ook het financieel crisisplan, dat jaarlijks door het bestuur wordt getoetst en waar nodig aangepast aan de actualiteit, is verwerkt in de onderstaande toelichting op de risico's, het risicobeleid en de ingezette beheersmaatregelen/afdekkinginstrumenten.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid door de vermogensbeheerders moet plaatsvinden. Deze uitgangspunten zijn vastgelegd in mandaatovereenkomsten met de vermogensbeheerders.

Solvabiliteitsrisico's

Het belangrijkste risico voor Pensioenkring GE Nederland betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het Pensioenkring GE Nederland niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten op basis van zowel algemeen geldende normen als specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd.

Indien de solvabiliteit van Pensioenkring GE Nederland zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat Pensioenkring GE Nederland de premie voor de onderneming en deelnemers moet verhogen en het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslagverlening op de pensioenaanspraken en -rechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat Pensioenkring GE Nederland verworven pensioenaanspraken en -rechten moet verminderen.

De aanwezige dekkingsgraad heeft zich als volgt ontwikkeld:

Ontwikkeling dekkingsgraad	2023	2022
Dekkingsgraad per 1 januari	129,4%	122,4%
Premie	2,4%	-0,2%
Uitkeringen	0,3%	0,2%
Toeslagverlening	-6,8%	0,1%
Wijziging rentetermijnstructuur voorziening pensioenverplichtingen	-4,1%	60,5%
Beleggingsrendementen (excl. renteaftrekking)	15,9%	-34,7%
Wijziging actuariële grondslagen	0,0%	0,0%
Wijziging uit hoofde overdracht van rechten	-0,1%	0,1%
Kanssystemen	0,3%	0,1%
Kosten	-0,1%	0,0%
Overige (incidentele) mutaties	0,2%	-1,2%
Kruiseffecten	-1,5%	-17,9%
Dekkingsgraad per 31 december	135,9%	129,4%

Om het solvabiliteitsrisico te beheersen dient Pensioenkring GE Nederland buffers in het vermogen aan te houden. De omvang van deze buffers (buffers plus de pensioenverplichtingen heten samen het vereist vermogen) wordt vastgesteld met de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets (S-toets). Deze toets bevat een kwantificering van de bestuursvisie op de pensioenkring specifieke restrisico's (na afdekking).

De bepaling van de procentuele effecten van de diverse resultaatbronnen op de dekkingsgraad zijn conform de richtlijnen van DNB alle uitgedrukt ten opzichte van de dekkingsgraad primo jaar. Dit zorgt ervoor dat de optelling van dekkingsgraad primo jaar plus alle afzonderlijke procentuele effecten niet leidt tot de dekkingsgraad ultimo jaar.

Het verschil tussen deze twee wordt verantwoord onder de noemer kruiseffecten; in het algemeen geldt dat deze post groter wordt naarmate de uitschieters in de afzonderlijke resultaatcomponenten groter worden.

De berekening van het vereist eigen vermogen en het hieruit voortvloeiende surplus aan het einde van het boekjaar is als volgt:

Vereist Eigen Vermogen	2023	2022
S1 Renterisico	3,9%	4,2%
S2 Risico zakelijke waarden	19,9%	20,5%
S3 Valutarisico	5,8%	5,7%
S4 Grondstoffenrisico	0,0%	0,0%
S5 Kredietrisico	5,4%	3,1%
S6 Verzekeringstechnische risico	3,7%	3,8%
S7 Liquiditeitsrisico	0,0%	0,0%
S8 Concentratierisico	0,0%	0,0%
S9 Operationeel risico	0,0%	0,0%
S10 Actief beheerrisico	0,0%	0,1%
Diversificatie-effect	-12,7%	-12,2%
Totaal	26,0%	25,2%

(bedragen x € 1.000)	2023	2022
Vereist pensioenvermogen	534.058	443.828
Voorziening pensioenverplichtingen -/-	423.987	354.548
Vereist eigen vermogen	110.071	89.280
Aanwezig pensioenvermogen (totaal activa -/- schulden)	152.381	104.209
Surplus	42.310	14.929

De buffers zijn berekend op basis van het standaardmodel, waarbij voor de samenstelling van de beleggingen wordt uitgegaan van de strategische beleggingsmix in de evenwichtssituatie. Het surplus wordt bepaald op basis de vermogensstand ultimo 2023. De feitelijke dekkingsgraad (135,9%) is per 31 december 2023 hoger dan de dekkingsgraad op basis van het vereist vermogen (126,0%).

Beleggingsrisico's

De belangrijkste beleggingsrisico's betreffen het markt-, krediet- en liquiditeitsrisico. Het marktrisico is uit te splitsen in renterisico, valutarisico en prijs(koers)risico. Marktrisico wordt gelopen op de verschillende beleggingsmarkten waarin Pensioenkring GE Nederland op basis van het vastgestelde beleggingsbeleid actief is. De beheersing van het risico is geïntegreerd in het beleggingsproces. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid kunnen zich voorts risico's manifesteren uit hoofde van de geselecteerde managers en bewaarbedrijven (zogenoeten manager- en custody risico), en de juridische bepalingen omtrent gebruikte instrumenten en de uitvoeringsovereenkomst (juridisch risico). Het marktrisico wordt beheerst doordat met de vermogensbeheerder specifieke mandaten zijn afgesproken, die in overeenstemming zijn met de beleidskaders en richtlijnen zoals deze zijn vastgesteld door het bestuur. Het bestuur monitort de mate van naleving van deze mandaten. De marktposities worden periodiek gerapporteerd.

Renterisico (S1)

Pensioenkring GE Nederland loopt renterisico over de verplichtingen, omdat de verplichtingen in waarde veranderen als gevolg van mutaties in de marktrente. Maatstaf voor het meten van rentegevoeligheid is de duration. De duration is de gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren. Met de duration kan worden berekend in hoeverre de waarde van een portefeuille of van de verplichtingen verandert met een verandering in de rente van één basispunt (0,01%). Als de waardeverandering van de vastrentende waarden wordt afgezet tegen de waarde verandering van de verplichtingen, dan wordt hiermee de afdekking van het renterisicobedoeld.

De duration en het effect van de afdekking van het renterisico kan als volgt worden samengevat:

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023		31-12-2022	
	Waarde	Duration	Waarde	Duration
Vastrentende waarden (exclusief derivaten)		13,6		16,6
Vastrentende waarden (inclusief derivaten)		22,2		16,6
(nominale) Pensioenverplichtingen	423.189	21,5	353.735	22,4

Het renteafdekkingspercentage van 73,3% leidt ertoe dat de duration van de vastrentende waarden na afdekking van het renterisico stijgt met 8,6 naar 22,2.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023		31-12-2022	
Resterende looptijd < 1 jaar	4.916	1,8%	404	0,2%
Resterende looptijd > 1 < 5 jaar	41.064	15,4%	16.740	7,4%
Resterende looptijd > 5 < 10 jaar	38.122	14,3%	26.686	11,8%
Resterende looptijd > 10 < 20 jaar	61.493	23,0%	74.503	32,8%
Resterende looptijd > 20 jaar	121.849	45,6%	108.748	47,9%
Totaal	267.444	100,0%	227.080	100,0%

De presentatie van de vastrentende waarden naar bovenstaande looptijden hangt samen met het lange termijn karakter van de investeringen van Pensioenkring GE Nederland en het hiermee samenhangende beleid. Ter vergelijking zijn de resterende looptijden van de pensioenverplichtingen (inclusief herverzekerd

deel) in onderstaand overzicht weergegeven:

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023		31-12-2022	
Resterende looptijd < 5 jaar	29.983	7,1%	23.020	6,5%
Resterende looptijd > 5 < 10 jaar	43.205	10,2%	32.902	9,3%
Resterende looptijd > 10 < 20 jaar	123.698	29,2%	96.616	27,3%
Resterende looptijd > 20 jaar	226.303	53,5%	201.197	56,9%
Totaal	423.189	100,0%	353.735	100,0%

Risico zakelijke waarden (S2)

Prijrisico is het risico als gevolg van het blootstaan aan wijzigingen in marktprijzen van verhandelbare financiële instrumenten. Voor Pensioenkring GE Nederland heeft dit risico betrekking op de portefeuille zakelijke waarden.

De portefeuille met zakelijke waarden bestaat uit aandelen. Hierbij vinden de beleggingen in aandelen wereldwijd plaats. Door de spreiding binnen de portefeuille (diversificatie) wordt het prijsrisico gedempt en de spreiding is daarmee één van de belangrijkste mitigerende beheersmaatregelen. Daarnaast is de ALM-studie een belangrijk beheersingsinstrument om vast te stellen of gekozen de portefeuille met zakelijke waarden voldoet aan de gewenste afweging van risico versus rendement.

Valutarisico (S3)

Valutarisico betreft het risico dat de marktwaarde van de beleggingen in vreemde valuta daalt door een waardedaling van andere valuta's ten opzichte van de euro. Voor alle beleggingscategorieën wordt een actief valutabeleid gevoerd. Uitgangspunt hiervoor is een gedeeltelijke afdekking van de Amerikaanse dollar, het Britse pond en de Japanse yen.

Het totaalbedrag dat in 2023 in euro's is belegd, bedraagt vóór afdekking 308.769 ofwel 51,1% (2022: 51,7%) en na afdekking 427.618 ofwel 70,4% (2022: 93,9%).

Per einde boekjaar is de waarde van de uitstaande valutatermijncontracten 2.777 (2022: 6.844).

De valutapositie per 31 december 2023 is vóór en na afdekking door valutaderivaten als volgt weer te geven:

	Totaal voor afdekking	31-12-2023 Valutaderivaten afdekking	Netto positie na afdekking
EUR	308.769	118.849	427.618
GBP	10.379	-5.172	5.207
JPY	19.367	-9.465	9.902
USD	195.054	-101.435	93.619
Overige	70.757	0	70.757
Totaal niet EUR	295.557	-116.072	179.485
Totaal	604.326	2.777	607.103

De valutapositie per 31 december 2022 is vóór en na afdekking door valutaderivaten als volgt weer te geven:

	Totaal voor afdekking	31-12-2022 Valutaderivaten afdekking	Netto positie na afdekking
EUR	253.186	213.397	466.582
GBP	9.002	-9.890	-888
JPY	14.466	-14.463	2
USD	152.024	-160.560	-8.536
Overige	61.476	-21.640	39.836
Totaal niet EUR	236.967	-206.553	30.414
Totaal	490.153	6.844	496.996

Prijrisico

Prijrisico is het risico als gevolg van het blootstaan aan wijzigingen in marktprijzen van verhandelbare financiële instrumenten. Voor Pensioenkring GE Nederland heeft dit risico betrekking op de portefeuille met zakelijke waarden.

Het prijrisico wordt gemitigeerd door diversificatie en dat is onder meer vastgelegd in de strategische beleggingsmix van Pensioenkring GE Nederland. In aanvulling hierop maakt Pensioenkring GE Nederland voor de afdekking van het prijrisico gebruik van afgeleide financiële instrumenten (derivaten).

De segmentatie van de totale beleggingsportefeuille naar regio is, op look through basis, als volgt:

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023		31-12-2022	
Europa	283.899	46,8%	242.203	48,7%
Noord-Amerika	219.734	36,2%	183.066	36,8%
Zuid-amerika	3.526	0,6%	3.212	0,6%
Azië-Pacific	64.097	10,6%	53.797	10,8%
Afrika	1.221	0,2%	1.378	0,3%
Gemixt	99	0,0%	0	0,0%
Subtotaal vastgoed, aandelen en vastrentende waarden	572.576	94,3%	483.655	97,3%
Derivaten	11.091	1,8%	6.844	1,4%
Overige beleggingen	23.436	3,9%	6.497	1,3%
Totaal	607.103	100,0%	496.996	100,0%

De segmentatie van de totale beleggingsportefeuille naar sectoren is, op look through basis, als volgt:

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023		31-12-2022	
Energie	12.898	2,1%	12.658	2,5%
Bouw- en grondstoffen	16.362	2,7%	12.345	2,5%
Industrie	42.248	7,0%	32.548	6,5%
Duurzame Consumentengoederen	50.456	8,3%	30.596	6,2%
Consumentengebruiksgoederen	34.236	5,6%	41.252	8,3%
Gezondheidszorg	41.631	6,9%	37.847	7,6%
Hypotheke	51.726	8,5%	17.529	3,5%
Informatietechnologie	63.097	10,4%	56.537	11,4%
Telecommunicatie	22.884	3,8%	34.659	7,0%
Nutsbedrijven	11.848	2,0%	6.602	1,3%
Overheid en overheidsinstellingen	129.688	21,4%	144.634	29,1%
Financiële instellingen	81.424	13,4%	47.217	9,5%
Vastgoed	7.928	1,3%	6.763	1,4%
Liquiditeiten	3.787	0,6%	1.855	0,4%
Overige	2.363	0,4%	613	0,1%
Subtotaal vastgoed, aandelen en vastrentende waarden	572.576	94,3%	483.655	97,3%
Derivaten	11.091	1,8%	6.844	1,4%
Overige beleggingen	23.436	3,9%	6.497	1,3%
Totaal	607.103	100,0%	496.996	100,0%

Kredietrisico (S5)

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor Pensioenkring GE Nederland als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop Pensioenkring GE Nederland (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee Over The Counter (OTC)-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee Pensioenkring GE Nederland transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten waardoor Pensioenkring GE Nederland financiële verliezen lijdt.

Pensioenkring GE Nederland heeft ten aanzien van vastrentende waarden een 'categorieën'-beleid opgesteld omtrent het kredietrisico. De fiduciair beheerder monitort de uitvoering van dit beleid op dagbasis.

Het kredietrisico (S5) in de berekening van het Vereist Eigen Vermogen is een samenloop van allocatie en kredietwaardigheid (rating) van beleggingen.

Er is een minimum- rating bepaald voor staatsobligatieleningen van de EMU-landen of supranationale instellingen binnen de EMU. Deze minimale kredietrating is AA/Aa2.

Voor de beleggingen in bedrijfsobligaties wordt het kredietrisico middels restricties op de minimale krediet rating (BBB-/Baa3) van de portefeuille beheerst. Voor de hypotheekportefeuille worden eisen gesteld met betrekking tot de maximale Loan-to-Value (LTV) ratio en minimale percentage van hypotheke met staatsgarantie (NHG).

Uit 2023 voldeed Pensioenkring GE Nederland aan het opgestelde beleid ten aanzien van beheersing van het kredietrisico binnen vastrentende waarden categorieën. Het resultaat hiervan is opgenomen in de verschillende onderstaande overzichten met segmentatie naar regio, bedrijfstak en creditrating.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar regio's kan, op look through basis, als volgt worden samengevat:

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023		31-12-2022	
Europa	234.113	87,5%	204.024	89,8%
Noord-Amerika	29.630	11,1%	23.057	10,2%
Zuid-Amerika	205	0,1%	0	0,0%
Azië-Pacific	3.318	1,2%	0	0,0%
Afrika	78	0,0%	0	0,0%
Gemixt	100	0,0%	0	0,0%
Totaal	267.444	100,0%	227.080	100,0%

De samenstelling van de vastrentende waarden naar sectoren is, op look through basis, als volgt:

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023		31-12-2022	
Energie	5.201	1,9%	1.311	0,6%
Bouw- en grondstoffen	150	0,1%	0	0,0%
Industrie	8.255	3,1%	10.309	4,5%
Duurzame consumentengoederen	8.264	3,1%	2.532	1,1%
Consumentengebruiksgoederen	11.832	4,4%	22.317	9,8%
Gezondheidszorg	3.370	1,3%	2.366	1,0%
Hypotheek	51.726	19,3%	17.529	7,7%
Informatietechnologie	6.146	2,3%	2.140	0,9%
Telecommunicatie	5.667	2,1%	16.538	7,3%
Nutsbedrijven	5.658	2,1%	1.286	0,6%
Overheid en overheidsinstellingen	129.688	48,5%	144.634	63,7%
Financiële instellingen	26.642	10,0%	5.394	2,4%
Liquiditeiten	2.555	1,0%	26	0,0%
Overige	2.290	0,9%	699	0,3%
Totaal	267.444	100,0%	227.080	100,0%

Een kredietrating wordt toegekend door een ratingbureau. De drie belangrijkste ratingbureaus zijn Standard & Poor's, Moody's en Fitch.

Indien er meerdere ratings beschikbaar zijn, hanteert de pensioenkring de volgende methodiek:

- Drie ratings: de mediaan is leidend
- Twee ratings: de laagste rating is leidend

Op het moment dat er geen rating beschikbaar is dan zal er een gefundeerde inschatting van de rating worden gemaakt die overeenkomt met het kredietrisico van de desbetreffende obligatie.

De samenvatting van de vastrentende waarden op basis van de ratings zoals eind 2023 gepubliceerd is als volgt:

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023		31-12-2022	
AAA	79.638	29,8%	86.649	38,2%
AA	114.448	42,8%	83.100	36,6%
A	44.289	16,6%	22.712	10,0%
BBB	25.009	9,4%	34.357	15,1%
BB	1.190	0,4%	0	0,0%
Geen rating	2.870	1,1%	264	0,1%
Totaal	267.444	100,0%	227.080	100,0%

De beleggingen met 'Geen rating' betreffen met name cash en nog afgewikkelde transacties in vastrentende waarden.

Verzekeringstechnische risico's (actuariële risico's, S6)

Het verzekeringstechnisch risico is het risico dat voortvloeit uit mogelijke afwijkingen van actuariële inschattingen die worden gebruikt voor de vaststelling van de technische voorzieningen en de hoogte van de premie. De belangrijkste actuariële risico's zijn de risico's van langlevens, overlijden (kortlevens), arbeidsongeschiktheid en het toeslagrisico.

Langlevensrisico

Het langlevensrisico is het belangrijkste verzekeringstechnische risico. Langlevensrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de technische voorzieningen. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting. Door toepassing van prognosetafels met een adequaat vastgestelde ervaringssterfte is het langlevensrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

Overlijdensrisico

Het overlijdensrisico betekent dat Pensioenkring GE Nederland in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen, waarvoor door Pensioenkring GE Nederland geen (volledige) voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen.

Arbeidsongeschiktheidsrisico

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat Pensioenkring GE Nederland voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen ('schadereserve'). Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie worden periodiek herzien.

Pensioenkring GE Nederland heeft de overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico's voortvloeiende uit de aangaande pensioenverplichtingen herverzekerd. Het betreft een excedent-herverzekeringscontract in combinatie met een 'stop loss' herverzekering. Met de excedent-herverzekering wordt het individuele risico boven een bepaalde grens verzekerd (dekking tegen hoge risico's). De 'stop loss' herverzekering dekt de situatie dat er meer 'schadegevallen' zijn gedurende een bepaalde periode ten opzichte van de verwachting.

Toeslagrisico

Het toeslagrisico omvat het risico dat de ambitie van het bestuur om toeslagen op pensioen toe te kennen in relatie tot de algemene prijsontwikkeling niet kan worden gerealiseerd. De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de ontwikkelingen in de rente, beleggingsrendementen, looninflatie en demografie (beleggings- en actuariële resultaten) en van de hoogte van de dekkingsgraad van Pensioenkring GE Nederland. De toeslagverlening voor wat betreft gewezen deelnemers en pensioengerechtigden is voorwaardelijk en voor wat betreft de actieve deelnemers heeft de toeslagverlening een onvoorwaardelijk karakter.

De zogenoemde reële dekkingsgraad geeft inzicht in de mate waarin toeslagen kunnen worden toegekend (ook wel aangeduid als de toeslagruimte). Voor het bepalen van de reële dekkingsgraad worden onvoorwaardelijke nominale pensioenverplichtingen verdisconteerd tegen een reële, in plaats van nominale, rentetermijnstructuur. Omdat er op dit moment geen markt voor financiële instrumenten aanwezig is waaruit de reële rentetermijnstructuur kan worden afgeleid, wordt gebruik gemaakt van een benaderingswijze.

Ultimo 2023 bedraagt de reële dekkingsgraad 99,5% (2022: 92,9%). Pensioenkring GE Nederland heeft deze risico's verwerkt in de buffer voor het verzekeringstechnisch risico ultimo 2023.

Liquiditeitsrisico (S7)

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor Pensioenkring GE Nederland op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. Waar de overige risicomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico kan worden beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Er moet eveneens rekening worden gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies.

Concentratierisico (S8)

Concentraties kunnen ertoe leiden dat Pensioenkring GE Nederland bij grote veranderingen in bijvoorbeeld de waardering (marktrisico) of de financiële positie van een tegenpartij (kredietrisico) grote (veelal financiële) gevolgen hiervan ondervindt. Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie in de beleggingsportefeuille in producten, regio's of landen, economische sectoren of tegenpartijen. Naast concentraties in de beleggingsportefeuille kan ook sprake zijn van concentraties in de verplichtingen en de uitvoering.

Om concentratierisico's in de beleggingsportefeuille te beheersen maakt het bestuur gebruik van diversificatie en limieten voor beleggen in landen, regio's, landen, sectoren en tegenpartijen. Deze uitgangspunten zijn door Pensioenkring GE Nederland vastgesteld op basis van de ALM-studie. De uitgangspunten zijn vastgelegd in de contractuele afspraken met de vermogensbeheerders en het bestuur monitort op kwartaalbasis de naleving hiervan.

De spreiding in de beleggingsportefeuille is weergegeven in de tabel die is opgenomen bij de toelichting op het kredietrisico. Grote posten kunnen een post van concentratierisico zijn. Om te bepalen welke posten dit betreft worden per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur opgeteld. Als grote post wordt aangemerkt elke post die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaakt.

Ultimo 2023 zijn de volgende posten met meer dan 2% van het balanstotaal aanwezig:

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023		31-12-2022	
Aandelen				
Microsoft Corp	12.736	2,1%	7.984	1,5%
Vastrentende waarden				
Franse staatsobligaties	43.330	7,1%	37.560	7,2%
Duitse staatsobligaties	47.527	7,7%	56.337	10,8%
Nederlandse staatsobligaties	19.436	3,2%	24.412	4,7%
Finse staatsobligaties	8.769	1,4%	11.646	2,2%
Totaal	131.798	21,5%	137.939	26,5%

De totale waarde van de beleggingen in het MM Dutch Mortgage Fund bedraagt 52.890 en is meer dan 2% van het balanstotaal. De beleggingen zijn uiteindelijk verspreid over meerdere beleggingsfondsen.

Operationeel risico (S9)

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Deze risico's worden door Pensioenkring GE Nederland beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn.

Het bestuur zorgt voor een zodanige vormgeving van de uitbesteding dat de aansluiting tussen de (informatie over) de uitbestede processen en de overige bedrijfsprocessen altijd gewaarborgd is. En tevens dat de verantwoordelijkheid van het bestuur voor de organisatie, uitvoering en beheersing van de

uitbestede werkzaamheden en het toezicht daarop niet worden ondermijnd en in lijn is met het uitbestedingsbeleid.

Het bestuur zorgt voor voldoende waarborgen om volledig in control te kunnen zijn. Deze waarborgen behelzen onder andere het schriftelijk vastleggen van alle gemaakte afspraken en het verkrijgen van uitgebreide management informatie met een schriftelijke verantwoording over de uitvoering door de uitvoerder aan het bestuur.

De pensioenuitvoering is uitbesteed aan TKP. Met TKP is een uitbestedingsovereenkomst en een service level agreement (SLA) gesloten. Het fiduciair beheer voor de beleggingen risico pensioenkring is uitbesteed aan Aegon AM en hiervoor is eveneens een uitbestedingsovereenkomst en een SLA overeengekomen. De beleggingen voor risico deelnemer is uitbesteed aan ABN AMRO.

Het bestuur beoordeelt jaarlijks de kwaliteit van de uitvoering door middel van performancerapportages (alleen vermogensbeheerders), SLA-rapportages, het In Control Statement en onafhankelijk getoetste interne beheersingsrapportages (ISAE 3402 rapportages). Pensioenkring GE Nederland valt onder de reikwijdte van de ISAE 3402 controle bij Aegon AM en TKP, waardoor op deze rapportage gesteund kan worden. Voor Stap laat TKP jaarlijks een aparte ISAE 3402 rapportage opstellen. Het bestuursbureau van Stap beoordeelt deze ISAE 3402 rapportages jaarlijks en bespreekt de uitkomsten van de analyse met het bestuur van Stap.

Actief risico (S10)

Een actief beleggingsrisico ontstaat wanneer met het beleggingsbeleid binnen de beleggingscategorieën afgeweken wordt van het beleid volgens de benchmark. Een maatstaf voor de mate waarin actief wordt belegd is de zogenoemde 'tracking error'. De tracking error geeft aan hoe groot de afwijkingen van het rendement kunnen zijn ten opzichte van het benchmarkrendement. Hoe hoger de tracking error, hoe hoger het actief risico.

Voor Pensioenkring GE Nederland bedraagt de tracking error van de aandelenportefeuille per eind december 0,00% (2022: 0,02%). Het actief risico is in de berekening van het vereist eigen vermogen opgenomen als S10. S10 heeft een omvang van twee maal de tracking error van de portefeuille (97,5% zekerheid). Er is verondersteld dat het actief risico niet samenhangt met de andere risicofactoren.

Systeemrisico

Systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert, waardoor beleggingen van Pensioenkring GE Nederland niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor Pensioenkring GE Nederland niet beheersbaar. Het systeemrisico maakt geen onderdeel uit van de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets.

Derivaten

Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruik gemaakt van financiële derivaten. De hoofdregel die hierbij geldt, is dat derivaten uitsluitend worden gebruikt voor zover dit passend is binnen het beleggingsbeleid van Pensioenkring GE Nederland. Derivaten worden hoofdzakelijk gebruikt om de hiervoor vermelde vormen van marktrisico zo veel mogelijk af te dekken.

Derivaten hebben als voornaamste risico het kredietrisico. Dit risico wordt beperkt door alleen transacties aan te gaan met goed te boek staande partijen en door zoveel mogelijk te werken met onderpand. Daarvoor kan gebruik worden gemaakt van onder meer de volgende instrumenten:

- Futures: dit zijn standaard beursgenoteerde instrumenten waarmee snel posities kunnen worden gewijzigd. Futures worden gebruikt voor het tactische beleggingsbeleid. Tactisch beleggingsbeleid is slechts zeer beperkt mogelijk binnen de grenzen van het strategische beleggingsbeleid.

- Valutatermijncontracten: dit zijn met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het verkopen van een valuta en de aankoop van een andere valuta, tegen een vooraf vastgestelde prijs en op een vooraf vastgestelde datum. Door middel van valutatermijncontracten worden valutarisico's afgedekt.
- Swaps: dit betreft met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het uitwisselen van rentebetalingen over een nominale hoofdsom. Door middel van swaps kan Pensioenkring GE Nederland de rentegevoeligheid van de portefeuille beïnvloeden.

Onderstaande tabel geeft een samenvatting van de derivatenposities op 31 december 2023:

(bedragen x € 1.000) Type contract	Maximum looptijd	Contract- omvang	Saldo waarde	Positieve waarde	Negatieve waarde
Valutaderivaten	1 maart 2024	118.849	2.777	2.878	101
Rentederivaten	4 april 2063	147.100	8.314	8.423	109
Totaal		265.949	11.091	11.301	210

Ultimo 2023 zijn voor een bedrag van 14.195 aan zekerheden ontvangen voor de derivatenposities (2022: 6.726) en voor 16 zekerheden gesteld (2022: geen). Dit is niet in de balans verwerkt.

Onderstaande tabel geeft een samenvatting van de derivatenposities op 31 december 2022:

(bedragen x € 1.000) Type contract	Maximum looptijd	Contract- omvang	Saldo waarde	Positieve waarde	Negatieve waarde
Valutaderivaten	3 maart 2023	213.396	6.844	7.132	288
Totaal		213.396	6.844	7.132	288

17.6 Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Langlopende contractuele verplichtingen

Bij de Akte van Overdracht tussen PF GE en Stap is een Uitvoeringsovereenkomst overeengekomen. Het contract heeft een looptijd tot en met 31 augustus 2026 en kent een opzegtermijn van minimaal 6 maanden. Hierbij zijn afspraken gemaakt over de kosten die in mindering worden gebracht op het vermogen. De kosten per jaar waarvoor een langlopende verplichting geldt zijn, kosten vermogensbeheer (2023: 660, 2022: 653), uitvoeringskosten pensioenbeheer (2023: 454, 2022: 409) en exploitatiekosten (2023: 139, 2022: 135).

Zolang Pensioenkring GE Nederland is aangesloten bij Stap, is Pensioenkring GE Nederland continu gehouden het benodigd weerstandvermogen beschikbaar te stellen aan Stap.

Met ingang van 1 januari 2023 is de risicoherverzekering voor overlijden ondergebracht bij Aegon. Tot 31 december 2022 liep de risicoherverzekering voor overlijden bij Elipslife. Het contract bij Aegon is 5 jaar geldig. De geschatte verplichting aan premies voor de resterende periode van de looptijd bedraagt 1.186.

Met ingang van 1 januari 2023 is de risicoherverzekering voor arbeidsongeschiktheid ondergebracht bij SCOR/De Goudse. Tot 31 december 2022 liep de risicoherverzekering voor arbeidsongeschiktheid bij Elipslife. Het contract bij SCOR/Goudse is 5 jaar geldig. De geschatte verplichting aan premies voor de resterende periode van de looptijd bedraagt 628.

Investeringsverplichtingen

Pensioenkring GE Nederland heeft ultimo 2023 geen investeringsverplichtingen (2022: geen).

Verbonden partijen

Identiteit van verbonden partijen

Er is sprake van een relatie tussen het bestuur van Stap en Pensioenkring GE Nederland.

Transacties met (voormalige) bestuurders

Behoudens de betaling van vaste bestuursvergoedingen (en overeengekomen premies) vinden er geen andere transacties tussen de verbonden partijen plaats. Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op, (voormalige) bestuurders. De bestuurders van Stap hebben geen pensioenaanspraken of -rechten in de pensioenregeling van Pensioenkring GE Nederland.

17.7 Toelichting op de staat van baten en lasten

12. Premiebijdragen voor risico Pensioenkring GE Nederland

(bedragen x € 1.000)	2023	2022
Pensioenpremie huidig jaar	35.237	12.827
Exitbijdragen	0	1.224
Totaal	35.237	14.051

De premieopbrengsten zijn niet gesplitst naar een werkgevers- en een werknemersdeel, omdat de totale premie volgens overeenkomst aan de werkgever in rekening wordt gebracht. Een deel van de premie wordt door de werkgever ingehouden op het salaris van de werknemers. Aangezien er geen directe relatie is tussen het werkgevers- en het werknemersdeel, kunnen deze niet afzonderlijk worden weergegeven. Deze bedraagt in 2023 16.452 en daarnaast is hier de vooruitontvangen premie (18.785) verantwoord in verband met de indexatie per 1 januari 2023.

De kostendeekkende premie is de benodigde premie voor voorwaardelijke toezeggingen gebaseerd op ambitie en inschattingen. Pensioenkring GE Nederland maakt gebruik van de mogelijkheid om de kostendeekkende premie te dempen. Pensioenkring GE Nederland voldoet aan de eis dat de feitelijke premie minimaal gelijk moet zijn aan de gedempte kostendeekkende premie. De kostendeekkende, gedempte en feitelijke premie zijn als volgt:

(bedragen x € 1.000)	2023	2022
Kostendeekkende premie	29.864	14.796
Feitelijke premie	35.172	12.807
Gedempte premie	34.908	12.560

De aan het boekjaar toe te rekenen feitelijke premie is als bate in de staat van baten en lasten verantwoord.

De samenstelling van de kostendeekkende premie is als volgt:

(bedragen x € 1.000)	2023	2022
Actuarieel benodigd voor onvoorwaardelijke onderdelen pensioenopbouw	9.467	10.251
Solvabiliteitsopslag	2.386	2.829
Opslag voor uitvoeringskosten	1.860	1.716
Actuarieel benodigd voor voorwaardelijke onderdelen pensioenopbouw	16.151	0
Totaal	29.864	14.796

De actuarieel benodigde koopsom voor de onvoorwaardelijke onderdelen van de pensioenopbouw wordt in de kostendeekkende premie voor het grootste deel bepaald op basis van de rentetermijnstructuur per 31 december 2022, alleen voor de toeslag koopsom aan de actieven per 1 januari 2024 wordt de rentetermijnstructuur per 31 december 2023 gehanteerd. De gedempte kostendeekkende premie wordt op basis van een vaste disconteringsvoet van 1,70% vastgesteld. De solvabiliteitsopslag wordt bepaald als percentage van de actuarieel benodigde koopsom voor de onvoorwaardelijke en voorwaardelijke onderdelen van de pensioenopbouw.

De actuarieel benodigde koopsom voor de voorwaardelijke onderdelen van de pensioenopbouw was in 2022 nihil omdat het besluit inzake toeslagverlening voor gewezen deelnemers en pensioengerechtigden genomen is na 31 december 2022. De financiële afhandeling van deze toeslag is in 2023 meegenomen.

In 2023 is er wel sprake van een premie voorwaardelijke onderdelen, in verband met de toeslagverlening aan gewezen deelnemers en pensioengerechtigden.

De samenstelling van de feitelijk premie is als volgt:

(bedragen x € 1.000)	2023	2022
Actuarieel benodigd voor onvoorwaardelijke onderdelen pensioenopbouw	10.983	8.498
Solvabiliteitsopslag	2.789	2.346
Opslag voor uitvoeringskosten	1.860	1.716
Actuarieel benodigd voor voorwaardelijke onderdelen pensioenopbouw	19.276	0
Extra bijdrage werkgever	264	247
Totaal	35.172	12.807

De solvabiliteitsopslag betreft het vereist eigen vermogen per 31 december 2022 van 25,2% zoals vastgesteld is in het jaarverslag van 2022.

De opslag voor uitvoeringskosten betreft zowel de pensioenuitvoeringskosten als de vermogensbeheerkosten.

De samenstelling van de gedempte premie is als volgt:

(bedragen x € 1.000)	2023	2022
Actuarieel benodigd voor onvoorwaardelijke onderdelen pensioenopbouw	10.983	8.498
Solvabiliteitsopslag	2.789	2.346
Opslag voor uitvoeringskosten	1.860	1.716
Actuarieel benodigd voor voorwaardelijke onderdelen pensioenopbouw	19.276	0
Totaal	34.908	12.560

De premie voor 2023 wordt getoetst aan de hand van de voorschriften van het FTK. De feitelijke premie is minimaal gelijk aan de gedempte premie. Pensioenkring GE Nederland voldoet hiermee aan de wettelijke eisen.

13. Beleggingsresultaten risico Pensioenkring GE Nederland

(bedragen x € 1.000)	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten vermogens-beheer	Totaal
2023				
Aandelen	1.560	47.231	-126	48.665
Vastrentende waarden	1.105	15.076	-158	16.023
Derivaten	-540	9.794	-25	9.229
Overige beleggingen	254	347	0	601
Kosten vermogensbeheer	-	-	-477	-477
Totaal	2.379	72.448	-786	74.041
Mutatie weerstandsvermogen				-155
				73.886

De kosten vermogensbeheer omvatten de kosten die door de vermogensbeheerder direct in rekening zijn gebracht. Daarnaast wordt in het kader van de Aanbeveling Uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie een deel van de totale pensioenuitvoeringskosten toegerekend aan vermogensbeheer.

De transactiekosten van het vermogensbeheer zijn inbegrepen in de indirecte beleggingsopbrengsten. Dit geldt ook voor de kosten vermogensbeheer die binnen de beleggingsinstellingen worden verrekend.

De mutatie van het weerstandsvermogen, het bedrag dat in 2023 aan Stap is betaald, bedraagt 155 en is onttrokken aan het totale beleggingsresultaat na aftrek van kosten (2022: 317 ontvangen van Stap en toegevoegd aan het totale beleggingsresultaat na aftrek van kosten).

(bedragen x € 1.000)	Directe beleggings- opbrengsten	Indirecte beleggings- opbrengsten	Kosten vermogens- beheer	Totaal
2022				
Aandelen	788	-47.575	-130	-46.917
Vastrentende waarden	2.691	-122.038	-180	-119.527
Derivaten	0	-18.006	0	-18.006
Overige beleggingen	5	877	0	882
Kosten vermogensbeheer	-	-	-462	-462
Totaal	3.484	-186.742	-772	-184.030
Mutatie weerstandsvermogen				317
				-183.713

14. Beleggingsresultaten voor risico deelnemer

(bedragen x € 1.000)	Directe beleggings- opbrengsten	Indirecte beleggings- opbrengsten	Kosten vermogens- beheer	Totaal
2023				
Vastgoed	5	6	0	11
Aandelen	21	29	-1	49
Vastrentende waarden	3	26	-1	28
Overige beleggingen	0	1	0	1
Totaal	29	61	-1	89

De transactiekosten van het vermogensbeheer zijn inbegrepen in de indirecte beleggingsopbrengsten.

(bedragen x € 1.000)	Directe beleggings- opbrengsten	Indirecte beleggings- opbrengsten	Kosten vermogens- beheer	Totaal
2022				
Vastgoed	3	-15	-1	-13
Aandelen	9	-59	-1	-51
Vastrentende waarden	1	-115	0	-114
Overige beleggingen	0	-1	0	-1
Totaal	13	-190	-1	-178

15. Baten uit herverzekering

(bedragen x € 1.000)	2023	2022
Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen	631	-604
Totaal	631	-604

16. Overige baten

(bedragen x € 1.000)	2023	2022
Interest baten overig	67	0
Interest baten waardeoverdrachten	5	0
Totaal	72	0

17. Pensioenuitkeringen

(bedragen x € 1.000)	2023	2022
Ouderdomspensioen	3.861	3.081
Partnerpensioen	447	367
Wezenpensioen	63	75
WAO-aanvulling	197	187
Afkopen	1	0
Overige uitkeringen	18	0
Totaal	4.587	3.710

Vanaf 2023 is de AOW-compensatie onderdeel van het ouderdomspensioen. Voor de vergelijkbaarheid is de AOW-compensatie ook in 2022 toegevoegd aan het ouderdomspensioen. De overige uitkeringen bevatten overlijdensuitkeringen in verband met invaliditeit/arbeidsongeschiktheid.

18. Pensioenuitvoeringskosten

(bedragen x € 1.000)	2023	2022
Administratiekostenvergoeding	466	467
Exploitatiekosten	341	306
Dwangsommen en boetes	0	0
Overige kosten	18	48
Algemene kosten toegerekend aan kosten vermogensbeheer	-106	-90
Totaal	719	731

De administratiekostenvergoeding bestaat, naast de kosten die voortvloeien uit de uitbestedingsovereenkomst met TKP voor Pensioenkring GE Nederland (454), uit kosten voor meerwerkactiviteiten vanuit wet- en regelgeving en aanvullende dienstverlening (12).

De exploitatiekosten betreffen kosten die vanuit de pensioenkring worden betaald aan Stap voor governance (341). Deze kosten bestaan uit een vaste vergoeding voor Stap, kosten voor de werkzaamheden door de externe accountant en de certificerend actuaris, kosten voor de actuariële functie, kosten voor het toezicht door AFM en DNB, kosten voor de Pensioenfederatie en Eumedion, kosten die samenhangen met voorbereidende werkzaamheden voor de Wtp en kosten van het belanghebbendenorgaan. Een deel (30%) van de exploitatiekosten wordt toegerekend aan de kosten vermogensbeheer.

Onder overige kosten zijn bankkosten, kosten voor communicatie-uitingen en kosten voor de voorbereidende werkzaamheden voor de Wtp opgenomen.

Aantal personeelsleden

Bij Pensioenkring GE Nederland zijn geen werknemers in dienst. De werkzaamheden worden verricht door het bestuursbureau Stap. De hieraan verbonden kosten zijn voor rekening van Stap.

19. Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenkring GE Nederland

(bedragen x € 1.000)	2023	2022
Pensioenopbouw	5.370	7.836
Toeslagverlening	42.203	2.165
Rentetoevoeging	12.840	-2.683
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	-4.141	-3.137
Wijziging marktrente	11.561	-171.722
Wijziging actuariële grondslagen	-10	2.541
Wijziging uit hoofde overdracht van rechten	579	-1.494
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	421	2.473
Totaal	68.823	-164.021

20. Mutatie herverzekeringsdeel technisch voorzieningen

(bedragen x € 1.000)	2023	2022
Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen	631	-604
Totaal	631	-604

21. Mutatie pensioenverplichtingen voor risico deelnemers

(bedragen x € 1.000)	2023	2022
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers	-15	-178
Totaal	-15	-178

22. Mutatie overige voorzieningen

(bedragen x € 1.000)	2023	2022
Mutatie overige voorzieningen	-10.169	1.142
Totaal	-10.169	1.142

In 2023 hebben er twee onttrekkingen plaatsgevonden. De eerste onttrekking van 605 heeft betrekking op de toegekende toeslag per 1 januari 2024 vanuit de overige voorzieningen. Daarnaast is in 2023 een bedrag van 9.564 onttrokken in verband met de indexatie per 1 januari 2023 voor gewezen deelnemers en pensioengerechtigden. Dit besluit is na 1 januari 2023 genomen en daarom verwerkt in het jaarwerk over 2023.

23. Saldo herverzekering

(bedragen x € 1.000)	2023	2022
Premie herverzekeringen	517	450
Uitkeringen uit herverzekeringen	-2.988	-716
Totaal	-2.471	-266

Pensioenkring GE Nederland heeft een drietal verzekeringscontracten met elipsLife (onderdeel van Swiss Re):

- Excedent-overlijden: Herverzekering van de risico's voortvloeiende uit de verzekering van nabestaandenpensioen in de vorm van overlijdenskapitalen boven een eigen behoud van 300. Winstdeling vindt plaats aan het einde van het contract.

- Excedent-arbeidsongeschiktheid: Proportionele herverzekering op rentebasis van de risico's voortvloeiende uit de verzekering van het WIA-excedentpensioen en de premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid boven een eigen behoud van 15 rente. Winstdeling vindt plaats aan het einde van het contract. Indien het contract afloopt dan is de huidige populatie niet meer verzekerd. Bestaande uitkeringen lopen gewoon door.
- Stoploss: De stoploss verzekering heeft betrekking op de risico's uit hoofde van nabestaandenpensioen, arbeidsongeschiktheidspensioen en vrijstelling van premiebetaling bij arbeidsongeschiktheid voor zover die vallen binnen het eigen behoud van de pensioenkring. De herverzekeraar stelt de pensioenkring schadeloos indien en voor zover de totale jaarlijkse schade de prioriteit overschrijdt. De prioriteit is 250% van de risicopremie eigen rekening, met een minimum van 798.

In 2023 zijn er voor twee overleden deelnemers overlijdenskapitalen uitgekeerd door Aegon, daarnaast is er één nieuwe arbeidsongeschiktheidsschadeclaim ingediend bij elipsLife. Voor zeven arbeidsongeschikten ontvangt Pensioenkring GE Nederland een jaarlijkse uitkering van 479, voor zover deze deelnemers arbeidsongeschikt blijven.

24. Saldo overdrachten van rechten

(bedragen x € 1.000)	2023	2022
Inkomende waardeoverdrachten	-1.384	-1.024
Inkomende waardeoverdrachten klein pensioen	-159	-118
Inkomende collectieve waardeoverdrachten	0	-284
Uitgaande waardeoverdrachten	1.005	2.669
Uitgaande waardeoverdrachten klein pensioen	140	0
Onttrekkingen voor risico deelnemer	34	0
Totaal	-364	1.243

25. Overige lasten

(bedragen x € 1.000)	2023	2022
Betaalde interest overig	0	7
Betaalde interest waardeoverdrachten	2	0
Totaal	2	7

17.8 Gebeurtenissen na balansdatum

Op het moment van vaststellen van het jaarverslag zijn er geen gebeurtenissen na balansdatum bij Pensioenkring GE Nederland.

Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap

Het bestuur

Huub Popping

Danielle Melis

Fred Ooms

Marga Schaap

Overige gegevens

21.1 Resultaatbestemming

Bedragen x € 1.000

Regelingen omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten van Pensioenkring GE Nederland

Er zijn geen statutaire bepalingen betreffende de bestemming van het resultaat. Het positieve saldo van de staat van baten en lasten, van 48.120 over het boekjaar, wordt toegevoegd aan de algemene reserve van Pensioenkring GE Nederland.

21.2 Actuariële verklaring Pensioenkring GE Nederland

Opdracht

Door Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap - Pensioenkring GE Nederland te Den Haag is aan Triple A – Risk Finance Certification B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2023.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap - Pensioenkring GE Nederland, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 4.239.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 211.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. Op grond van overgangsrecht gelden genoemde artikelen, zoals deze tot de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen luiden. De door de pensioenkring verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- toereikende technische voorzieningen zijn vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen;
- het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen conform de wettelijke bepalingen zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van de pensioenkring. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van de pensioenkring in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten zijn toereikende technische voorzieningen vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen. Het eigen vermogen van de pensioenkring is op de balansdatum hoger dan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. Hierbij merk ik op dat op grond van overgangsrecht de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet gelden, zoals deze tot de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen luiden.

De beleidsdekkingsgraad van de pensioenkring op balansdatum is hoger dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap - Pensioenkring GE Nederland is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening voldoende. Daarbij is in aanmerking genomen dat de mogelijkheden tot het realiseren van de beoogde toeslagen beperkt zijn.

Amsterdam, 7 juni 2024

drs. Pieter Heesterbeek AAG

verbonden aan Triple A – Risk Finance Certification B.V

21.3 Controle verklaring van onafhankelijke accountant

Zie volledig Jaarverslag 2023 van Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap.

Bijlage 1: Begrippenlijst

A

ABTN

Afkorting voor Actuariële en Bedrijfstechnische Nota. In deze, door de wet verplicht gestelde nota, wordt het beleid van een pensioenkring beschreven op het gebied van financiering, beleggingen, pensioenen en toeslagverlening.

Actief risico

Een actief beleggingsrisico ontstaat wanneer met het beleggingsbeleid binnen de beleggingscategorieën afgeweken wordt van het beleid volgens de benchmark. Een maatstaf voor de mate waarin actief wordt belegd is de zogenoemde 'tracking error'. De tracking error geeft aan hoe groot de afwijkingen van het rendement kunnen zijn ten opzichte van het benchmarkrendement. Hoe hoger de tracking error, hoe hoger het actief risico.

AG Prognosetafels

Prognosetafels geven de gemiddelde waargenomen overlevings- en sterftefrequenties binnen de Nederlandse bevolking weer over een afgelopen vijfjarige periode en projecteren die naar de toekomst op basis van de in de in het verleden waargenomen en naar de toekomst doorgetrokken trends in deze frequenties. Zij worden gebruikt bij het berekenen van pensioenpremies en de waardering van de pensioenverplichtingen. Er zijn voor mannen en vrouwen aparte prognosetafels afgeleid: GBM en GBV.

Asset Liability Management (ALM)

Analyse van de onderlinge samenhang van pensioenverplichtingen, premiebeleid en beleggingsportefeuille.

B

Beleggingsfonds

Instelling die geld van derden belegt in aandelen of andere beleggingssoorten.

Beleggingsmix

De verdeling van beleggingen over verschillende beleggingscategorieën, zoals bijvoorbeeld aandelen, vastrentende waarden en overige beleggingen. Ook wel beleggingsportefeuille.

Benchmark

Representatieve herbeleggingsindex waartegen de prestaties van de beleggingsportefeuille worden afgezet (bijvoorbeeld AEX-index, MSCI-index).

D

Dekkingsgraad

De dekkingsgraad is de procentuele verhouding tussen de bezittingen, verlaagd met overige schulden en de voorziening pensioenverplichtingen. De dekkingsgraad geeft aan in hoeverre op lange termijn de pensioenverplichtingen kunnen worden nagekomen.

Derivaten

Van effecten afgeleide financiële instrumenten (beleggingsproducten), waarvan de waarde afhankelijk is van de waarde van andere meer onderliggende variabelen als valuta's, effecten en rentes. Voorbeelden zijn futures en swaps.

Discretionaire portefeuille/mandaat

De beleggingen vinden plaats in andere financiële instrumenten dan deelnemingsrechten in beleggingsinstellingen (discretionaire account).

DNB

De Nederlandsche Bank.

Duration

De gevoeligheid van een waarde voor fluctuaties in de kapitaalmarktrente, rekening houdend met de resterende looptijd van die waarde.

E**Eigen vermogen**

Buffer om mogelijke waardedalingen van de in de pensioenkring aanwezige middelen op te vangen. pensioenkringen zijn verplicht om te beschikken over een voldoende grote buffer.

Emerging markets (opkomende markten)

Markten die eerder achterbleven bij de economische ontwikkeling, maar waarvan de vooruitzichten nu goed zijn. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om markten in Midden- en Zuid-Amerika, Midden- en Oost-Europa, het Verre Oosten en Zuid-Afrika.

Euro OverNight Index Average (Eonia)

De Eonia is het eendaags-renteniveau voor het eurogebied. De Eonia is een rente die veel als referentierente gehanteerd wordt binnen de financiële wereld, bij de handel in afgeleide producten.

Ervaringssterfte

Omdat aangenomen wordt dat de werkende bevolking gezonder is dan de niet werkende bevolking wordt op basis van ervaringscijfers op de sterftekansen zoals ontleend aan de prognosetafel een leeftijdsafhankelijke afslag toegepast. Door rekening te houden met deze ervaringssterfte hoeven geen leeftijdscorrecties te worden toegepast.

F**Feitelijke premie**

De feitelijke premie is de premie zoals deze daadwerkelijk wordt geheven in het boekjaar.

Financieel Toetsingskader (FTK)

De door de toezichthouder uitgevoerde methodiek voor de toetsing van de financiële opzet en toestand van pensioenfondsen die vanaf 1 januari 2007 verplicht is en per 1 januari 2015 is aangepast (nFTK).

FIRM

FIRM is een methode voor de analyse van risico's bij alle typen ondernemingen waarop DNB toezicht houdt.

Franchise

Het deel van het salaris dat niet wordt meegenomen bij het berekenen van de pensioengrondslag.

Futures

Termijncontract, waarin toekomstige aankoop en verkoop van financiële waarden zijn vastgelegd. Futures worden gebruikt om beleggingsrisico's af te dekken, maar ook voor de uitvoering van tactische asset allocatie.

G

Gedempte kostendekkende premie

De gedempte premie wordt berekend door de rente of het rendement te baseren op een voortschrijdend gemiddelde uit het verleden of het rendement op een verwachting voor de toekomst.

Governance risico

Risico dat door de ingerichte governance structuur en governance eisen die verbonden zijn aan de licentie en aan de doelstelling van Stap t.a.v. een integere en beheerste bedrijfsvoering afbreuk wordt gedaan.

Grondstoffen

Grondstoffen en goederen waarvan de prijs in hoge mate wordt bepaald door de actuele vraag en aanbod. Voorbeelden zijn olie, graan en metalen.

H

Haalbaarheidstoets

De wettelijk voorgeschreven periodiek door de pensioenkring uit te voeren haalbaarheidstoets geeft inzicht in de samenhang tussen de financiële opzet, het verwachte pensioenresultaat en de risico's die daarbij gelden.

Herstelplan

In het geval dat de dekkinggraad van een pensioenkring lager is dan de vereiste dekkinggraad dient de pensioenkring een herstelplan op te stellen. In dit plan zijn maatregelen opgenomen waardoor de pensioenkring binnen de wettelijke kaders kan herstellen.

High yield

Obligaties met een kredietwaardigheid lager dan BBB.

I

ICAAP

Internal Capital Adequacy Assessment Process. ICAAP is een methodiek om te beoordelen in hoeverre de risico's waaraan Stap is blootgesteld, de mate waarin de risico's worden gemitigeerd en de hoeveelheid kapitaal die nodig is om netto risico's af te dekken, inzichtelijk

Indexatie

Zie toeslagverlening.

IRM

Integraal Risicomanagement (IRM) is het interactieve proces van:

1. Het opstellen van de strategie en hieraan gekoppeld het risicoprofiel en de risicobereidheid,
2. Het identificeren van risico's,
3. Het opstellen en implementeren van het beleid voor risicobeheersing, tot
4. De uitvoering, monitoring en terugkoppeling over risico's en beheersmaatregelen.

ISDA/CSA overeenkomst

Een ISDA overeenkomst is een standaard contract dat OTC-transacties (transacties die niet via de beurs verlopen, maar die direct tussen twee partijen afgesloten worden) tussen institutionele financiële partijen mogelijk maakt. CSA is een bijlage bij het ISDA-contract waarin partijen afspraken maken over het wederzijds te leveren en te accepteren onderpand.

Integriteitsrisico

Het risico dat de integriteit van Stap dan wel het financiële stelsel wordt beïnvloed door niet integere, onethische gedragingen van de organisatie, medewerkers, leiding en derden.

IT risico

Het risico dat bedrijfsprocessen en informatievoorziening onvoldoende integer, niet continu of onvoldoende beveiligd worden ondersteund door IT.

J

Juridische risico

Het risico samenhangend met wet- en regelgeving, het mogelijk bedreigd worden van haar rechtspositie, met inbegrip van de mogelijkheid dat contractuele bepalingen niet afdwingbaar of niet correct gedocumenteerd zijn.

K

Kostendekkende premie

De kostendekkende premie fungeert als (wettelijk) ijkpunt bij de beoordeling van de feitelijke premie die Stap in rekening brengt. De kostendekkende premie bestaat uit de actuariel benodigde premie voor de pensioenverplichtingen, een opslag die nodig is voor het in stand houden van het vereist eigen vermogen, een opslag voor uitvoeringskosten van de pensioenkring en de premie die actuariel benodigd is voor de voorwaardelijke onderdelen van de regeling.

Kredietrisico

Het risico dat een tegenpartij contractuele of andere overeengekomen verplichtingen niet nakomt.

L

Liquiditeitsrisico

Risico als gevolg van (al dan niet plotseling) optreden van verschillen in timing van ingaande en uitgaande kasstromen.

Lopende Kosten Factor

De Lopende Kosten Factor geeft aan hoeveel doorlopende kosten aan een beleggingsfonds worden toegerekend.

M

Marktrisico

Het risico als gevolg van het blootstaan aan wijzigingen in marktprijzen van verhandelbare financiële instrumenten en wijzigingen in relevante marktomstandigheden voor klanten van (Stap) t.a.v. prijsvolatiliteit (markt en beweging ten opzichte van de markt), concentratie en correlatie (Asset Classes, derivaten en fysieke portefeuille) en concurrentie.

Marktwaaarde

De marktwaaarde is het bedrag waarvoor een recht of een verplichting kan worden afgewikkeld tussen goed geïnformeerde partijen, die tot een transactie bereid en onafhankelijk van elkaar zijn.

Matching- / renterisico

Risico als gevolg van het niet gematcht zijn van activa en passiva ten aanzien van rente-, valuta- en inflatierisico.

Middelloon(regeling)

Het middelloon is de hoogte van het gemiddelde salaris gedurende de hele loopbaan. Bij de middelloonregeling hangt het uiteindelijke pensioen af van het aantal jaren dat een deelnemer bij de werkgever in dienst is geweest en het salarisverloop tijdens deze werkzame periode. Het op te bouwen pensioen is bij deze regeling een gewogen gemiddelde van alle pensioengrondslagen over de gehele periode van deelname aan de regeling.

Minimaal vereist vermogen

Het minimaal vereist vermogen is de ondergrens van het vereist vermogen. Het minimaal vereist vermogen beweegt in een nauwe ruimte tussen de 104% en 105%. Een pensioenkring mag niet te lang op deze ondergrens zitten. Dit staat in de Pensioenwet.

O**Omgevingsrisico**

Het risico als gevolg van buiten Stap komende veranderingen op het gebied van concurrentieverhoudingen, belanghebbenden, reputatie en ondernemingsklimaat.

Operationele risico

Het risico samenhangend met ondoelmatige of onvoldoende doeltreffende procesinrichting dan wel procesvoering.

Opkomende markten

Markten die eerder achterbleven bij de economische ontwikkeling, maar waarvan de vooruitzichten nu goed zijn. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om markten in Midden- en Zuid-Amerika, Midden- en Oost-Europa, het Verre Oosten en Zuid-Afrika.

Overlay

Overlay zijn de beleggingen in derivaten posities waarmee het renterisico en/of het valutarisico wordt afgedekt.

P**Pensioengrondslag**

Het gedeelte van het salaris dat de grondslag vormt voor de pensioenopbouw van een deelnemer. De pensioengrondslag wordt berekend door het pensioengevend jaarsalaris te verminderen met de franchise.

R**Raad van toezicht**

In het kader van de Principes voor Goed Pensioenfondsbestuur is voor het intern toezichthoudend orgaan gekozen worden voor een raad van toezicht die het functioneren van het bestuur toetst en jaarlijks daarover aan het bestuur rapporteert.

Renterisico

Renterisico is het risico dat de waarde van de portefeuille vastrentende waarden en de waarde van de pensioenverplichtingen veranderen als gevolg van ongunstige veranderingen in de marktrente.

(Rente)swap

Ruil van rendement op een vastgestelde lange rente tegen een variabele korte rente gedurende een vastgestelde looptijd.

Rentetermijnstructuur (RTS)

Maandelijks door DNB gepubliceerde marktrente met een looptijd van 1 tot 60 jaar, waarmee de toekomstige kasstromen van de pensioenverplichtingen worden verdisconteerd.

Risicopremie

Dit is de premie voor risicodekking.

S**SRI beleggingsfondsen**

SRI staat voor Social Responsible Investments. Bij dergelijke beleggingsfondsen worden expliciet maatschappelijk verantwoorde beleggingsaspecten meegewogen in het beleggingsbeleid en/of de benchmark.

Stichtingskapitaal en reserves

Zie eigen vermogen.

Swap

Een swap is een derivaat waarbij een partij een bepaalde kasstroom of risico wisselt tegen dat van een andere partij. Deze twee componenten worden ook wel de 'legs' van de transactie genoemd. Swaps zijn derivaten, dat wil zeggen dat ze afgeleide producten zijn.

T**Technische voorzieningen (voorziening pensioenverplichtingen)**

Technische voorzieningen worden gevormd om alle uit de pensioenregeling of andere overeenkomsten voortvloeiende pensioenverplichtingen te kunnen nakomen.

Toekomst bestendig indexeren (TBI)

De grens voor Toekomst Bestendig Indexeren (TBI) is de grens waarop de pensioenkring op basis van toekomstbestendige toeslagverlening de volledige toeslag kan toekennen. Deze grens wordt jaarlijks bepaald en is afhankelijk van de rentestand van dat moment.

Toeslagverlening (indexatie)

Om de koopkracht van pensioenen niet achteruit te laten gaan, kunnen pensioenen worden aangepast. Dit houdt in dat een toeslag kan worden gegeven op het pensioen. Het bestuur neemt jaarlijks een besluit over het al dan niet verhogen van de pensioenaanspraken. De toeslagverlening bij de pensioenkring is voorwaardelijk. Er wordt slechts toeslag verleend voor zover de middelen van de pensioenkring dit toelaten.

U**Uitbestedingsrisico**

Het risico dat de continuïteit, integriteit en/of kwaliteit van de aan derden uitbestede werkzaamheden dan wel door deze derden ter beschikking gestelde apparatuur en personeel wordt geschaad, door het in gevaar komen van continuïteit van de bedrijfsvoering, geschade reputatie en/of financiële positie en ontoereikende kwaliteit dienstverlening.

Ultimate Forward Rate (UFR)

De UFR is een risicovrije rekenrente voor langjarige contracten, waarin wegens de lange looptijd onvoldoende handel plaatsvindt. Bij looptijden langer dan 20 jaar wordt de lange termijnrente vastgesteld richting een convergentiepunt.

V

Vereist eigen vermogen

Het vermogen dat nodig is om te bewerkstelligen dat met een zekerheid van 97,5% wordt voorkomen dat de pensioenkring binnen een periode van één jaar over minder waarden beschikt dan de hoogte van de voorziening pensioenverplichtingen. Het wordt berekend conform de daarvoor geldende wettelijke regels.

Vermogenstekort

Onder het FTK is er niet langer sprake van de termen dekkingstekort en reservetekort. Indien een pensioenkring per kwartaaleinde een beleidsdekkingsgraad heeft die lager is dan het vereist eigen vermogen (bepaald op basis van de strategische beleggingsmix), dan is er sprake van een vermogenstekort. Stap dient voor de desbetreffende pensioenkring uiterlijk binnen drie maanden na het vaststellen van het vermogenstekort een herstelplan in te dienen bij DNB. In het herstelplan moet worden aangetoond hoe de beleidsdekkingsgraad van de pensioenkring binnen de gekozen hersteltermijn herstelt tot het vereist eigen vermogen.

Verzekeringstechnische risico's

Het risico dat uitkeringen niet gefinancierd kunnen worden vanuit premie- en/of beleggingsinkomsten als gevolg van onjuiste en/of onvolledige technische aannames en grondslagen bij de ontwikkeling en premiestelling van de pensioenovereenkomst.

W

Waardeoverdracht(en)

Het naar een andere pensioenregeling overdragen van de waarde van het opgebouwde pensioenrecht.

Weerstandsvermogen

Stap houdt per pensioenkring ten minste een weerstandsvermogen aan van 20 basispunten van het beheerd pensioenvermogen. Het beheerd pensioenvermogen bestaat hierbij uit het balanstotaal van een pensioenkring, waarbij een eventuele negatieve waarde van de derivatenposities gesaldeerd bij de activa is opgenomen. Op grond van de voorschriften van DNB wordt dit liquide belegd. Conform wettelijke voorschriften is het totale minimum weerstandsvermogen € 0,5 miljoen en het totale maximum weerstandsvermogen is € 20 miljoen.

Werkgeverschaprisico

Het risico dat door Stap geen invulling wordt gegeven aan de wettelijke en maatschappelijke eisen van goed werkgeverschap.

Z

Zakelijke waarden

Zakelijke waarden zijn risicodragende beleggingen. Voorbeelden zijn bijvoorbeeld aandelen, vastgoed, afgeleide producten en grondstoffen.